

Fiskální výhled

České republiky

leden 2021

Fiskální výhled České republiky
leden 2021

Ministerstvo financí ČR
odbor Hospodářská politika
Letenská 15, 118 10 Praha 1

Tel.: 257 041 111

E-mail: Fiscal.Outlook@mfcz.cz

ISSN 1804-7998 (on-line)

Vychází 1× ročně, zdarma

Elektronický archiv:
<http://www.mfcz.cz/FiskalniVyhled>

Fiskální výhled

České republiky

leden 2021

Obsah

Úvod a shrnutí.....	1
1 Makroekonomický rámec fiskální predikce	2
2 Veřejné finance v roce 2020.....	4
2.1 Hospodaření sektoru vládních institucí v ČR v roce 2019.....	4
2.2 Hospodaření sektoru vládních institucí v ČR v roce 2020.....	4
2.3 Mezinárodní srovnání.....	8
3 Střednědobý fiskální výhled.....	14
3.1 Záměry fiskální politiky	14
3.2 Střednědobý výhled sektoru vládních institucí.....	15
3.3 Analýza citlivosti	22
4 Dlouhodobá udržitelnost důchodového systému	24
4.1 Vývoj parametrických změn důchodového systému	24
4.2 Projekce důchodového systému.....	24
5 Opatření přijatá na podporu ekonomiky v souvislosti s pandemií COVID-19	30
5.1 Úvod	30
5.2 Opatření v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb	33
5.3 Opatření na podporu domácností	34
5.4 Opatření na podporu firem a osob samostatně výdělečně činných.....	36
5.5 Opatření měnové a úvěrové politiky	44
5.6 Závěr	45
Přehled literatury a použitých zdrojů	46
A Tabulková příloha – metodika ESA 2010	54
B Slovníček pojmů	65
C Seznamy tematických kapitol a boxů předchozích Fiskálních výhledů ČR	66

Seznam boxů

Box 1: Reakce výnosové křivky státních dluhopisů zemí eurozóny na opatření Evropské centrální banky	11
Box 2: Závěry Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj ve Zprávě o důchodovém systému ČR	27
Box 3: Vybrané studie k zamezení šíření nákazy a omezení dopadu na ekonomiku	31
Box 4: Dočasný rámec pro opatření veřejné podpory na podporu ekonomiky zasažené COVID-19	40

Fiskální výhled ČR je zpracováván v odboru Hospodářská politika MF ČR, od roku 2016 vychází jedenkrát ročně, zpravidla v listopadu. Publikace je dostupná na internetových stránkách MF ČR na adrese:

<http://www.mfcr.cz/FiskalniVyhled>

Nedílnou součástí Fiskálního výhledu ČR je i metodická příručka, která definuje, upřesňuje a vysvětluje řadu pojmů, metod a použitých statistik.

Rádi přivítáme relevantní připomínky nebo náměty, které poslouží ke zkvalitnění publikace a přiblíží ji potřebám uživatelů. Případné připomínky prosím zasílejte na adresu:

Fiscal.Outlook@mfcr.cz

Seznam tabulek

Tabulka 1.1: Hlavní makroekonomické indikátory	3
Tabulka 3.1.1: Nastavení fiskální politiky.....	14
Tabulka 3.2.1: Úprava výdajových rámců státního rozpočtu a státních fondů	15
Tabulka 3.2.2: Hospodaření sektoru vládních institucí.....	16
Tabulka 3.2.3: Výhled příjmů sektoru vládních institucí.....	17
Tabulka 3.2.4: Struktura diskrečních opatření bez protikrizových opatření.....	18
Tabulka 3.2.5: Výhled výdajů sektoru vládních institucí.....	19
Tabulka 3.2.6: Hrubý konsolidovaný dluh sektoru vládních institucí	20
Tabulka 3.2.7: Strukturální saldo sektoru vládních institucí (metoda OECD)	21
Tabulka 3.2.8: Fiskální úsilí a fiskální impuls.....	21
Tabulka 3.3.1: Modelové scénáře makroekonomických simulací	23
Tabulka 4.1: Základní makroekonomické a demografické předpoklady projekcí.....	25
Tabulka 4.2: Projekce penzijních výdajů	26
Tabulka 4.3: Projekce penzijních výdajů v různých scénářích	26
Tabulka 5.1: Role vlády v době pandemie COVID-19.....	32
Tabulka 5.2: Struktura protikrizových opatření v roce 2020	32
Tabulka 5.3: Opatření v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb v roce 2020	34
Tabulka 5.4: Opatření na přímou podporu domácností v roce 2020	35
Tabulka 5.5: Jarní a podzimní kompenzační bonus	38
Tabulka 5.6: Programy na podporu firem a osob samostatně výdělečně činných v režimu Dočasného rámce	40
Tabulka 5.7: Opatření na podporu firem a osob samostatně výdělečně činných v roce 2020.....	42
Tabulka 5.8: Opatření v oblasti měnové a úvěrové politiky	44
Tabulka A.1: Příjmy sektoru vládních institucí.....	54
Tabulka A.2: Daňové příjmy sektoru vládních institucí.....	55
Tabulka A.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí (podíl na HDP)	56
Tabulka A.4: Příjmy subsektoru ústředních vládních institucí	56
Tabulka A.5: Příjmy subsektoru místních vládních institucí	57
Tabulka A.6: Příjmy subsektoru fondů sociálního zabezpečení.....	57
Tabulka A.7: Výdaje sektoru vládních institucí	58
Tabulka A.8: Výdaje sektoru vládních institucí (podíl na HDP)	59
Tabulka A.9: Výdaje subsektoru ústředních vládních institucí	59
Tabulka A.10: Výdaje subsektoru místních vládních institucí.....	60
Tabulka A.11: Výdaje subsektoru fondů sociálního zabezpečení	60
Tabulka A.12: Saldo sektoru vládních institucí podle subsektorů	61
Tabulka A.13: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů	61
Tabulka A.14: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů (podíl na HDP)	62
Tabulka A.15: Saldo a dluh sektoru vládních institucí zemí EU.....	63
Tabulka A.16: Transakce sektoru vládních institucí zemí EU za rok 2019.....	64

Seznam grafů

Graf 1.1: Příspěvky k růstu reálného HDP.....	3
Graf 1.2: Produkční mezera	3
Graf 2.2.1: Daňové příjmy sektoru vládních institucí	7
Graf 2.2.2: Daňová kvóta	7
Graf 2.2.3: Výdaje sektoru vládních institucí	7
Graf 2.2.4: Skladba výdajů sektoru vládních institucí.....	7

Graf 2.2.5: Saldo sektoru vládních institucí a subsektorů.....	8
Graf 2.2.6: Příspěvky ke změně hrubého dluhu.....	8
Graf 2.3.1: Saldo sektoru vládních institucí v zemích EU.....	10
Graf 2.3.2: Strukturální saldo sektoru vládních institucí v zemích EU.....	10
Graf 2.3.3: Dluh sektoru vládních institucí v zemích EU.....	10
Graf 2.3.4: Reakce výnosové křivky státních dluhopisů v zemích eurozóny na opatření Evropské centrální banky.....	11
Graf 2.3.5: Vývoj výnosové křivky státních dluhopisů v zemích eurozóny v době pandemie.....	11
Graf 2.3.6: Výnosová struktura státních dluhopisů dosažená v aukcích ve vybraných zemích EU.....	12
Graf 2.3.7: Výnosy státních dluhopisů ve vybraných zemích EU.....	13
Graf 3.2.1: Příjmový fiskální impuls.....	22
Graf 3.2.2: Výdajový fiskální impuls.....	22
Graf 3.2.3: Celkový fiskální impuls.....	22
Graf 3.2.4: Fiskální úsilí a fiskální impuls.....	22
Graf 4.1: Míra závislosti a podíl populace 85+/65+.....	25
Graf 4.2: Projekce salda penzijního systému.....	25
Graf 4.3: Procentní výše „plného“ základního starobního důchodu dle dosaženého počtu let pojištění.....	28
Graf 5.1: Vývoj počtu nakažených osob v ČR.....	30
Graf 5.2: Vývoj počtu hospitalizovaných osob v ČR.....	30
Graf 5.3: Náběh čerpání opatření na ochranu zdraví a přímou podporu domácností a firem.....	33
Graf 5.4: Odvětvová struktura žadatelů o „jarní“ kompenzační bonus pro osoby samostatně výdělečně činné.....	37
Graf 5.5: Vyplacené příspěvky státu zaměstnavatelům v rámci programu Antivirus.....	39
Graf 5.6: Odvětvová struktura žadatelů o úvěr se státní zárukou (programy COVID).....	43
Graf 5.7: Výnosy korunových státních dluhopisů.....	45
Graf 5.8: Klientské úrokové sazby.....	45

Seznam použitých zkratk

b. c.	běžné ceny
CZK	kódové označení české koruny
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EK	Evropská komise
ESA 2010	Evropský systém národních a regionálních účtů z roku 2010
EU, EU27	Evropská unie (svým pokrytím zahrnuje všech 27 zemí)
EUR	kódové označení eura
HDP	hrubý domácí produkt
MF ČR	Ministerstvo financí ČR
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
p. a.	per annum (za rok)
p. b.	procentní bod
s. c.	stálé ceny

Značky použité v tabulkách

Pomlčka (–) na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval nebo zápis není z logických důvodů možný.

Uzávěrka datových zdrojů

Makroekonomické datové zdroje v této publikaci jsou vztaženy k 13. lednu 2021, fiskální data k 18. lednu 2021, mezinárodní srovnání k 5. listopadu 2020 a výnosy státních dluhopisů k 18. lednu 2021.

Poznámka

Součtové údaje publikované v tabulkách mohou být v některých případech zatíženy nepřesností na posledním desetinném místě vzhledem k zaokrouhlování.

Úvod a shrnutí

Epidemická situace v roce 2020 ovlivnila světovou ekonomiku způsobem v novodobé historii naprosto nevídaným. Hledání rovnováhy mezi co nejučinnějším zamezením šíření nákazy a ekonomickými dopady takových opatření bylo a je stále velmi obtížné. Proto zvlášť zpočátku pandemie jednaly země poměrně odlišně ve volbě přístupu, intenzitě a rychlosti přijímaných protiepidemických opatření. Přístup přirozeného „proměřování“ se přitom ukázal jako lichý. Bez neustálého masivního testování či v demokratických zemích problematickým sledování pohybu osob bylo při chybějící vakcíně jediné další nejučinnější řešení omezení společenských kontaktů. Ve snaze co nejvíce zmírnit negativní projevy restrikcí přistoupily státy k masivní fiskální a měnové stimulaci ekonomik. Přesto vyvarovat se hospodářským propadům a jejich sociálním důsledkům za cenu citelného nárůstu veřejného zadlužení nešlo zabránit.

Ani česká ekonomika se hospodářskému propadu nevyhnula. Očekáváme, že hrubý domácí produkt v roce 2020 poklesl kromě veřejných výdajů ve všech složkách užití o 6,1 % a oživení v roce 2021 bude pozvolné. Vývoj ekonomiky, řešení epidemie a balíček stimulačních nástrojů výrazně ovlivnil hospodaření veřejných financí v České republice. Saldo sektoru vládních institucí pravděpodobně skončilo s deficitem ve výši -5,8 % HDP a dluh vzrostl na konci roku 2020 na 38,3 % HDP.

Ačkoliv v roce 2020 umožnila legislativa využít hned dvě únikové klauzule, konkrétně vyhlášení nouzového stavu a hluboké ekonomické recese, pro přípravu výdajového rámce na rok 2021 až 2023 bylo nutné přistoupit k novele zákonného rámce. V opačném případě by fiskální politika již v letošním roce podlamovala potenciální oživení razantní restrikcí. V první novele zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti z dubna 2020 byla stanovena pevná hodnota strukturálního salda na -4 % HDP pro rok 2021. Ve druhé novele z prosince 2020 je pak klíčová až predikovaná hodnota strukturálního salda v roce 2021, od které se v následujících letech spouští postupná konsolidace veřejných financí. Její trajektorie vyžaduje snižování strukturálního schodku alespoň o půl procentního bodu ročně. Podle našich odhadů navíc konsolidace začne právě v době, kdy ekonomika opět dosáhne optimálního využití svých výrobních kapacit.

Obě novely byly kritizovány pro svou vlastní podstatu, tedy rozvolnění fiskálního pravidla na omezenou dobu. Snahy o okamžitě zavedení restriktivních a úsporných opatření s cílem zabránit nárůstu zadlužení jsou však z hlediska účinnosti rovněž diskutabilní: „*V souvislosti se stimulačními fiskálními programy se hodně hovoří o problematice fiskální udržitelnosti. Tak by to skutečně mělo být. Není absolutně nic špatného starat se o fiskální udržitelnost. Právě naopak, je to cíl, ke kterému musíme směřovat. Co je však na diskuzi o fiskální udržitelnosti špatně, tak představa, že k ní povede restrikce dnešních výdajů, deficitů a dluhu. V obdobích hluboké recese však není zapotřebí méně výdajů, ale více. Pokud je cílem mít „zítra“ vyrovnaný rozpočet, tak k tomuto cíli nepovede snaha ho vyrovnat „dnes“ uprostřed hospodářského poklesu. Ve skutečnosti, pokud budeme zkoušet vyrovnat rozpočet v současnosti, tak se rozpočtová pozice v budoucnu jen zhorší. Podobně platí, že pokud si přejeme*

mít zítra stabilní a udržitelný poměr vládního dluhu k HDP, musíme tento poměr dnes (možná i dramaticky) zvýšit.“ (Murray Milgate, ředitel ekonomických studií na Queen's College, Cambridge). Konkrétní podoba fiskálního stimulu je předmětem politické dohody. Ovšem nelze očekávat, že se podaří zvládnout ekonomickou krizi bez dočasného propadu strukturálního deficitu a nárůstu veřejného zadlužení.

Strukturální saldo v roce 2021, od kterého se bude podle zákona odvíjet konsolidace, predikujeme na -5,9 % HDP v roce 2021. Celkové hospodaření veřejných financí v roce 2021 ale očekáváme se schodkem -6,6 % HDP, jelikož ekonomika bude z hlediska hospodářského cyklu stále v záporné produkční mezeře. Deficit pak implikuje nárůst zadlužení, konkrétně na 43,3 % HDP.

Z pohledu dlouhodobých sociálních výdajů přinesl rok 2020 hned několik impulzů. Proběhla oponentská řízení nových penzijních projekcí, které se však nijak dramaticky neliší od těch předchozích. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj představila na začátku prosince Zprávu o důchodovém systému České republiky, ve které dala doporučení na reformy sociálního systému, resp. nastavení systému zabezpečení ve stáří. Ve stejné době byl představen návrh představovaný jako důchodová reforma Komise pro spravedlivé důchody. Oba pohledy se však v mnoha ohledech liší.

Tematická kapitola Fiskálního výhledu se věnuje protiepidemickým opatřením vlády během prakticky celého roku 2020. Přináší detailní pohled na jednotlivá opatření rozdělených do podpory zdravotnictví a sociálních služeb, domácností, osob samostatně výdělečně činných a firem, zvlášť pak diskutuje měnově-úvěrová opatření. Celková alokace přesahující 21 % HDP nebyla naplněna zejména vlivem nevyužití poskytnutých záruk. Vláda vytvořila rámec, administrací byl pověřen finanční sektor. U přímé podpory bylo čerpání v relaci k zamýšlené alokaci poměrně vysoké. Využití alokace obecně záleželo na hloubce problému v jednotlivých odvětvích ekonomiky, na velikosti mezery likvidity, stejně jako na dalších možnostech financování firem. Celkově se v roce 2020 realizovala podpory ve výši 5 % HDP.

1 Makroekonomický rámec fiskální predikce

Česká ekonomika je zcela zásadním způsobem ovlivněna pandemií COVID-19. Protiepidemická opatření způsobila v 1. pololetí 2020 mimořádně hlubokou recesi. Díky postupnému uvolnění restrikcí v průběhu 2. čtvrtletí došlo ve 3. čtvrtletí k výraznému oživení ekonomické aktivity. Na podzim minulého roku se však epidemická situace prudce zhoršila a vláda v reakci na tento vývoj opět přijala řadu opatření, jež významným způsobem limitovala aktivitu v mnoha odvětvích, zejména ve službách a maloobchodu. Ekonomický pokles se tak v závěru roku 2020 zřejmě znovu prohloubil, přičemž za celý rok podle našeho odhadu reálný HDP propadl o 6,1 %.

Ke snížení ekonomického výkonu v loňském roce přispěla domácí i zahraniční poptávka. Jedinou složkou domácího užití, která na HDP působila kladně, byla spotřeba sektoru vládních institucí. V letošním roce by ekonomika mohla vzrůst o 3,1 %, a to výhradně díky dynamice domácí poptávky. Příspěvek salda zahraničního obchodu by měl být téměř nulový. Vývoz zboží a služeb by sice díky oživení exportních trhů a mírnému nárůstu konkurenceschopnosti mohl vzrůst téměř o 5 %, v tempu dovozu by se však mělo promítnout oživení dovozně náročné investiční poptávky.

Predikce vychází z předpokladu, že k významnějšímu a déletrvajícím uvolnění restriktivních opatření dojde nejdříve ve 2. čtvrtletí 2021. S postupně rostoucí proočkovanosť společnosti by již omezení ve 2. polovině roku neměla být makroekonomicky významná. Predikce také nepočítá s dlouhodobějším dopadem pandemie koronaviru na globální dodavatelské řetězce.

Výdaje domácností na konečnou spotřebu byly v roce 2020 negativně ovlivněny poklesem reálných příjmů z práce a podnikání, pozitivně se však promítla řada diskrečních změn v sociální oblasti a opatření na podporu ekonomiky. Odhadujeme, že díky tomu se růst reálného disponibilního důchodu pouze zpomalil na 1,5 % (z 3,1 % v roce 2019). Velmi silně však spotřebu tlumil nárůst míry úspor. Ta podle našeho odhadu dosáhla 18,0 %, čímž by o více než 4,5 p. b. překonala dosavadní maximum z roku 2009. Reálná spotřeba domácností tak v roce 2020 patrně klesla o 5,1 %. V roce 2021 je oživení spotřeby domácností podpořeno snížením efektivního daňového zatížení a očekávaným poklesem míry úspor, která přesto z dlouhodobého hlediska zůstane vysoká. Reálná spotřeba domácností by se proto mohla zvýšit o 3,3 %.

Tvorba hrubého fixního kapitálu v roce 2020 pod tíhou globální recese a silného nárůstu nejistoty zřejmě poklesla o 8,2 %. Měnové podmínky však na dynamiku investiční aktivity působily pozitivně. V letošním roce by se k uvedenému faktoru měl přidat obnovený hospodářský růst v zahraničí a také mimořádné odpisy hmotného majetku, díky čemuž by soukromé investice měly opět vzrůst. Očekávané oživení investic v roce 2021 je však zatíženo značnými riziky. V případě investic sektoru vládních institucí počítáme s růstem investičních výdajů financovaných z národních zdrojů. Vládní investiční aktivita bude také podpořena realizací projektů spolufinancovaných či zcela financovaných fondy EU (kapitola 3.2).

Tvorba hrubého fixního kapitálu by tak letos měla vzrůst o 3,8 %.

Meziroční inflace se v roce 2020 pohybovala převážně nad horní hranicí tolerančního pásma okolo 2% inflačního cíle České národní banky. Přestože ve 4. čtvrtletí citelně zpomalila, průměrná míra inflace v loňském roce dosáhla 3,2 %. V roce 2021 by se měla snížit na 1,9 %. Administrativní opatření přispějí k míře inflace pravděpodobně jen v rozsahu 0,2 p. b., inflace by měla být určena především tržními faktory. Mezi nimi budou ovšem s výjimkou ceny ropy chybět podstatnější proinflační činitelé. Obnovený růst spotřeby domácností by totiž při přetrvávající záporné produkční mezeře neměl mít výrazné inflační účinky. Na zpomalení inflace by měl rovněž tláčit pokles jednotkových nákladů práce i posilování české koruny.

Dopady hlubokého propadu ekonomické aktivity na trh práce byly díky vládním opatřením poměrně silně tlumeny. Mezinárodně srovnatelná míra nezaměstnanosti se zatím zvyšovala jen velmi mírně a ani registrovaná nezaměstnanost výrazně nevzrostla. Přestože podle všech dostupných statistik došlo k meziročnímu poklesu zaměstnanosti, počet volných pracovních míst se prakticky nezměnil. Rovněž rostl počet zaměstnaných cizinců.

Očekáváme, že vládní opatření cílená na zachování pracovních míst budou situaci na trhu práce pozitivně ovlivňovat i v roce 2021. Stále se však budou projevovat zpožděné efekty hospodářského propadu a snížené poptávky po práci. Míra nezaměstnanosti by tak měla dále vzrůst, a to z odhadovaných 2,6 % v roce 2020 na 3,3 % v roce letošním. Měl by také pokračovat pokles zaměstnanosti, který by se však z 1,1 % v roce 2020 mohl zmírnit na 0,6 %.

Pokud jde o vývoj mezd a platů, i zde je negativní dopad slabší ekonomické aktivity tlumen vládními opatřeními. Propouštění pracovníků navíc silněji doléhá na nejhůře placené profese a osoby zaměstnané formou pracovních dohod. K tomu se přidává citelnější vliv restriktivních opatření na hůře placená odvětví, který snižuje efektivní dopad na dynamiku celkových výdělků. Odhadujeme, že objem mezd a platů v roce 2020 vzrostl pouze o 0,2 %. V letošním roce by měl být opět podpořen dynamikou platů v sektoru vládních institucí (taženou školstvím, zdravotnictvím a sociálními službami), jejichž růst by měl být oproti tržním odvětvím rychlejší. Nepatrně kladný impuls představuje zvýšení minimální mzdy a nejnižších úrovní zaručených mezd o 4,1 %. Nižší efektivní zdanění

práce v důsledku daňového balíčku by prostřednictvím vyšší motivace osob k pracovní činnosti mohlo působit kladně, na druhou stranu však bude oslabovat tlak na zvyšování hrubých mezd. Objem mezd a platů by tak v letošním roce mohl vzrůst o 1,2 %.

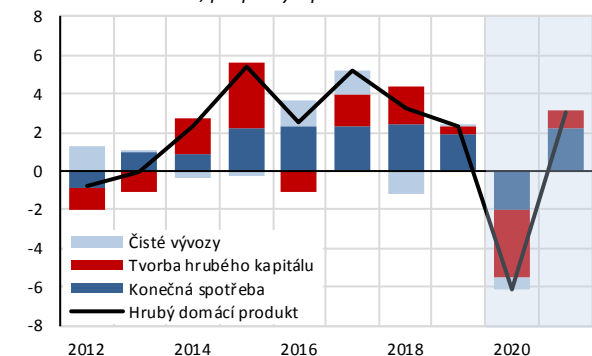
Přebytek běžného účtu platební bilance mohl v roce 2020 dosáhnout 3,6 % HDP. Na odhadovaném meziročním zlepšení kladného salda o téměř 4 % HDP se z více než čtyř pětín zřejmě podílelo snížení schodku prvotních důchodů. Projevilo se zde zhoršení ziskovosti podniků pod zahraniční kontrolou a s ním spojený nižší odliv důchodů z přímých investic. Svou roli však mohlo sehrát i doporučení ČNB, aby banky v době zvýšené nejistoty pozastavily vyplácení dividend. Pro rok 2021 očekáváme snížení přebytku běžného účtu na 1,4 % HDP. Nejvýznamnějším faktorem by opět měl být vývoj prvotních

důchodů, jejichž schodek by se měl vlivem oživené dynamiky firemních zisků prohloubit.

Predikce je zatížena množstvím rizik, která v úhrnu považujeme za výrazně vychýlená ve směru nižšího hospodářského růstu. Hlavním negativním faktorem pro ČR i ostatní ekonomiky je vývoj epidemické situace a průběh vakcinace obyvatelstva. Navzdory dosažení dohody mezi Evropskou unií a Spojeným královstvím o budoucím uspořádání vzájemných vztahů stále vnímáme určité nejistoty v oblasti mezinárodního obchodu, např. mezi Spojenými státy a Čínou. Mezi vnitřní rizika patří vývoj v automobilovém průmyslu, reakce trhu práce na možné strukturální změny v ekonomice, nadhodnocení rezidenčních nemovitostí a případný nárůst nesplacených úvěrů.

Graf 1.1: Příspěvky k růstu reálného HDP

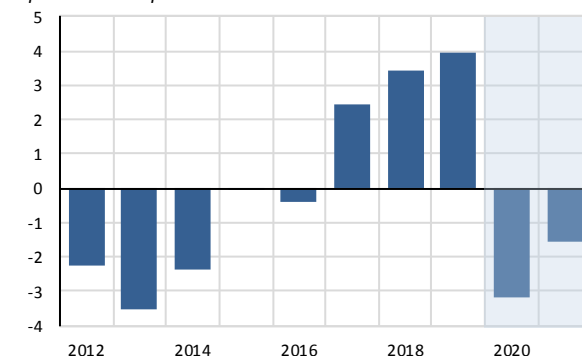
růst reálného HDP v %, příspěvky v p. b.



Zdroj: MF ČR (2021b).

Graf 1.2: Produkční mezera

% potenciálního produktu



Zdroj: MF ČR (2021b).

Tabulka 1.1: Hlavní makroekonomické indikátory

		2019	2020	2021	2019	2020	2021
			Odhad	Predikce	Konvergenční program IV/2020		
Hrubý domácí produkt, nominální	<i>mld. Kč, b.c.</i>	5 749	5 613	5 874	5 653	5 530	5 781
	<i>růst v %, b.c.</i>	6,3	-2,4	4,7	6,2	-2,2	4,5
Spotřeba domácností	<i>růst v %, b.c.</i>	5,9	-2,4	4,9	6,1	1,7	2,4
Spotřeba vládních institucí	<i>růst v %, b.c.</i>	8,1	6,6	4,8	8,1	5,8	4,9
Hrubý domácí produkt, reálný	<i>růst v %, s.c.</i>	2,3	-6,1	3,1	2,6	-5,6	3,1
Spotřeba domácností	<i>růst v %, s.c.</i>	3,0	-5,1	3,3	3,0	-1,5	0,8
Spotřeba vládních institucí	<i>růst v %, s.c.</i>	2,2	2,1	2,9	2,6	2,6	2,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>růst v %, s.c.</i>	2,3	-8,2	3,8	2,8	-13,6	3,2
Přísp. zahr. obchodu k růstu HDP	<i>p.b., s.c.</i>	0,0	-0,6	-0,1	-0,3	-1,2	0,7
Deflátor HDP	<i>růst v %</i>	3,9	4,0	1,5	3,5	3,7	1,4
Průměrná míra inflace	<i>%</i>	2,8	3,2	1,9	2,8	3,2	1,6
Zaměstnanost	<i>růst v %</i>	0,2	-1,1	-0,6	0,7	-1,7	-0,2
Míra nezaměstnanosti	<i>průměr v %</i>	2,0	2,6	3,3	2,0	3,3	3,5
Objem mezd a platů (dom. koncept)	<i>růst v %, b.c.</i>	6,7	0,2	1,2	7,1	2,6	0,8
Saldo běžného účtu	<i>% HDP</i>	-0,3	3,6	1,4	-0,4	0,2	0,3
Předpoklady:							
Měnový kurz CZK/EUR		25,7	26,4	26,1	25,7	26,5	26,2
Dlouhodobé úrokové sazby 10 let	<i>% p.a.</i>	1,5	1,1	1,2	1,5	1,5	1,5
Ropa Brent	<i>USD/barel</i>	64,3	41,8	51,1	64,3	37,9	39,8
HDP eurozóny EA19	<i>růst v %, s.c.</i>	1,3	-7,3	3,6	1,2	-5,7	2,9

Pozn.: Údaje za zaměstnanost a za míru nezaměstnanosti jsou odvozeny dle metodiky Výběrového šetření pracovních sil.

Zdroj: MF ČR (2020a, 2021b).

2 Veřejné finance v roce 2020

Bezprecedentní situace ve světě v souvislosti s pandemií COVID-19 si vyžádala značné množství vládních zásahů, které měly za cíl zpomalit šíření nákazy a zároveň pomoci dotčeným subjektům. Z těchto důvodů se několikrát novelizoval státní rozpočet, který z původního deficitu 40 mld. Kč skončil s navrženým deficitem 500 mld. Kč. Končený výsledek dopadl však podstatně lépe, a to schodkem ve výši 367,4 mld. Kč. Nicméně část nevyužitých výdajů byla přenesena do nároků na rok 2021 na pokrytí programů pro případ dalších vln pandemie.

2.1 Hospodaření sektoru vládních institucí v ČR v roce 2019

Podle údajů podzimní notifikace vládního deficitu a dluhu zveřejněných ČSÚ (2020b) skončilo hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2019 přebytkem 15,3 mld. Kč, resp. 0,3 % HDP. Záporné saldo ústředních vládních institucí přitom bylo převáženo kladným výsledkem hospodaření místních vládních institucí a fondů sociálního zabezpečení (zdravotních pojišťoven). Přebytku bylo dosaženo již čtvrtý rok v řadě. Saldo očištěné o vliv hospodářského cyklu a jednorázových či jiných přechodných operací dosáhlo hodnoty -1,1 % HDP. Česká republika tak splnila svůj střednědobý rozpočtový cíl, stanovený pro daný rok na -1 % HDP, neboť dle evropských pravidel platí z důvodu nejistot při výpočtu strukturálního salda tolerance 0,25 p. b.

Ve srovnání s Konvergenčním programem ČR 2020 (MF ČR, 2020a) a dubnovou notifikací vládního deficitu a dluhu revidoval ČSÚ údaje roku 2019 s minimálním dopadem na celkové saldo (-0,1 mld. Kč). Revize se dotkla jak příjmové, tak výdajové strany. Za navýšením celkových příjmů o 8,6 mld. Kč stál vyšší objem produkce

(+4,3 mld. Kč), především pak produkce pro vlastní konečné užití (+3,0 mld. Kč), kladná úprava důchodových daní (+2,2 mld. Kč), zejména daně z příjmů právnických osob (+2,0 mld. Kč), a přijaté transfery (+2,8 mld. Kč). Naopak výše daní z výroby a dovozu byla upravena směrem dolů o 0,7 mld. Kč. Výdaje sektoru vládních institucí se zvýšily o 8,7 mld. Kč v důsledku revize investičních výdajů (+4,0 mld. Kč) a transferů (+2,9 mld. Kč), v menší míře pak náhrad zaměstnancům (+1,4 mld. Kč), mezispotřeby (+0,9 mld. Kč) a naturálních sociálních dávek (+0,7 mld. Kč). Výsledný růst výdajů v důsledku revize byl však menší zvláště vlivem nižších dotací (-0,4 mld. Kč) a čistého pořízení nevyroběných nefinančních aktiv (-0,5 mld. Kč).

Dluh sektoru vládních institucí na konci roku 2019 dosáhl 1 738,5 mld. Kč, což představovalo 30,2 % HDP. Pokles relativní míry zadlužení o 0,5 p. b. oproti dubnové notifikaci 2020 souvisel zejména s revizí nominálního HDP. Do recese v roce 2020 tak veřejné rozpočty vstoupily dobře připraveny s relativně nízkou mírou zadluženosti.

2.2 Hospodaření sektoru vládních institucí v ČR v roce 2020

Odhadujeme, že hospodaření sektoru vládních institucí skončilo v roce 2020 deficitem ve výši 5,8 % HDP a bylo zatíženo především výsledkem státního rozpočtu, který nesl největší břemeno stabilizační funkce veřejných financí. Naproti tomu místní vládní instituce a zdravotní pojišťovny patrně opět vykázaly přebytek. Z pohledu strukturálního salda vedla expanzivní fiskální politika k deficitu v odhadované výši 2,0 % HDP. Údaje o hospodaření sektoru vládních institucí v aktuální metodice jsou k dispozici zatím pouze za první tři čtvrtletí roku, za něž byl vykázan deficit 195,4 mld. Kč. Z hlediska celoročního salda má nicméně velkou váhu poslední čtvrtletí, jehož obvyklá volatilita je v případě loňského roku ještě zesílena druhou vlnou epidemie. Kromě toho odhad výsledku vychází z hotovostního plnění státního rozpočtu, státních fondů, místních rozpočtů a zdravotních pojišťoven (MF ČR, 2021a).

Státní rozpočet v národní hotovostní metodice skončil ke konci roku 2020 schodkem 367,4 mld. Kč, což je o 338,9 mld. Kč horší výsledek než v roce 2019. Plánovaný schodek, navýšený třemi novelami zákona o státním rozpočtu (zákony č. 129/2020 Sb., č. 208/2020 Sb.

a č. 323/2020 Sb.) až na 500 mld. Kč, tak nebyl naplněn o 132,6 mld. Kč. Celkové hospodaření bylo charakterizováno výrazným propadem daňových příjmů v důsledku opatření přijatých v boji proti pandemii COVID-19, na druhé straně nárůstem výdajů zaměřených na pomoc domácnostem, osobám samostatně výdělečně činným, firmám a dalším částem veřejných rozpočtů. Vliv prostředků z EU a finančních mechanismů na hospodaření státního rozpočtu nebyl výrazný. Výdaje byly vyšší než příjmy proplacené z EU a finančních mechanismů pouze o 3,8 mld. Kč, což dokládá schopnost státu získat předfinancované prostředky zpět do svého rozpočtu. Hospodaření očištěné na příjmové a výdajové straně o tyto transakce tak skončilo schodkem 363,7 mld. Kč. Naproti tomu místní rozpočty vykázaly na hotovostní bázi ke konci listopadu 2020 přebytek 31,0 mld. Kč, který byl mezitím nižší pouze o 10 mld. Kč. Zdravotní pojišťovny hospodařily za stejné období s mezitím o 7,8 mld. Kč horším výsledkem, přesto dosáhly přebytku 5,5 mld. Kč.

Predikce hospodaření sektoru vládních institucí obsažená v Konvergenčním programu ČR 2020 (MF ČR, 2020a), která vycházela z jiných makroekonomických předpokla-

dů a skutečností známých na jaře 2020, počítala s deficitem 5,1 % HDP. V podzimní predikci došlo k úpravě odhadovaného deficitu o 1,3 p. b. na 6,4 % HDP především vlivem vyšších očekávaných výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí (+2,3 p. b.), investic (+7,1 p. b.), stejně jako dotací podnikatelským subjektům (+25,1 p. b.). U důchodových daní (+9,4 p. b.), konkrétně u daně z příjmů fyzických osob, se promítla především změna v zachycení tzv. kompenzačních bonusů, které v metodice ESA 2010 nesnižují daňové příjmy, ale jsou považovány za výdajový kapitálový transfer. Oproti dubnové predikci 2020 jsme očekávali větší pokles u daní z výroby a dovozu (-2,0 p. b.), kde již bylo mimo jiné promítnuto zrušení daně z nabytí nemovitých věcí. Aktuální odhad vývoje hospodaření znamená oproti predikci ze září 2020 zlepšení salda o 0,6 p. b., za kterým stojí lepší příjmová strana (+1,4 p. b.), naproti tomu výdaje by měly růst jen nepatrně rychleji (+0,3 p. b.). Ke značným úpravám však došlo ve struktuře výdajové strany, kde očekáváme nižší výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí (-1,5 p. b.) vlivem výrazného přehodnocení mezispotřeby (-8,1 p. b.) na základě výsledků národních účtů za první tři čtvrtletí roku 2020 a předpokladu pro zbytek roku. Naopak dotace a transfery by měly ve svém souhrnu růst rychleji (+8,7 p. b.) vlivem dalších přijatých opatření v boji s COVID-19 a programů ke zmírnění ekonomických a sociálních dopadů, jejich prodloužení, rozšíření či aktualizaci jejich odhadovaného dopadu.

Příjmy sektoru vládních institucí by měly meziročně poklesnout o 1,6 % a dosáhnout úrovně 41,9 % HDP. Odhad počítá s nižšími daňovými příjmy včetně příspěvků na sociální zabezpečení o 2,0 %, přičemž relativně největší meziroční propad lze očekávat u výnosu daně z příjmů právnických osob. Složená daňová kvóta by měla vykázat mírný růst na 36,1 % HDP.

U výnosu daně z přidané hodnoty předpokládáme pokles o 1,2 %. Meziroční dynamika výrazně zpomalila v návaznosti na pokles nominální spotřeby domácností a relevantní části výdajů sektoru vládních institucí. Dále se patrně projevil i citelný výpadek tržeb z nákupů zahraničních turistů. S účinností od 1. ledna 2020 došlo ke změně sazby z 15 % na 10 % u dodávek tepla a chladu (zákon č. 80/2019 Sb.). Toto opatření, kompenzující zvýšené náklady v důsledku nárůstu cen emisních povolenek, by mělo znamenat snížení příjmů o 2,0 mld. Kč. Zákon č. 256/2019 Sb. přinesl přesun některých služeb a komodit do druhé snížené sazby (např. opravy jízdních kol, obuvi, kožených výrobků a oděvů, kadeřnické a holičské služby, dále pak vodné a stočné aj.), což by mělo vést ke snížení příjmů o 2,3 mld. Kč. Daňový příjem byl dále s účinností od července 2020 tlumen nižší sazbou daně na ubytovací služby, kulturní a sportovní akce s celkovým odhadovaným dopadem 1,3 mld. Kč (zákon č. 299/2020 Sb.).

Výnos spotřebních daní (bez dotací na obnovitelné zdroje energie) poklesl podle aktuálního odhadu o 2,6 %. U daně z minerálních olejů se patrně projevila nižší spotřeba nafty a benzínu v důsledku výrazného úbytku přepravních výkonů, stejně jako očekávaná vyšší vratka u „zelené nafty“. V případě daně z tabákových výrobků mělo značný vliv omezení přeshraničních nákupů a cestovního ruchu. Utlumený cestovní ruch a veškeré společenské aktivity se pravděpodobně odrazily rovněž ve spotřebě piva a lihovin. Pozitivní příjmový efekt měla změna sazeb na tabákové výrobky a líh s očekávaným dopadem cca 10,3 mld. Kč (zákon č. 364/2019 Sb.). V průběhu roku 2019 zavedené zdanění zahřívání tabáku přineslo odhadem dodatečných 0,4 mld. Kč (zákon č. 80/2019 Sb.). Zákonem č. 364/2019 Sb. dále došlo v rámci daní z výroby a dovozu ke zvýšení sazeb z hazardních her s předpokládaným dopadem necelé 1 mld. Kč. Opačným směrem působilo zrušení daně z nabytí nemovitých věcí v odhadované výši 13,8 mld. Kč (zákon č. 386/2020 Sb.).

Příjmy z důchodových daní dle aktuálního odhadu meziročně poklesly o 4,6 %, hlavně kvůli výpadku výnosu daně z příjmů právnických osob. Nucené omezování výroby a poskytování služeb, zavírání provozů a celkový útlum ekonomiky v souvislosti s pandemií se významně promítly v hospodaření firem, které by do veřejných rozpočtů měly na dani ze zisků odvést o téměř 18 % méně. Z diskrečních opatření počítáme v rámci schváleného daňového balíčku (zákon č. 609/2020 Sb.) se zavedením mimořádných odpisů s odhadovaným záporným dopadem kolem 11 mld. Kč a zvýšením limitu pro odpisování dlouhodobého hmotného majetku s vlivem na saldo ve výši -2,4 mld. Kč. Negativní dopad ve výši 1,8 mld. Kč bude mít také rozšíření osvobození dividend náležejících státu a krajům od daně z příjmů právnických osob (zákon č. 364/2019 Sb.). Rozpočtově pozitivně by měla naopak působit změna metody tvorby a uznatelnosti technických rezerv pojišťoven (zákon č. 364/2019 Sb.) s očekávaným dopadem 5,3 mld. Kč. Opatření přijatá v rámci tzv. liberačních balíčků by měla představovat minimální fiskální dopad do aktuální výše daňových příjmů.

V případě výnosu daně z příjmů fyzických osob odhadujeme i vlivem opatření stabilizujících zaměstnanost meziroční růst o 3,9 %. Z diskrečních opatření došlo k zavedení limitu 1 mil. Kč pro osvobození výher z hazardních her a změně v zaokrouhlení při stanovení základu daně u příjmů z dluhopisů emitovaných před 1. 1. 2013 (zákon č. 364/2019 Sb.) s celkovým očekávaným kladným dopadem ve výši 0,6 mld. Kč. Snížení sazby nemocenského pojištění v souvislosti se zrušením karenční doby od července 2019 by mělo znamenat dopad cca -0,3 mld. Kč (zákon č. 32/2019 Sb.).

Vývoj příspěvků na sociální zabezpečení byl podobně jako daň z příjmů fyzických osob primárně determinován růstem náhrad zaměstnancům (odhadovaný růst

o 0,8 %). Kromě toho se ale výrazně projevilo navýšení plateb státu za státního pojištěnce o 25,4 mld. Kč. V rámci mimořádných opatření v období pandemie bylo schváleno prominutí placení minimálních záloh na sociální a zdravotní pojištění pro osoby samostatně výdělečně činné po dobu 6 měsíců s odhadovaným dopadem 14,3 mld. Kč (zákony č. 136/2020 Sb. a č. 134/2020 Sb.), stejně jako prominutí pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti placeného zaměstnavatelem (program Antivirus – režim C) na dobu 3 měsíců s dopadem ve výši 13,3 mld. Kč (zákon č. 300/2020 Sb.). Negativně by mělo na příjmy systému sociálního pojištění působit rovněž snížení sazby nemocenského pojištění jako kompenzace za zrušení karenční doby v prvních třech dnech nemocenské (zákon č. 32/2019 Sb.) s dopadem 1,8 mld. Kč. Všechny tyto faktory stojí v souhrnu za očekávanou dynamikou příspěvků na sociální zabezpečení ve výši 0,4 %.

V rámci důchodů z vlastnictví očekáváme meziroční nárůst příjmů z dividend o 56,3 %, a to navzdory předpokladu nulové dividendy od Letiště Praha, jehož hospodaření bylo citelně ovlivněno celosvětovou pandemií a s tím spojeným omezením letecké dopravy. Naproti tomu výrazně vyšší dividendu by měla do státního rozpočtu odvést společnost ČEZ.

Výdaje sektoru vládních institucí by měly vzrůst o 12,8 % a dosáhnout úrovně 47,7 % HDP, což je meziročně o 6,4 p. b. více. Výdajová strana byla významně poznamenána opatřeními přijatými v boji s COVID-19 a programy ke zmírnění jeho ekonomických a sociálních dopadů.

Výdaje na konečnou spotřebu sektoru vládních institucí si patrně zachovaly značnou dynamiku 6,6 % odpovídající mj. jejich průměrnému růstu za první tři čtvrtletí roku 2020. Z jednotlivých složek očekáváme nejrychlejší růst u náhrad zaměstnancům (8,2 %), kde vzrostly o 10 % platy pracovníků ve školství a dále prostředky na odměny pracovníků ve zdravotnictví, sociálních službách či bezpečnostních sborů v souvislosti s pandemií. Očekávaný růst naturálních sociálních dávek ve výši 7,6 % uvažuje nárůst výdajů na zdravotní péči. Na podporu lázeňského cestovního ruchu byl schválen program COVID-Lázně ve výši 1 mld. Kč (usnesení vlády č. 703). Naproti tomu se počítá s úsporou 2,0 mld. Kč z titulu nižšího využití slevy z ceny jízdného v autobusech a vlacích pro žáky, studenty a seniory z důvodu omezených možností cestování. Pravděpodobně mírného snížení doznaly výdaje na mezispotřebu (-0,4 %), jejichž pokles byl patrný již ve druhém a třetím čtvrtletí 2020. Vyšší reálná spotřeba ve zdravotnictví (výdaje na zdravotnický materiál, ochranné pomůcky, testy a vakcíny) spolu s meziročně vyšší mírou inflace byly patrně převáženy nižší mezispotřebou například v oblasti dopravy či veřejných vysokých škol.

K citelnému navýšení došlo v roce 2020 u peněžitých dávek sociálního zabezpečení, což reflektovalo jak schválená opatření v oblasti dávek důchodového pojištění a dávek státní sociální podpory, tak ekonomický vývoj. S účinností od 1. ledna 2020 došlo ke zvýšení průměrného starobního důchodu o 900 Kč (zákon č. 244/2019 Sb.). Dopad samotné diskrece nad zákonný nárok činil zhruba 6 mld. Kč. Mimořádný příspěvek důchodcům ve výši 5 000 Kč jako finanční výpomoc na pokrytí jejich rostoucích životních nákladů znamenal dodatečný výdaj v celkovém objemu 15 mld. Kč (zákon č. 469/2020 Sb.). Dalším opatřením, navýšujícím sociální výdaje o 14,1 mld. Kč, bylo zvýšení rodičovského příspěvku pro všechny domácnosti s dítětem do 4 let věku, které zároveň tuto dávku aktivně pobírají (zákon č. 363/2019 Sb.). Dopad zvýšení příspěvku na péči pro osoby ve 3. a 4. stupni závislosti je odhadován ve výši -1,9 mld. Kč (zákon č. 47/2019 Sb.). Zrcadlově s příspěvků na sociální zabezpečení se zde projevila nárůst platby státu za státního pojištěnce o 25,4 mld. Kč. Kromě toho dávky sociálního zabezpečení navýšilo rovněž upravené ošetřovné, které bylo určeno pro osoby pečující o dítě po dobu uzavření škol, stacionářů či obdobných zařízení během epidemie koronaviru, resp. z důvodu nařízené karantény v rodině, v odhadované výši 12,8 mld. Kč (zákony č. 133/2020 Sb., č. 230/2020 Sb. a č. 438/2020 Sb., usnesení vlády č. 311 a další usnesení upravující parametry ošetřovného pro osoby samostatně výdělečně činné). V celkovém úhrnu by tedy peněžitá sociální dávky měly růst 15% tempem.

Vyšší výpůjční potřeba státu vyvolaná krytím navýšeného deficitu státního rozpočtu a posílením likvidních rezerv státní pokladny vedla patrně k růstu úrokových nákladů o 4,3 % na úroveň 0,8 % HDP.

Po dvouciferných růstech investičních výdajů v předchozích 3 letech odhadujeme pro rok 2020 zvolnění dynamiky na 5,7 %. Tomu nasvědčují i údaje národních účtů za první tři čtvrtletí s vykázaným růstem 5,0 %. K tomu z více než 80 % by investice měly být financovány z národních zdrojů (včetně českého financování). Předpokládáme, že opatření k zabránění šíření COVID-19, která měla za následek omezování výroby a dočasné snížení počtu zahraničních pracovníků, přinesla současně pokles investiční aktivity. Odložení některých nákupů vojenské techniky, která není vzhledem k současné situaci zásadní pro obranyschopnost státu, bylo spojeno s úsporou výdajů na investice o 1,8 mld. Kč oproti původně rozpočtované částce (zákon č. 129/2020 Sb.).

Aktuální odhad počítá s téměř 46% růstem dotací, které zahrnují prostředky na podporu různých skupin ekonomických subjektů postižených pandemií koronaviru, resp. opatřeními přijatými ve snaze zabránit jejímu šíření. Jedná se v prvé řadě o příspěvek na náhradu mzdy v důsledku vzniku překážky v práci na straně zaměstnance či zaměstnavatele způsobené karanténními či jinými opatřeními souvisejícími s nákazou COVID-19 (program

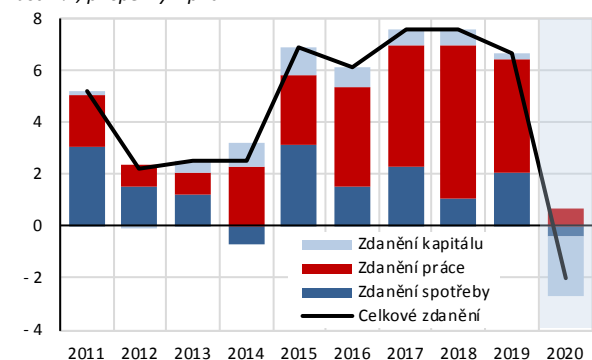
Antivirus – režimy A/A Plus a B) s odhadovaným dopadem cca –27,3 mld. Kč (usnesení vlády č. 353 a další usnesení upravující parametry). Z hlediska objemu předpokládaných prostředků stojí za zmínku rovněž program COVID-Nájemné určený podnikatelům, kteří museli kvůli mimořádným opatřením dočasně uzavřít provozovny pro maloobchodní prodej zboží a poskytování služeb, s uvažovaným dopadem –8,8 mld. Kč (usnesení vlády č. 513, 550, 1035, 1037, 1081, 1107 a 1329). Podobně na podporu dalších odvětví byly schváleny vládou program COVID – Gastro – Uzavřené provozovny (usnesení vlády č. 10/2021) s odhadovaným dopadem do roku 2020 ve výši –2,5 mld. Kč nebo program Agricovid potravinářství s alokací 3 mld. Kč (usnesení vlády č. 1138). Prostředky na kompenzaci dopadů pandemie a s ní spojených opatření mířily rovněž do oblasti kultury či sportu (obojí cca 4 mld. Kč). Celá řada programů pak směřovala na podporu firem vyrábějících zdravotnické prostředky či podporu nových technologických řešení pro boj s COVID-19 a zavádění inovací pro překonání jeho následků, na které byly určeny prostředky ve výši cca 2 mld. Kč.

Další opatření se promítají v rámci navýšení transferů o více než 47 %. Jde především o tzv. kompenzační bonus vyplácený při splnění určitých podmínek osobám

samostatně výdělečně činným, malým společenstvem s ručením omezeným a zaměstnancům pracujícím na dohodu o pracovní činnosti či dohodu o provedení práce s celkovým odhadovaným aktuálním dopadem do roku 2020 ve výši –28,7 mld. Kč (zákon č. 159/2020 Sb. a jeho novely č. 234/2020 Sb., č. 262/2020 Sb. a č. 331/2020 Sb. a zákon č. 461/2020 Sb. s novelou č. 584/2020 Sb.). S aktuálním dopadem cca –19 mld. Kč počítá odhad pro rok 2020 v souvislosti se zavedením institutu zpětného působení daňové ztráty, kterého mohou využít jak fyzické, tak právnické osoby (zákon č. 299/2020 Sb.). Na dotační programy COVID-Ubytování a COVID-Ubytování II, určené k podpoře provozovatelů ubytovacích zařízení zasažených důsledky opatření souvisejících s pandemií COVID-19, bylo určeno 7,9 mld. Kč (usnesení vlády č. 766, 1070, 1184, 1331 a 50/2021). Kromě těchto mimořádných opatření počítáme v rámci transferů s více než 20% navýšením odvodů do rozpočtu EU odvozených od daně z přidané hodnoty a hrubého národního důchodu.

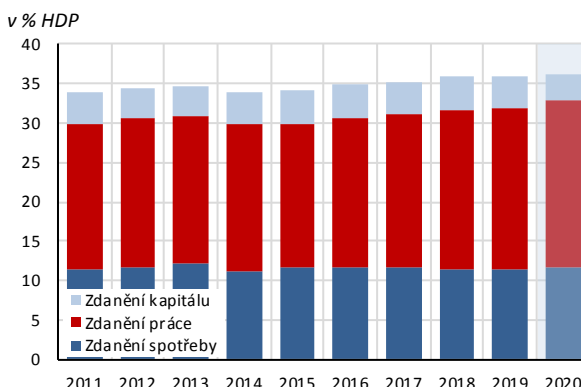
Deficitní hospodaření vládních institucí, zejména pak státního rozpočtu, se promítlo i do výše dluhu, který podle aktuálního odhadu vzrostl o 8,1 p. b. na 38,3 % HDP.

Graf 2.2.1: Daňové příjmy sektoru vládních institucí
růst v %, příspěvky v p. b.



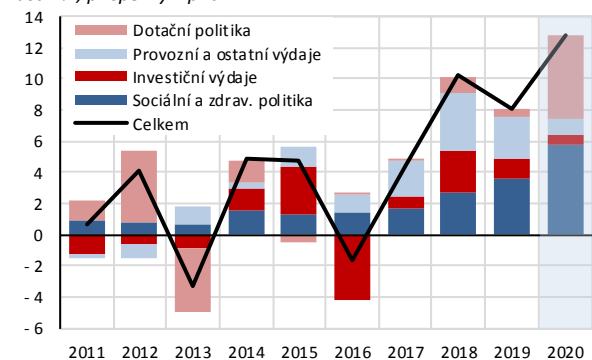
Zdroj: ČSÚ (2021a, 2020b). Odhad a výpočty MF ČR.

Graf 2.2.2: Daňová kvóta



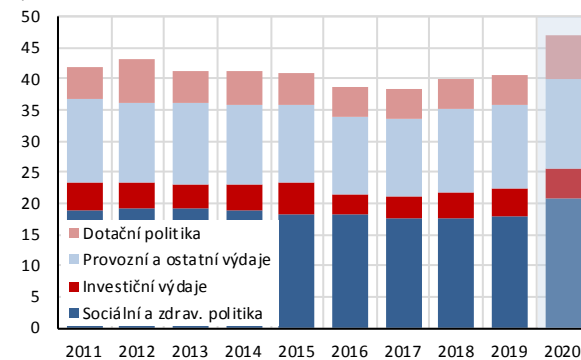
Zdroj: ČSÚ (2021a, 2020b). Odhad a výpočty MF ČR.

Graf 2.2.3: Výdaje sektoru vládních institucí
růst v %, příspěvky v p. b.



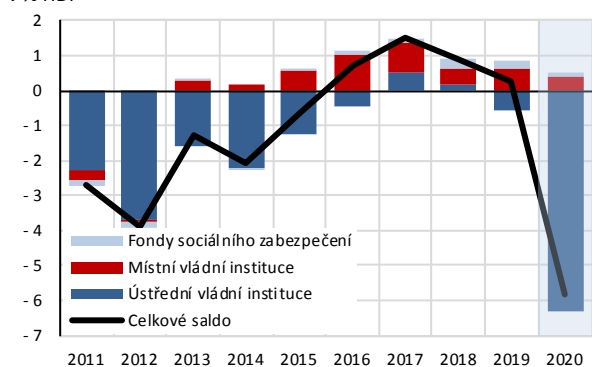
Zdroj: ČSÚ (2021a, 2020b). Odhad a výpočty MF ČR.

Graf 2.2.4: Skladba výdajů sektoru vládních institucí
v % HDP



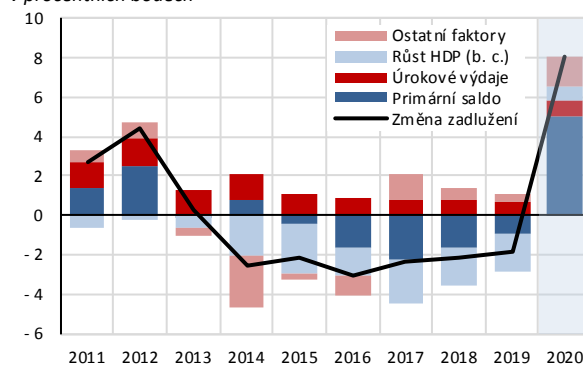
Zdroj: ČSÚ (2021a, 2020b). Odhad a výpočty MF ČR.

Graf 2.2.5: Saldo sektoru vládních institucí a subsektorů v % HDP



Zdroj: ČSÚ (2021a, 2020b). Odhad MF ČR.

Graf 2.2.6: Příspěvky ke změně hrubého dluhu v procentních bodech



Zdroj: ČSÚ (2021a, 2020b). Odhad a výpočty MF ČR.

2.3 Mezinárodní srovnání

2.3.1 Saldo sektoru vládních institucí

Deficit sektoru vládních institucí zemí EU (bez Spojeného království) dosáhl v roce 2019 hodnoty 0,5 % HDP. Ve srovnání s rokem 2018 byl vyšší o 0,1 p. b. Česká republika zaznamenala spolu s Litvou přebytek hospodaření sektoru vládních institucí ve výši 0,3 % HDP, přičemž vyšší přebytek v poměru k HDP byl zaznamenán ve 13 zemích EU (nejvíce v Dánsku 3,8 %, v Lucembursku 2,4 % a v Bulharsku 1,9 % HDP). Referenční hodnotu Paktu o stabilitě a růstu překročilo pouze Rumunsko (-4,4 % HDP), vůči kterému byl proto na jaře 2020 zahájen postup při nadměrném schodku (rozhodnutí Rady EU 2020/509). Překročení referenční hodnoty pro deficit nebylo ve smyslu pravidel EU výjimečné, neboť nevyplulo ani z neobvyklé události, ani z prudkého hospodářského propadu. Ostatně i rumunský strukturální deficit ve výši 5,0 % HDP byl podle Evropské komise v zemích EU nejvyšší. Francie hospodařila s deficitem na hraniční úrovni 3,0 % HDP.

Lepší výsledek hospodaření sektoru vládních institucí byl oproti roku 2018 zaznamenán v 11 zemích – nejvíce na Kypru (o 4,9 p. b.) a v Dánsku (o 3,1 p. b.), naopak horší v 15 zemích – nejvíce právě v Rumunsku (o 1,4 p. b.) a v Belgii (o 1,2 p. b.). Maďarsko setrvalo na stejné hodnotě deficitu (2,1 % HDP). Kladné výsledky hospodaření v roce 2019 vykazovaly 17 zemí EU. Nejvyššího strukturálního přebytku v EU dosáhly podle Evropské komise Dánsko (3,5 % HDP), Řecko (2,8 % HDP) a Lucembursko (2,4 % HDP).

V oblasti veřejných financí měla epidemie za následek prudké zhoršení hospodaření v roce 2020. Je zřejmé, že ve všech zemích EU bude mít deficitní charakter, navíc s vyšší než referenční hodnotou deficitu. Nejvyšší deficity přes 11 % HDP se zatím odhadují v Polsku, na Slovensku, v Belgii a ve Španělsku, další dvojciferné ještě v Itálii a ve Francii. Naopak nejnižší je odhadován v Dánsku na 3,9 % HDP. Jde však o predikce vytvořené v září 2020. Jsou tak zatíženy extrémní nejistotou, jak vývoj ve zbytku loňského roku ovlivnil konečné výsledky, které by měl

Eurostat publikovat v dubnu 2021. V březnu 2020 byla v rámci Paktu o stabilitě a růstu aktivována obecná úniková klauzule, podle které se země EU mohou odchýlit od rozpočtových požadavků stanovených evropským fiskálním rámcem¹. To by mělo členským státům umožnit realizovat expanzivní fiskální politiku a krizi co nejdříve překonat.

2.3.2 Dluh sektoru vládních institucí

V EU27 dosáhl dluh sektoru vládních institucí v roce 2019 konsolidované hodnoty 79,2 % HDP, tedy o 2,0 p. b. méně než v roce 2018. Dluhové fiskální kritérium 60 % HDP v roce 2019 nesplnilo 11 členských zemí, nicméně s výjimkou Itálie a Francie zadlužení pokleslo.

Nejzadluženější zemí EU zůstalo Řecko (180,5 % HDP), kde ovšem oproti roku 2018 došlo k nejvyššímu poklesu relativního dluhového ukazatele (o 5,7 p. b.), a to jak vlivem snížení absolutní výše dluhu o 1,1 %, tak vlivem růstu HDP o 2,1 %. Další výrazné snížení přes 5 p. b. zaznamenalo Irsko a Kypr. Nejvyšší nárůst naopak zaznamenala Litva (o 2,2 p. b.). Dluh větší nebo rovný 100 % HDP vykazovala v roce 2019 mimo zmíněné Řecko rovněž Itálie a Portugalsko. Naopak nejnižší poměr, jednociferný, drželo Estonsko (8,4 % HDP).

Deficitní hospodaření a pokles HDP se projevil v nárůstech zadlužení veřejných financí. Podle předběžných odhadů v rámci podzimní notifikace vládního deficitu a dluhu z října 2020 se relativní ukazatel dluhu sektoru vládních institucí za rok 2020 nejvíce zvýšil v Itálii (o 23,4 p. b.), ve Španělsku (o 21,7 p. b.) a v Řecku

¹ Viz čl. 5 odst. 1 a čl. 6 odst. 3 pro země eurozóny a čl. 9 odst. 1 a čl. 10 odst. 3 pro ostatní členské země EU Nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik, ve znění pozdějších předpisů, a čl. 3 odst. 5 a čl. 5 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 1467/97 ze dne 7. července 1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku, ve znění pozdějších předpisů.

(o 20,9 p. b.), jehož dluh tak překročil hranici 200 % HDP. Dluh nad 100 % HDP překročilo celkem 7 zemí, nově Belgie, Francie, Kypr a Španělsko. Naopak nejméně (cca o přes 5 p. b.) se dluh relativně zvýšil v Irsku, Bulharsku a Lucembursku. Nejnižší zadlužení by mělo nadále vykazat Estonsko (18,2 % HDP), přestože absolutní dluh se zvýšil o více než 100 %. ČR by měla být stále čtvrtou zemí s nejnižším veřejným zadlužením. Přes referenční hranici 60 % HDP se za rok 2020 pravděpodobně dostalo již 17 zemí, nově Finsko, Irsko, Německo, Polsko, Slovensko a zřejmě i Nizozemsko.

Poznámka: V rámci jarní notifikace vládního deficitu a dluhu vznesl Eurostat podle čl. 15 odst. 1 nařízení Rady ES č. 479/2009, ve znění pozdějších předpisů, výhradu Dánsku za předání nekompletních výstupních údajů za rok 2019. Důvodem neúplných dánských dat bylo pozdější schválení souvisejícího zákona, což dánský statistický úřad údajně dopředu avizoval. Kompletní údaje Dánsko zaslalo na konci května 2020, proto byla tato výhrada na podzim 2020 stažena.

2.3.3 Financování dluhu sektoru vládních institucí

Od září 2019 docházelo ke snižování výnosů do splatnosti státních dluhopisů v zemích EU zejména díky uvolněné měnové politice Evropské centrální banky, která udržovala primární úrokovou sazbu na 0,0 % a snížila depozitní sazbu na -0,5 %. Dále prováděla čisté nákupy aktiv v měsíčním objemu 20 mld. eur. Pokles výnosů pokračoval i na počátku roku 2020. V březnu se situace na finančních trzích zhoršila v důsledku pandemie koronaviru. Došlo k rapidnímu růstu volatilitu výnosů státních dluhopisů a růstu rizikových premií². Evropská centrální banka na situaci reagovala několika měnověpolitickými opatřeními. Jednalo se zejména o rozšíření programu čistého nákupu aktiv v úhrnu o 120 mld. eur či spuštění Nouzového pandemického programu nákupu aktiv (viz Box 1). Úrokové sazby však s ohledem na vývoj inflace ponechala nezměněny (depozitní úroková sazba zůstala na -0,5 %, primární úroková sazba na 0,0 %). V zemích mimo eurozónu pak docházelo k uvolňování měnové politiky prostřednictvím snížení úrokových sazeb. Švédská centrální banka rozšířila nákup státních a municipálních dluhopisů do konce roku 2020 na 300 mld. švédských korun, nákup státních dluhopisů zahájila v loňském roce rovněž maďarská či polská centrální banka. Česká národní banka v rámci své měnové politiky snížila postupně 2týdenní repo sazbu celkem o 2 p. b. na 0,25 %.

²Zvýšené kreditní riziko emitentů dokumentuje růst premií u 5letých swapů úvěrového selhání (tzv. *credit default swap*, CDS) emitentů státních dluhopisů v zemích EU, kdy např. i v případě Německa došlo k trojnásobnému zvýšení premií tohoto swapu oproti jeho dlouhodobému průměru. Premie swapů úvěrového selhání se od května začaly opět snižovat a od srpna se pohybují přibližně na úrovni předkrizových hodnot.

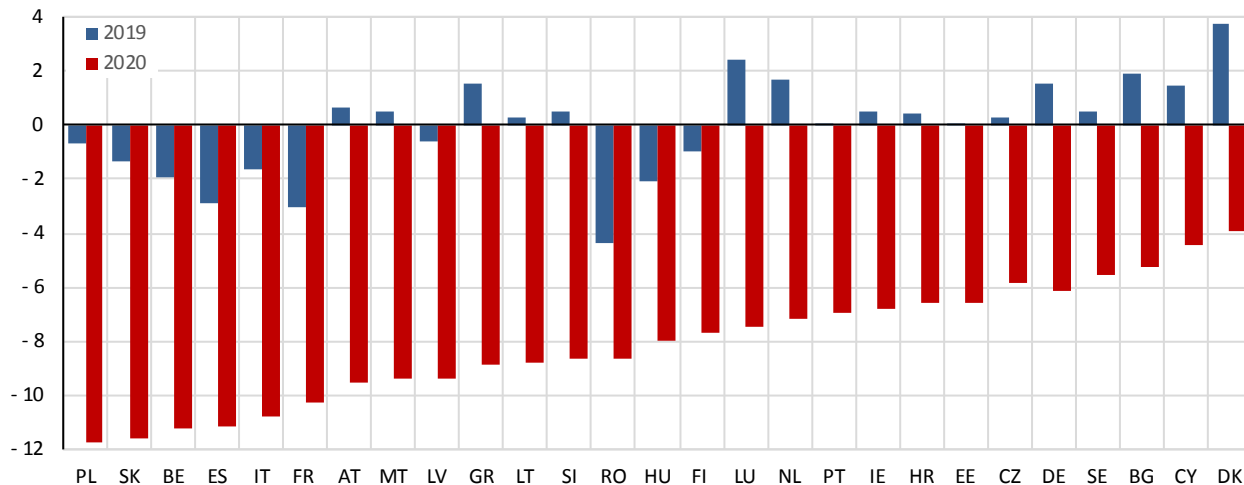
Averze k riziku ze strany institucionálních investorů se od května pomalu snižovala nejen díky opatřením centrálních bank, ale také v souvislosti s rozsáhlými fiskálními stimuly, které vlády začaly realizovat na podporu domácností a firem zasažených důsledky pandemie. Situace na dluhopisových trzích se tak uklidňovala (např. v Polsku, Švédsku), nicméně v zemích s menším fiskálním prostorem, které byly navíc silně postiženy první vlnou pandemie koronaviru, zůstaly ještě v květnu úrokové výnosy desetiletých státních dluhopisů pro konvergenční účely i nadále výrazně nad předkrizovou úroveň (např. na Kypru o 1,1 p. b., v Řecku o 0,9 p. b., v Itálii o 0,8 p. b.). V květnu se tak pouze v pěti zemích EU (Německo, ČR, Maďarsko, Polsko a Švédsko) pohybovaly výnosy desetiletých státních dluhopisů pro konvergenční účely pod úrovní výnosů před krizí, ke konci roku se to však týkalo již 22 zemí EU. Ve 12 zemích EU pak ke konci roku 2020 dosáhly desetileté státní dluhopisy pro konvergenční účely dokonce záporných výnosů, a to zejména v zemích eurozóny. Mimo země eurozóny byly dosaženy záporné výnosy státních dluhopisů pouze v Dánsku (ve Švédsku se pohybovaly výnosy prakticky po celý rok v záporných hodnotách, od listopadu se však mírně zvýšily na 0,01 % p. a.). Za poklesem výnosů státních dluhopisů stojí opatření v oblasti fiskální a měnové politiky, která mají za následek vysokou poptávku institucionálních investorů po státních dluhopisech, značně převyšující jejich nabídku v primárních aukcích (např. v Německu či Dánsku byl v loňském roce převis³ poptávky po státních dluhopisech v průměru více než dvojnásobný, v ČR byl tento převis dokonce v průměru trojnásobný).

Ze zemí, jež v minulosti přijaly pomoc ze záchranných fondů EU a Mezinárodního měnového fondu, dosáhlo u státních dluhopisů záporných úrokových výnosů pro konvergenční účely pouze Irsko (Graf 2.3.7, pravý horní panel). Irsko po krizi díky struktuře své ekonomiky rychle obnovilo hospodářský růst a zlepšilo hospodaření veřejných financí. Dlouhodobě proto vykazuje nejnižší úrokové výnosy ze státních dluhopisů v této skupině zemí. Nicméně i ostatní státy zaznamenaly výrazné snížení výnosů. Výnosy řeckých státních dluhopisů s dobou do splatnosti deseti let poklesly ke konci prosince na 0,63 % p. a. a pohybují se tak o 0,4 p. b. pod předkrizovou úroveň.

³ Měřeno ukazatelem „*bid-to-cover ratio*“, který poměřuje poptávaný objem na nákup státního dluhopisu v primární aukci ze strany institucionálních investorů a realizovaný objem státních dluhopisů ze strany emitenta.

Graf 2.3.1: Saldo sektoru vládních institucí v zemích EU

v % HDP

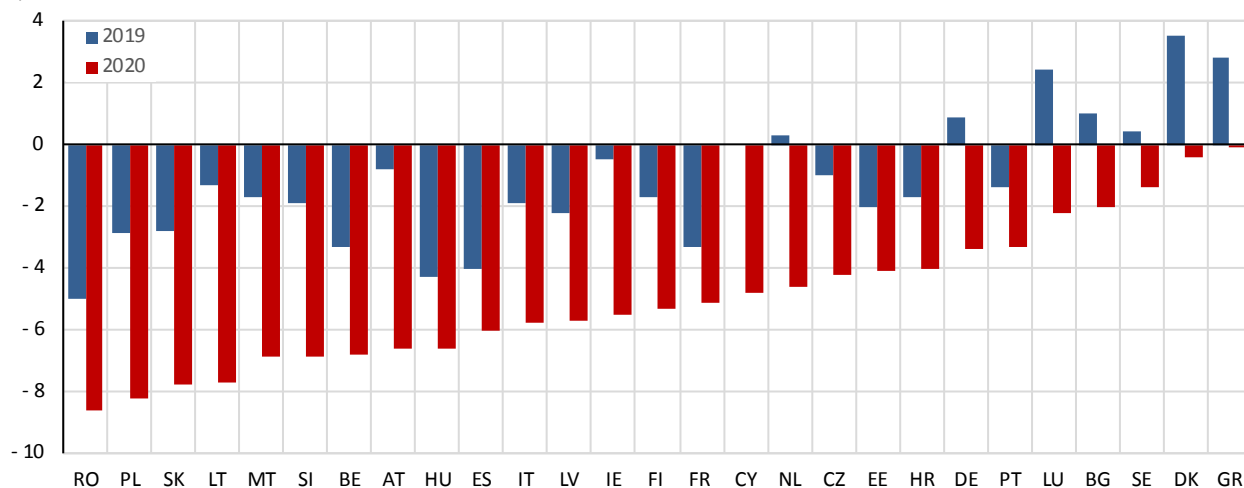


Poznámka: Údaje ČR za rok 2020 aktuální odhad MF ČR.

Zdroj: Eurostat (2020b). Údaj na rok 2020 pro Belgii EK (2020a).

Graf 2.3.2: Strukturální saldo sektoru vládních institucí v zemích EU

v % HDP

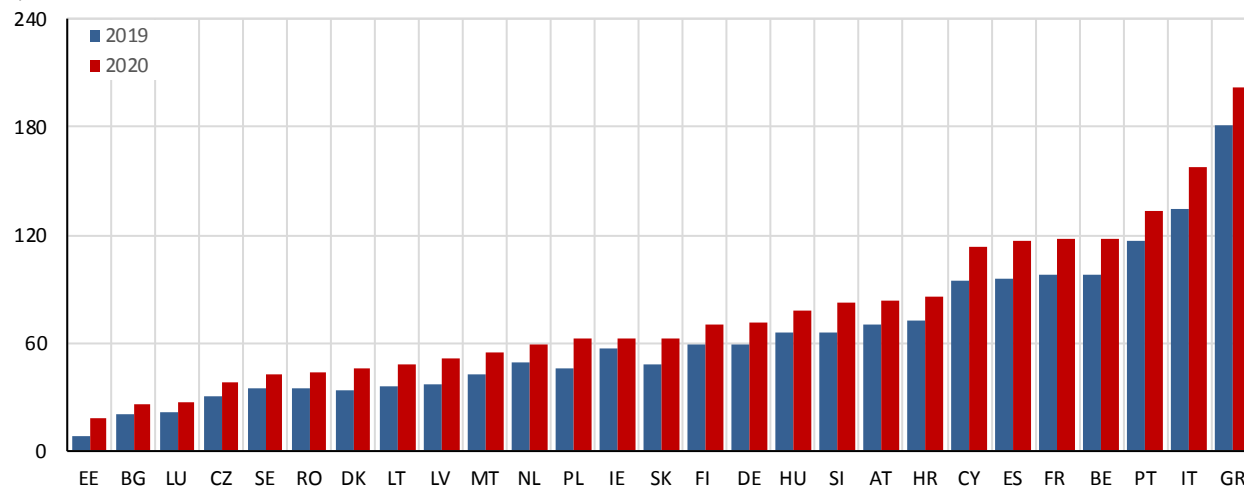


Poznámka: Údaje ČR za rok 2020 aktuální odhad MF ČR.

Zdroj: EK (2020a).

Graf 2.3.3: Dluh sektoru vládních institucí v zemích EU

v % HDP



Poznámka: Údaje ČR za rok 2020 aktuální odhad MF ČR.

Zdroj: Eurostat (2020b). Údaj na rok 2020 pro Belgii EK (2020a).

Box 1: Reakce výnosové křivky státních dluhopisů zemí eurozóny na opatření Evropské centrální banky

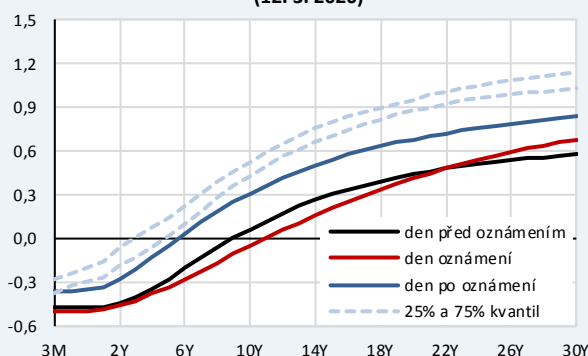
Dne 12. března 2020 přijala Evropská centrální banka komplexní soubor měnověpolitických opatření, která měla podpořit likviditu bankovního sektoru. Jedná se o další provádění dlouhodobějších refinančních operací (LTRO), díky čemuž bankovní sektor získá likviditu za velmi příznivých podmínek. Uvedená opatření pomohou udržet nízké rizikové přírážky, což se může pozitivně promítnout v poptávce po úvěrech podniků a domácností. V rámci třetí série těchto operací (LTRO III) pak došlo k úpravě podmínek jejich realizace, kdy úroková sazba pro tyto operace bude v období od června 2020 do června 2022 činit 50 bazických bodů pod průměrnou úrokovou sazbou uplatňovanou v hlavních refinančních operacích. Dále bylo rozhodnuto o doplnění již fungujícího programu na nákup aktiv o dalších 120 mld. eur a o pokračování provádění jejich čistých nákupů ve stávajícím měsíčním objemu 20 mld. eur. Dne 18. března 2020 schválila Evropská centrální banka spuštění Nouzového pandemického programu nákupu aktiv pro nákup státních i firemních dluhopisů, který v současnosti disponuje celkovou alokací 1 850 mld. eur (z původních 750 mld. eur byl v červnu objem programu navýšen o 600 mld. eur a v prosinci o dalších 500 mld. eur) a který bude fungovat minimálně do konce března 2022, reinvestování částek z dluhopisů ve splatnosti pak bude pokračovat minimálně do konce roku 2023. Nákupy v jeho rámci se týkají i řeckých státních dluhopisů, ke kterým byla doposud ze strany Evropské centrální banky vysoká averze. V prosinci pak bylo rozhodnuto o rozšíření sérii necílených nouzových pandemických dlouhodobějších refinančních operací pro rok 2021 o další čtyři operace.

Jak ukazují výnosové křivky státních dluhopisů zemí eurozóny (Graf 2.3.4, panel A), bezprostřední reakce dluhopisových trhů na přijatá opatření v podobě zvýšení objemu aktiv nebyla v souladu s očekáváním o okamžitém poklesu výnosů. Naopak došlo k paralelnímu posunu výnosové křivky nahoru. Měsíc po oznámení tohoto opatření stále nedošlo k žádoucímu efektu poklesu výnosů do splatnosti státních dluhopisů, výnosová křivka se pohybovala po celé délce vysoce nad předkrizovou úroveň. V případě Nouzového pandemického programu došlo bezprostředně k „otočení“ výnosové křivky, kdy rostly výnosy státních dluhopisů s dobou do splatnosti od 2 let, následně však došlo k jejich návratu na původní úroveň (na velmi dlouhém konci, v segmentu do doby splatnosti 15 let pak dokonce došlo k jejich poklesu). Tento stav se udržel více než měsíc po oznámení tohoto opatření.

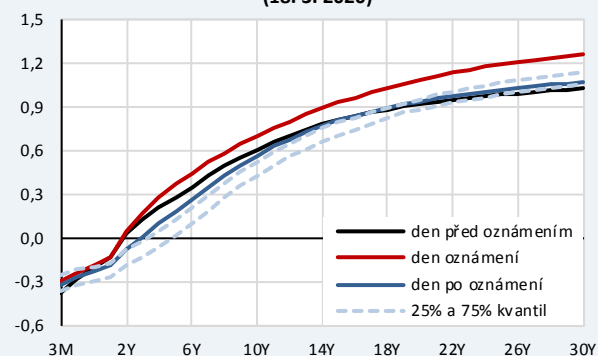
Graf 2.3.4: Reakce výnosové křivky státních dluhopisů v zemích eurozóny na opatření Evropské centrální banky

% p. a.

Panel A - navýšení prostředků v programu nákupu aktiv (12. 3. 2020)



Panel B - Spuštění Nouzového pandemického programu nákupu aktiv (18. 3. 2020)

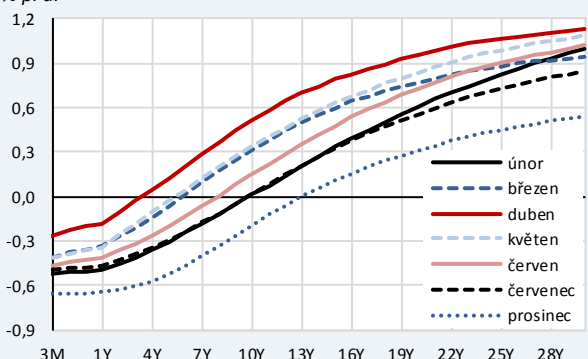


Pozn.: Jedná se o „par“ výnosovou křivku zkonstruovanou na základě rozšířeného modelu Nelsona-Siegela – tzv. Svenssonova modelu. Vývoj výnosové křivky v rámci 25% a 75% kvantilu je stanoven za období od vyhlášení daného opatření do 17. dubna 2020 (tj. cca měsíc po oznámení opatření).

Zdroj: ECB (2021). Výpočty MF ČR.

Graf 2.3.5: Vývoj výnosové křivky státních dluhopisů v zemích eurozóny v době pandemie

% p. a.



Pozn.: Jedná se o medián hodnot výnosů v jednotlivých splatnostech za příslušný měsíc. Pro přehlednost nejsou uvedeny výnosové křivky za období od srpna do listopadu, jelikož docházelo jen k malým paralelním posunům směrem dolů.

Zdroj: ECB (2021). Výpočty MF ČR.

Navzdory počátečnímu růstu výnosů státních dluhopisů v určitých splatnostních segmentech v březnu a zejména v dubnu (v této době výnosy dosahovaly maximálních hodnot), došlo již v květnu k návratu výnosové křivky na březnovou úroveň (s výjimkou výnosů státních dluhopisů do doby splatnosti 15 let a delší). V červnu pokračoval návrat výnosové křivky k předkrizové úrovni, kdy zejména na krátkém konci dosahovaly výnosy hodnot blízkých úrovni před krizí. V červenci pak výnosová křivka již v podstatě kopírovala výnosy z února ve splatnostech až do 15 let, od této doby do splatnosti měly státní dluhopisy dokonce nižší výnosy než před vypuknutím pandemie. V současnosti dosahují výnosy státních dluhopisů nižších hodnot po celé délce výnosové křivky než před vypuknutím pandemie – na krátkém konci o cca 0,2 p. b., na dlouhém konci dokonce o cca 0,4 p. b.

Ze zemí střední Evropy vykazuje nejnižší hodnoty výnosových měr Slovensko, jež při emisi dluhopisů nejvíce profituje z uvolněné měnové politiky eurozóny. Jako jediné v této skupině také dosahuje negativních výnosů do splatnosti desetiletých dluhopisů pro konvergenční účely. Úrokové výnosy českých státních dluhopisů za poslední tři roky také postupně klesají s určitými výkyvy (zejména ve 4. čtvrtletí 2019) a ve 2. a 3. čtvrtletí 2020 dosahovaly nejnižších hodnot od roku 2017. V současnosti dochází opět k jejich mírnému růstu. Ve srovnání se zeměmi eurozóny a severskými státy je obecně snižování výnosů státních dluhopisů v ČR menší, a výnosy se tak pohybují na relativně vyšší úrovni. Důvodem je zejména „přísnější“ měnová politika České národní banky.

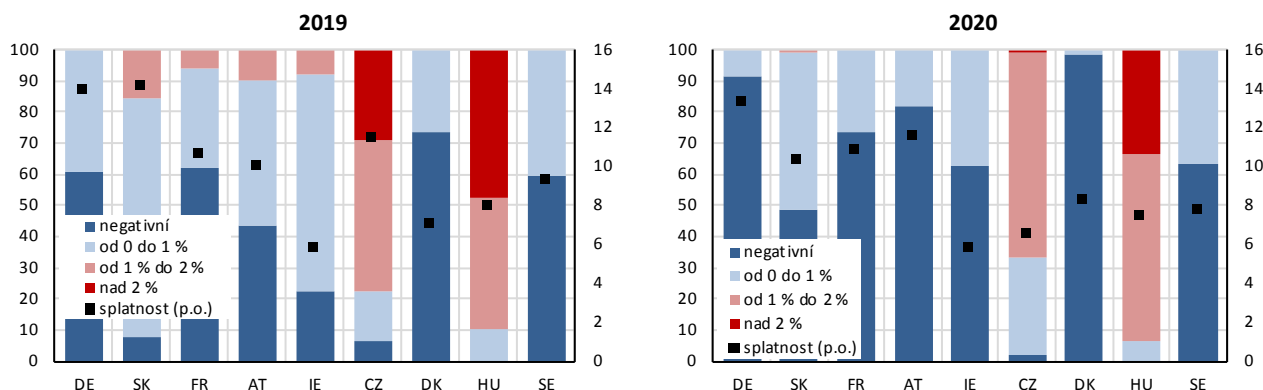
Navzdory dočasnému růstu výnosů státních dluhopisů a významně zvýšené výpůjční potřebě vlády ve všech zemích EU, došlo v roce 2020 ve srovnání s rokem 2019 k paralelnímu poklesu výnosové křivky státních dluhopisů. Tato změna časové struktury úrokových sazeb umožnila, že země v loňském roce emitovaly fixně úročené státní dluhopisy sice ve větších objemech, ale za relativně nižší výnosy, což tlumilo růst úrokových výdajů na obsluhu dluhu sektoru vládních institucí. Řada zemí eurozóny (zejména Německo, Slovensko, Irsko, Rakousko) tak v loňském roce emitovala státní dluhopisy oproti roku 2019 ve významně větším objemu za záporný výnos, velká část emisí státních dluhopisů pak byla realizována s výnosem do 1 % p. a. Na druhou stranu však byly

ve srovnání s rokem 2019 emitovány státní dluhopisy s kratší průměrnou dobou do splatnosti (značný pokles doby do splatnosti emitovaných dluhopisů byl např. na Slovensku). V zemích mimo eurozónu dosahovaly záporných výnosů v aukcích státních dluhopisů zejména severské státy, kdy např. Dánsko emitovalo státní dluhopisy v loňském roce prakticky pouze za záporný výnos. V ČR byly v roce 2020 téměř veškeré aukce fixně úročených střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů uskutečňovány s výnosem do 2 % p. a. (oproti cca 71 % celkového objemu těchto dluhopisů prodaných v roce 2019). Tyto dluhopisy ale byly emitovány s výrazně nižší průměrnou dobou do splatnosti než v roce 2019.

Emise státních dluhopisů nejsou jediným způsobem krytí dluhu sektoru vládních institucí. V EU existují země s významným podílem půjček na financování. Z národních podzimmých notifikací deficitu a dluhu sektoru vládních institucí vyplývá, že v roce 2019 tvořily půjčky významnou část dluhu sektoru vládních institucí v Estonsku (87,8 % celkového dluhu), Řecku (80,6 %) a na Kypru (41,4 %). Zatímco v Estonsku je tento podíl vysoký stabilně v důsledku dlouhodobých půjček od Evropské investiční banky a malého objemu zadlužení vládních institucí, v Řecku a na Kypru došlo z přibližně 30 % v roce 2011 k výraznému zvýšení váhy tohoto způsobu financování vlivem půjček od Mezinárodního měnového fondu a stabilizačních mechanismů EU.

Graf 2.3.6: Výnosová struktura státních dluhopisů dosažená v aukcích ve vybraných zemích EU

% celkového objemu emisí fixně úročených střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů; pravá osa doba do splatnosti v letech

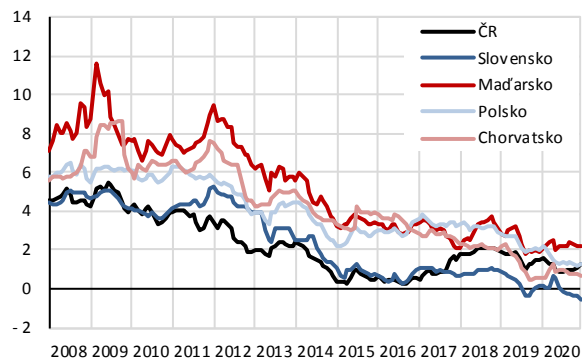
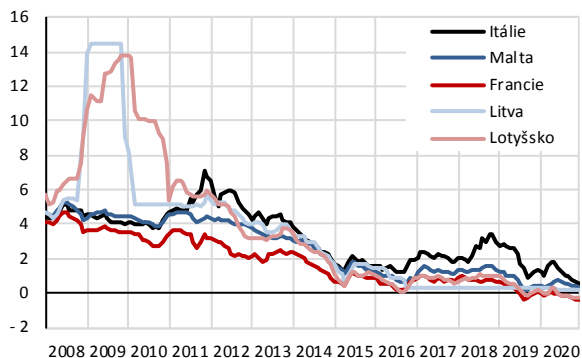
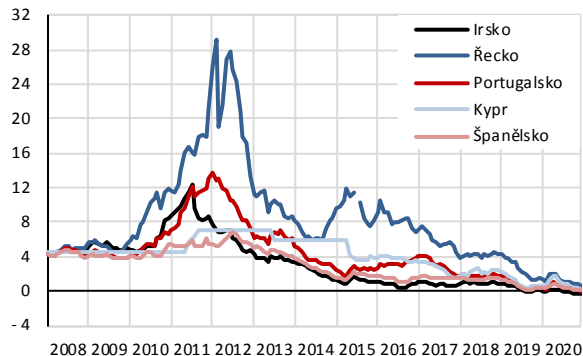
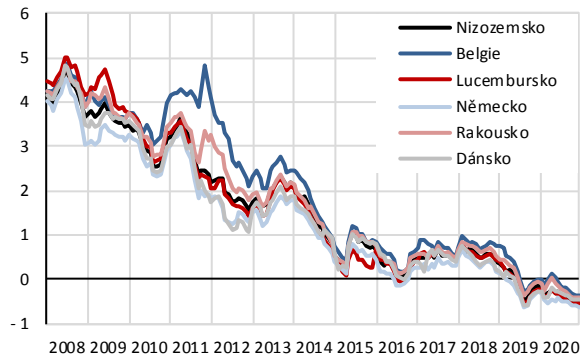


Pozn.: Jedná se o fixně úročené střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy. Průměrná doba do splatnosti (v grafu označená jako „splatnost“) je vážený průměr zbytkové doby do splatnosti a objemu dluhopisu prodaného v dané aukci.

Zdroj: Deutsche Finanzagentur (2021), Ardal (2021), Agence France Trésor (2021), OeKB (2021), NTMA (2021), ČNB (2021), Danmarks Nationalbank (2021), ÁKK Hungary (2021), Swedish National Debt Office (2021). Výpočty MF ČR.

Graf 2.3.7: Výnosy státních dluhopisů ve vybraných zemích EU

% p. a., měsíční průměry



Pozn.: Jedná se o výnosy desetiletých státních dluhopisů pro konvergenční účely dané země. Za Lucembursko jsou údaje srovnatelné až od května 2010, od kdy se emitují dluhopisy lucemburské vlády. Předtím se uvažovaly dluhopisy soukromé úvěrové instituce.
Zdroj: ECB (2021).

3 Střednědobý fiskální výhled

Rok 2020 přinesl do institucionálního ukotvení rozpočtové a fiskální politiky hned několik zásadních změn. Především došlo v důsledku potřeb nastavení fiskální politiky pro nadcházející období k dvojímu novelizování zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Nejprve stanovil pro účely dubnového odvození výdajových rámců státního rozpočtu a státních fondů pevná strukturální salda, posléze došlo ke změně, která otevřela prostor pro určení počáteční hodnoty konsolidační trajektorie. Tento postup se zdá být ve světle současné nejistoty vhodnější.

3.1 Záměry fiskální politiky

Nastavení fiskální politiky je v současné době dáno prakticky výhradně potřebami spojenými s potlačením epidemie nového typu koronaviru a jejích důsledků. Fiskální expanze se snaží tlumit ekonomické projevy protikrizových opatření na soukromý sektor doplněním disponibilních prostředků jednotlivcům, podporou postiženým odvětvím a udržením zaměstnanosti. Rozsah fiskálního úsilí je za roky 2020 a 2021 v úhrnu téměř 5 procentních bodů. Aktuální znění zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti počítá s následnou konsolidací v rozsahu alespoň 0,5 procentního bodu ročně. Strukturální saldo by tak mělo postupně a soustavně klesat. Vyjdeme-li z aktuální predikce, z hodnoty -5,9 % HDP v roce 2021, v roce 2022 činí maximální výše strukturálního schodku 5,4 %. Takto se bude postupovat, dokud nebude dosaženo střednědobého rozpočtového cíle pro ČR. Dá se ovšem očekávat razantnější tempo konsolidace s ohledem na vývoj ekonomiky a zadlužení.

Strukturální deficit ústředních vládních institucí (s dominantním vlivem státního rozpočtu) by měl být tlumen přebytkovými saldy místních rozpočtů a zdravotních pojišťoven. Obě části veřejných financí obdržely během

pandemie významné kompenzace na úkor státního rozpočtu v reakci na pokles jejich příjmů. Postupné ekonomické oživení by mělo jejich zdroje doplňovat o příjmy, které poplynou právě z vyšší ekonomické aktivity. Tím by se jejich přebytky měly dále zvyšovat. Vzhledem k tomu, že jak subsektor místních vládních institucí, tak fondů sociálního zabezpečení dosahují svých výsledků hospodaření vlivem transferů, nelze provádět následnou konsolidaci bez diskuze napříč subjekty v celém sektoru vládních institucí.

Schválení daňového balíčku přineslo dodatečný impuls do ekonomiky v rozsahu přesahujícím 100 mld. Kč pro rok 2021. Do značné míry však znovu poukázal na slabá místa institucionálního nastavení příjmové strany veřejných rozpočtů. V případě ekonomické recese je prakticky nemožné provádět expanzivní fiskální politiku na příjmové straně, aniž by nebyly dotčeny příjmy územních samosprávných celků. V systému, kde jsou téměř všechny makroekonomicky významné daňové příjmy sdíleny, přestává být nositelem fiskální politiky ústřední vláda, ale stává se jí všech 14 krajů a 6258 obcí, což efektivně koordinovat nelze.

Tabulka 3.1.1: Nastavení fiskální politiky

v % HDP, fiskální úsilí v procentních bodech

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
							Odhad	Predikce
Saldo sektoru vládních institucí	-2,1	-0,6	0,7	1,5	0,9	0,3	-5,8	-6,6
Cyklická složka salda podle metody OECD	-0,8	0,0	-0,1	0,8	1,2	1,4	-1,2	-0,5
Jednorázové a ostatní přechodné operace	-0,5	-0,1	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-2,6	-0,2
Strukturální saldo podle metody OECD	-0,7	-0,6	1,0	0,7	-0,2	-1,1	-2,0	-5,9
Fiskální úsilí podle metody OECD	-0,8	0,2	1,5	-0,3	-0,9	-0,9	-0,9	-3,9
Cyklická složka salda podle metody ECB	-0,9	-0,2	0,0	0,6	1,0	1,2	-0,5	-0,4
Strukturální saldo podle metody ECB	-0,7	-0,3	0,8	0,9	0,0	-0,9	-2,7	-6,0
Fiskální úsilí podle metody ECB	-0,6	0,3	1,2	0,1	-0,9	-0,9	-1,8	-3,3

Pozn.: Rozdílný vývoj cyklické složky salda (a tedy i strukturálního salda) podle metod Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a Evropské centrální banky je způsoben tím, že metoda Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj pracuje s cyklem definovaným pomocí mezery výstupu, metoda druhá modeluje cyklické chování citlivých položek vládních příjmů a výdajů vzhledem k cyklickému průběhu dílčích makroekonomickýchází (mzdy a jiné příjmy z pracovní činnosti v soukromém sektoru, čistý provozní přebytek, spotřeba domácností a nezaměstnanost). Ty mají odlišný cyklický vývoj než HDP a jeho potenciál.

Zdroj: ČSÚ (2021a, 2020b). Predikce a výpočty MF ČR.

3.2 Střednědobý výhled sektoru vládních institucí

Dominantním prvkem českých veřejných financí je státní rozpočet. Celkový rámec výdajů státního rozpočtu a státních fondů determinuje fiskální pravidlo odvozené od zákonem stanoveného strukturálního salda.

Na rok 2021 schválila vláda ČR svým usnesením č. 488 z 30. dubna 2020 k Rozpočtové strategii sektoru veřejných institucí ČR (dále jen „Strategie“) hotovostní konsolidovaný výdajový rámec státního rozpočtu ČR a státních fondů ve výši 1 792 mld. Kč, na rok 2022 pak 1 811 mld. Kč a pro rok 2023 ve výši 1 825 mld. Kč. Na základě nové predikce příjmů státního rozpočtu a státních fondů ze září 2020 pak bylo nutné snížit výdajový rámec pro rok 2021 o 54,7 mld. Kč, přičemž v dalších letech byly rámce sníženy o částky kolem 58 mld. Kč. Vliv hospodářského cyklu ve změně příjmů byl odhadován na 0,5 mld. Kč v roce 2021 a následně klesal v letech výhledu až na mírně negativní úroveň v roce 2023. Výdajový rámec byl však ovlivněn několika dalšími úpravami. Ve změně predikce příjmů z EU se již projevil nový nástroj EU na řešení krize (Nástroj EU příští generace). Dále byl do výdajových rámců jako úniková klauzule promítnut institut zpětného uplatnění daňové ztráty, neboť jde o opatření akruálně spadající do roku 2020. Vzhledem k tomu, že výdajové rámce jsou odvozeny z akruální metodiky, není adekvátní, aby toto opatření ovlivňovalo výdajový rámec v roce 2021. Dalším vlivem je zohlednění makroekonomické situace roku 2020 ve smyslu zákona č. 288/2020 Sb. Vlivem odlišného vývoje objemu mezd a platů bylo ovlivněno jak sociální (příjem státního rozpočtu), tak zdravotní pojistné (příjem zdravotních pojišťoven). U sociálního pojistného jde o přímý dopad na příjmy státního rozpočtu, u zdravotního pojištění pak o nepřímý dopad skrze vyšší platby za tzv. státního pojiš-

těnce. V důvodové zprávě k zákonu č. 231/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, se propad příjmů ze zdravotního pojistného v důsledku ekonomického poklesu uvádí explicitně jako jeden z důvodů zvýšení transferů ze státního rozpočtu. Rozdíly v hotovostní predikci daní pak mají vliv pouze u rámců v letech 2022 a 2023.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech ve znění pozdějších předpisů, standardně dovoluje navýšit výdajový rámec o 0,3 % stanovených výdajů, což činí na základě rámců schválených vládou ve Strategii částky 5,4 až 5,5 mld. Kč.

Aktualizovaná výše konsolidovaného výdajového rámce státního rozpočtu a státních fondů na rok 2021 tak po zaokrouhlení na celé miliardy korun činí 1 848 mld. Kč. Výdajové rámce pro roky 2022 a 2023 byly upraveny obdobným způsobem jako na rok 2021, a nové rámce tedy činí 1 803 mld. Kč pro rok 2022 a 1 823 mld. Kč pro rok 2023 (Tabulka 3.2.1).

Výdajová strana fondů sociálního zabezpečení bude pochopitelně ovlivněna pandemickou situací, nicméně předpokládáme vliv zejména ve struktuře úhrad a až v druhé řadě v samotné výši. U příjmů naopak bude výsledky hospodaření významně ovlivňovat silný nárůst platby za státního pojištění v letech 2020 a 2021. Přestože střednědobý výhled nepočítá s dalším nárůstem této platby v letech výhledu, budou zdroje doplňovány příjmy z veřejného zdravotního pojištění v důsledku ekonomického oživení a znovu rostoucích mezd a platů. To by v celém horizontu mělo držet saldo v mírných přebycích.

Tabulka 3.2.1: Úprava výdajových rámců státního rozpočtu a státních fondů
v mld. Kč

		2021	2022	2023
Konsolidovaný výdajový rámec dle usnesení vlády ČR č. 488/2020	<i>mld. Kč</i>	1 792	1 811	1 825
Změna hotovostních příjmů státního rozpočtu a státních fondů *	<i>mld. Kč</i>	-54,7	-58,0	-58,7
Cyklická složka změny hotovostních příjmů státního rozpočtu a státních fondů	<i>mld. Kč</i>	0,5	0,2	-0,2
Vliv jednorázových opatření	<i>mld. Kč</i>	0,0	0,0	0,0
Změna odhadu příjmů z fondů Evropské unie a finančních mechanismů	<i>mld. Kč</i>	58,6	-	-
Výdaje vyplývající z prognózovaného ekonomického poklesu	<i>mld. Kč</i>	8,9	0,0	0,0
Výdaje související se zhoršenou bezpečností státu	<i>mld. Kč</i>	0,0	0,0	0,0
Výdaje související s živelní pohromou	<i>mld. Kč</i>	0,0	0,0	0,0
Navýšení o 0,3 % výdajového rámce (dříve neočekávané vlivy)	<i>mld. Kč</i>	5,4	5,4	5,5
Vliv makroekonomické situace (zákon č. 288/2020 Sb.)				
Zhoršení predikce daní	<i>mld. Kč</i>	0,0	4,7	8,5
Zhoršení predikce sociálního pojištění	<i>mld. Kč</i>	25,5	27,3	29,4
Zhoršení predikce zdravotního pojištění	<i>mld. Kč</i>	11,8	12,7	13,6
Upravený konsolidovaný výdajový rámec státního rozpočtu a státních fondů (po zaokrouhlení)	<i>mld. Kč</i>	1 848	1 803	1 823

* Mimo příjmy z EU a finančních mechanismů.

Zdroj: MF ČR.

Tabulka 3.2.2: Hospodaření sektoru vládních institucí

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
								Odhad	Predikce
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-2,1	-0,6	0,7	1,5	0,9	0,3	-5,8	-6,6
Ústřední vládní instituce	% HDP	-2,2	-1,2	-0,4	0,5	0,2	-0,6	-6,3	-7,1
Místní vládní instituce	% HDP	0,2	0,6	1,0	0,8	0,4	0,6	0,4	0,3
Fondy sociálního zabezpečení	% HDP	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	0,2	0,1	0,2
Příjmy celkem	% HDP	40,5	41,3	40,5	40,5	41,5	41,6	41,9	40,2
	růst v %	2,8	8,4	1,6	6,6	8,6	6,4	-1,6	0,4
Výdaje celkem	% HDP	42,6	41,9	39,8	39,0	40,6	41,3	47,7	46,8
	růst v %	4,8	4,7	-1,7	4,5	10,3	8,1	12,8	2,6

Zdroj: ČSÚ (2021a, 2020b). Výpočty a predikce MF ČR.

Přebytkové hospodaření místních vládních institucí by mělo pokračovat v celém výhledu. Přebytky by již neměly nabývat tak vysokých hodnot jako v předkrizových letech. Pokles příjmů vyvolaný diskrečními opatřeními vlády byl do značné míry kompenzován na vrub státního rozpočtu. Podobně jako u zdravotních pojišťoven by i zde mělo sehrávat pozitivní roli ekonomické oživení a postupně se zvyšující příjmy ze sdílených daní. Přesto očekáváme i jisté racionalizační úpravy na straně výdajů (Tabulka 3.2.2).

3.2.1 Příjmy sektoru vládních institucí

Příjmy sektoru vládních institucí by měly v roce 2021 vzrůst o 0,4 %, nicméně daňové příjmy včetně příspěvků na sociální zabezpečení by měly meziročně klesnout o 0,6 %. Samotné daňové příjmy pak klesnou o 6,6 %. Jde především o důsledek schváleného daňového balíčku.

Predikujeme, že výnos daně z příjmů fyzických osob meziročně klesne o 33,5 %. Zákon č. 609/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony, přinesl s účinností od 1. ledna 2021 rozpočtově nejvýznamnější změny u zdanění fyzických osob. Efektivní snížení sazby daně by mělo mít dopad na veřejné finance ve výši 98,6 mld. Kč. Tento efekt se skládá z úpravy daňového základu a sazeb (přechod na hrubou mzdu jako daňového základu a zavedení dvou sazeb 15 a 23 %) s dopadem kolem 85 mld. Kč a zvýšení základní slevy na poplatníka o 3 000 Kč s dopadem cca 13,5 mld. Kč. Od 1. ledna 2021 dále vstupuje v účinnost paušální režim daně z příjmu pro živnostníky s příjmy do 1 mil. Kč za rok, rozšíření daňové podpory stravování zaměstnanců („stravenkový paušál“) a zrušení stropu pro daňový bonus. Celkový dopad těchto opatření by měl být okolo 1 mld. Kč.

Příspěvky na sociální zabezpečení by měly naopak meziročně vzrůst o 7 %. Tempo je kromě predikce náhrad zaměstnancům v národním hospodářství ovlivněno postupným odezněním protiepidemických opatření (odpuštění minimálních záloh osobám samostatně výdělečně činným za 6 měsíců v roce 2020, program Antivirus C) a zvýšením platby za státního pojištěnce do systému veřejného zdravotního pojištění. To by mělo přinést do zdravotnictví o téměř 28 mld. Kč navíc. Dopa-

dy paušálního režimu daně z příjmu a stravenkového paušálu by se měly téměř vykompenzovat.

Výnos daně z příjmů právnických osob by měl v roce 2021 růst o 0,7 %. Dynamika této daně je primárně opřena o vývoj hrubého provozního přebytku, avšak bude korigována dopady několika opatření v rámci daňového balíčku. Negativní vliv bude u této daně mít postupně nabíhající osvobození výnosů státních dluhopisů od daně (v roce 2021 odhadovaný dopad 1,5 mld. Kč) a zavedení stravenkového paušálu s dopadem 1,7 mld. Kč. Změny v oblasti odpisů (zavedení dočasných mimořádných odpisů) pak zatěžují výnos daně částkou 4,5 mld. Kč. Naopak pozitivní meziroční vliv má snížení dopadu zvýšení hranice vstupní ceny pro odepisování hmotného majetku ve výši 0,8 mld. Kč.

U výnosu daně z přidané hodnoty predikujeme růst o necelých 5 %. Autonomní vývoj koresponduje zjednodušeně s růstem nominální spotřeby domácností, částí výdajů na konečnou spotřebu i s tvorbou hrubého fixního kapitálu vládních institucí, jejichž růst v roce 2021 predikujeme 5,6 %. Přeřazení vybraného zboží a služeb do druhé snížené sazby daně v první polovině roku 2020 (zákon č. 256/2019 Sb., viz kapitola 2.2) bude v letošním roce snižovat výnos o částku mírně převyšující 1 mld. Kč. V důsledku snížení sazby u ubytovacích služeb, kulturních a sportovních akcí a osobní dopravy lyžařskými vleky od 30. června 2020 (zákon č. 299/2020 Sb.) klesne meziročně výnos daně o 2,2 mld. Kč. Konečně prominutí daně u diagnostických zdravotnických prostředků pro testování na onemocnění COVID-19 a očkovacích látek proti tomuto onemocnění redukuje výnos o 1,5 mld. Kč.

Výnos spotřebních daní (bez dotací na obnovitelné zdroje energie) by měl vzrůst o 6 %. Pozitivně budou působit zejména změny sazeb na tabákové výrobky v celkové výši cca 5 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). Spotřební daně by měly být příznivě ovlivněny i zavedením digitální daně, přičemž dopad v roce 2021 očekáváme ve výši cca 1 mld. Kč. U daně z minerálních olejů by mělo dojít k výraznějšímu růstu vlivem ekonomického oživení, což by mělo do značné míry smazat propad z roku 2020. Pozitivní autonomní vývoj však bude ve výnosu daně kompenzován dopady snížené sazby daně na naftu o 1 Kč na litr ve výši 5,6 mld. Kč. V případě ostatních daní z výroby a dovozu

sníží zavedení rejstříku vyloučených osob výnos daně z hazardu o částku převyšující 1 mld. Kč.

U ostatních příjmů počítáme s růstem investičních dotací v souladu s realizací projektů z prostředků fondů EU v rámci programového období 2014–2020, dále by se měly začít uskutečňovat projekty hrazené z Nástroje EU příští generace. Meziroční pokles by měl naopak nastat u důchodů z vlastnictví, kde očekáváme nižší výplatu dividend.

Z hlediska členění příjmů na daně ze spotřeby (daně z produktů, zejména pak daň z přidané hodnoty a spotřební daně), z práce (daň z příjmů fyzických osob a odvody na sociální a zdravotní pojištění) a ze zisků (daň z příjmů právnických osob) dojde v letošním roce ke snížení podílu daní z výrobního faktoru práce ve prospěch zdanění spotřeby. Podíl zdanění zisků je v zásadě stabilní. Při daných sazbách a základech daně je hlavní determinantou vývoj makroekonomických bází. To je zejména případ příspěvků na sociální zabezpečení, ale do určité míry i zdanění spotřeby. I když dochází ke změnám sazeb u daně z přidané hodnoty či dokonce rušení daně z nabytí nemovitých věcí, diskreční změny u spotřebních daní se do značné míry kompenzují (vyšší výnos z tabákových výrobků a naopak nižší výnos u daně

z minerálních olejů). Druhým faktorem je, že růst základny je u daní ze spotřeby pro rok 2021 relativně silnější. Naopak výrazné změny v efektivních sazbách jsou případem daně z příjmů fyzických osob. Daň z výrobního faktoru práce klesají v roce 2021 meziročně o téměř 6 %, což je dáno diskrečními opatřeními u daně z příjmu fyzických osob. Růst výnosu daní ze spotřeby na úrovni těsně pod 4,5 % je tažen makroekonomickými základnami, které převažují nad dopady opatření vlády, které u daní ze spotřeby dynamiku naopak zpomalují.

Vývoj příjmů sektoru vládních institucí v letech výhledu je ovlivněn některými opatřeními z daňového balíčku. U daně z příjmu fyzických osob dojde v roce 2022 k dalšímu zvýšení slevy na poplatníka s negativním dopadem do výnosu daně více než 12 mld. Kč. Dalším opatřením s přesahem do roku 2022 je zrušení stropu u daňového bonusu s dodatečným dopadem 0,5 mld. Kč. U daně z příjmu právnických osob se bude v celém výhledu projevovat osvobození výnosů ze státních dluhopisů od daně v dodatečné výši kolem 2 mld. Kč v každém roce. Naopak pozitivně bude na výnos působit ukončení platnosti mimořádného režimu odpisů hmotného majetku.

Tabulka 3.2.3: Výhled příjmů sektoru vládních institucí

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
									<i>Odhad</i>	<i>Predikce</i>
Příjmy celkem	<i>mld. Kč</i>	1 762	1 910	1 941	2 069	2 246	2 390	2 352	2 362	
	<i>růst v %</i>	2,8	8,4	1,6	6,6	8,6	6,4	-1,6	0,4	
Daňové příjmy	<i>mld. Kč</i>	849	916	972	1 043	1 106	1 173	1 129	1 054	
	<i>růst v %</i>	1,7	8,0	6,1	7,2	6,1	6,1	-3,8	-6,6	
Daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	513	562	587	626	647	689	666	690	
	<i>růst v %</i>	-1,6	9,5	4,4	6,7	3,4	6,4	-3,2	3,5	
Daň z přidané hodnoty	<i>mld. Kč</i>	319	333	354	388	409	435	430	451	
	<i>růst v %</i>	5,2	4,3	6,2	9,5	5,4	6,6	-1,2	4,8	
Spotřební daně	<i>mld. Kč</i>	125	154	158	164	165	168	164	174	
	<i>růst v %</i>	-16,6	23,2	3,0	3,6	0,8	1,7	-2,6	6,0	
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>mld. Kč</i>	335	354	385	416	458	485	462	364	
	<i>růst v %</i>	7,1	5,6	8,8	8,0	10,1	5,7	-4,6	-21,2	
Daň z příjmů fyzických osob	<i>mld. Kč</i>	181	187	207	229	261	284	295	196	
	<i>růst v %</i>	6,5	3,0	10,9	10,5	13,8	9,1	3,9	-33,5	
Daň z příjmů právnických osob	<i>mld. Kč</i>	144	157	167	176	187	190	156	157	
	<i>růst v %</i>	8,5	8,8	6,8	5,2	6,3	1,4	-17,8	0,7	
Kapitálové daně	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	
	<i>růst v %</i>	-93,5	10,0	54,5	70,6	-24,1	-45,5	7,5	3,1	
Sociální příspěvky	<i>mld. Kč</i>	629	663	703	760	834	895	899	961	
	<i>růst v %</i>	3,6	5,5	6,1	8,0	9,8	7,3	0,4	7,0	
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	37	37	37	31	35	32	37	33	
	<i>růst v %</i>	-2,3	-0,4	0,8	-17,9	14,3	-7,4	14,5	-11,6	
Ostatní	<i>mld. Kč</i>	248	294	228	236	271	289	288	314	
	<i>růst v %</i>	5,6	18,6	-22,3	3,4	14,9	6,6	-0,5	9,0	
Daňová kvóta	<i>% HDP</i>	34,0	34,1	34,9	35,3	35,9	36,0	36,1	34,3	

Pozn.: Spotřební daně jsou očištěny o dotace na obnovitelné zdroje energie.
Zdroj: ČSÚ (2020b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.2.4: Struktura diskrečních opatření bez protikrizových opatření v souvislosti s epidemií COVID-19

v mld. Kč

	2020	2021
	Odhad	Predikce
Opatření na příjmové straně celkem	15,8	-93,9
Přímé daně	10,5	-95,3
Daň z příjmů fyzických osob	2,6	-98,1
Daň z příjmů právnických osob	1,2	-2,3
Sociální a zdravotní pojištění	6,7	5,1
Nepřímé daně	6,2	-0,5
Daň z přidané hodnoty	-4,5	-1,2
Spotřební daně	10,7	0,7
Ostatní příjmy	-0,9	1,9
Opatření na výdajové straně celkem	-47,8	-12,7
Sociální dávky	-22,9	-0,4
Náhrady zaměstnancům*	-18,8	-11,5
Zdravotnictví	-6,1	0,0
Ostatní výdaje	0,0	-0,8
Celkový dopad na saldo	-32,0	-106,7
	% HDP	-1,8

Pozn.: Údaje v tabulce zobrazují meziroční diskreční změny v důsledku veškerých plánovaných opatření na příjmové a výdajové straně rozpočtu sektoru vládních institucí. Kladné hodnoty značí meziroční zlepšení salda.

* Náhrady zaměstnancům se aktualizují až po dosažení konečné dohody pro návrh státního rozpočtu na rok t+1.

Zdroj: MF ČR.

Kladný efekt na příjmy sektoru vládních institucí bude mít další zvyšování spotřební daně z tabákových výrobků (2,5 mld. Kč každý rok) či digitální daň (dodatečně 1,6 mld. Kč v roce 2022). Pozitivně by měl působit i autonomní vývoj ekonomického růstu. Celkové příjmy by měly růst průměrně o 3,8 %. Dynamika bude tažena zejména daňovými výnosy. Nicméně ta bude ve skutečnosti záviset na politice vlády vzešlé z voleb v říjnu 2021, včetně případné realizace politické proklamace o dočasnosti efektivních sazeb u daně z příjmu fyzických osob, jak s ní pracovala např. Konsolidační strategie veřejných financí ČR z listopadu 2020 (MF ČR, 2020e).

3.2.2 Výdaje sektoru vládních institucí

V roce 2021 odhadujeme růst výdajů sektoru vládních institucí o 2,6 %. V poměru k HDP by měly být meziročně o cca 0,7 p. b. nižší a klesnout pod hranici 47,0 % HDP.

Zvýšení peněžitých dávek sociálního zabezpečení o téměř 6 % reflektuje jak zákonnou valorizaci dávek důchodového pojištění, vývoj na trhu práce, tak navýšení transferů do veřejného zdravotního pojištění. S účinností od 1. ledna 2021 došlo nařízením vlády č. 381/2020 Sb. ke zvýšení průměrného starobního důchodu o 839 Kč. Kulminace podílu nezaměstnaných osob v prvním čtvrtletí si vyžádá zvýšené výdaje na dávky v nezaměstnanosti a dávky státní sociální podpory. Do predikce zahrnujeme i vliv zálohového výživného (zákon č. 588/2020 Sb.) s dopadem 0,4 mld. Kč (účinný od poloviny roku 2021). Tempo peněžitých dávek sociálního zabezpečení ovlivňuje i nárůst platby za státního pojiš-

těnce. Ta by se v celkové výši měla meziročně zvýšit o cca 28 mld. Kč.

Výdaje na konečnou spotřebu sektoru vládních institucí budou taženy v podstatě rovnoměrně náhradami zaměstnancům, naturálními sociálními dávkami a mezispotřebou. Růst konečné spotřeby předpokládáme mírně pod 5 %. Schválený nárůst platů je v zásadě rozdělen mezi pracovníky ve školství (9 % pro pedagogické pracovníky, 4,3 % pro nepedagogické), zdravotnictví a sociální služby (10 %). Zbytku zaměstnancům v platové sféře výdělky zvyšovány nebyly. Objem platů by tak měl celkem vzrůst o necelých 5 %.

Růst naturálních sociálních transferů odhadujeme rovněž ve výši 5 %. Jedná se o zvolnění dynamiky po roce 2020, nicméně počítáme, že v prvním pololetí 2021 budou výdaje do zdravotnictví stále určeny epidemickou situací a okolnostmi kolem vakcinace obyvatel ČR. Pozitivní rozpočtový dopad očekáváme v důsledku snižování podpor lázeňství s doznívající epidemickou situací, naopak negativně bude působit opětovný růst výplat slev na jízděm. Meziroční růst bude podpořen i vyšším transferem ze státního rozpočtu.

Výše růstu mezispotřeby by měla v letošním roce dosahovat téměř 6 %. To je do určité míry založeno i na předpokladu relativně rovnoměrného rozdělení evropských prostředků z Nástroje EU příští generace. Vyšší tempo mezispotřeby kompenzuje její loňské snížení v důsledku zavřených škol i dalších veřejných institucí.

Tabulka 3.2.5: Výhled výdajů sektoru vládních institucí

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
									Odhad	Predikce
Výdaje celkem	<i>mld. Kč</i>	1 852	1 940	1 907	1 992	2 196	2 375	2 679	2 749	
	<i>růst v %</i>	4,8	4,7	-1,7	4,5	10,3	8,1	12,8	2,6	
Výdaje na konečnou spotřebu	<i>mld. Kč</i>	840	875	910	959	1 049	1 134	1 208	1 266	
	<i>růst v %</i>	2,8	4,1	4,0	5,4	9,4	8,1	6,6	4,8	
Výdaje na kolektivní spotřebu	<i>mld. Kč</i>	384	405	423	442	483	510	499	529	
	<i>růst v %</i>	1,7	5,4	4,3	4,6	9,3	5,6	-2,2	5,9	
Výdaje na individuální spotřebu	<i>mld. Kč</i>	456	470	487	517	566	623	709	737	
	<i>růst v %</i>	3,8	3,1	3,6	6,1	9,5	10,2	13,8	4,0	
Naturální sociální transfery	<i>mld. Kč</i>	140	142	148	152	160	177	190	200	
	<i>růst v %</i>	4,8	1,4	4,3	3,1	4,7	10,9	7,6	5,0	
Transfery individuálních netržních výrobků a služeb	<i>mld. Kč</i>	316	328	339	364	406	446	519	537	
	<i>růst v %</i>	3,3	3,8	3,3	7,4	11,5	9,9	16,2	3,6	
Sociální dávky jiné než naturální	<i>mld. Kč</i>	576	591	605	624	658	707	813	861	
	<i>růst v %</i>	2,0	2,6	2,5	3,1	5,5	7,5	15,0	5,9	
Úroky	<i>mld. Kč</i>	56	49	44	38	40	40	42	49	
	<i>růst v %</i>	2,0	-12,7	-10,6	-13,6	5,8	1,2	4,3	15,6	
Dotace	<i>mld. Kč</i>	99	105	108	110	119	129	188	150	
	<i>růst v %</i>	3,8	5,6	2,6	1,7	8,8	8,3	45,6	-20,0	
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>mld. Kč</i>	178	236	155	171	224	252	267	300	
	<i>růst v %</i>	16,8	32,8	-34,3	10,2	31,3	12,5	5,7	12,3	
Ostatní	<i>mld. Kč</i>	103	84	85	91	106	112	160	124	
	<i>růst v %</i>	25,0	-18,4	1,3	7,1	16,1	5,7	43,3	-22,7	
Náhrady zaměstnancům	<i>mld. Kč</i>	380	398	419	462	521	576	623	653	
	<i>růst v %</i>	3,5	4,8	5,4	10,1	12,8	10,5	8,2	4,8	
Sociální transfery celkem	<i>mld. Kč</i>	715	732	753	776	818	884	1 003	1 061	
	<i>růst v %</i>	2,6	2,3	2,9	3,1	5,3	8,1	13,5	5,7	

Zdroj: ČSÚ (2020b). Výpočty a predikce MF ČR.

Investice do fixního kapitálu by měly zrychlit na 12,3 %. Očekáváme rozšíření možností zapojení nových programů a nástrojů EU. Rovněž řada programů z roku 2020 nebyla dokončena a disponibilní prostředky na ně byly převedeny do nároků jednotlivých kapitol, aby z nich mohly být financovány investice v roce 2021. Ekonomické oživení doprovázené změnami v rozpočtovém určení daní by mohlo rovněž podnítit vyšší investice místních vládních institucí.

Naproti tomu u dotací počítáme s meziročním poklesem o 20,0 %. Jde zejména o postupné odbourávání protikrizových opatření z loňského roku. Očekáváme však v relaci s rokem 2019 stále citelně vyšší úroveň, neboť část opatření bude relevantní i v první polovině roku 2021.

S ohledem na očekávané hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2020 a 2021 a předpokládaný vývoj měnové politiky v ČR a eurozóně, by úrokové náklady měly vzrůst v absolutním vyjádření o 6 až 7 mld. Kč. Pozitivním faktorem je refinancování minulých emisí, z nichž některé budou stále těžit z relativně nízkých sazeb. V poměrovém vyjádření by měly náklady na dluhovou službu setrvat v letošním roce na 0,8 % HDP. Podrobněji se této problematice věnuje následující subkapitola.

Dynamiku celkových výdajů v roce 2021 výrazně snižují i kapitálové transfery s meziročním poklesem téměř 40 %. Děje se tak z obdobného důvodu jako u dotací, neboť většina protikrizových opatření je statisticky klasifikována buď jako dotace nebo jako kapitálový transfer. I v tomto případě však předpokládáme jen částečné odbourání protikrizových opatření v důsledku vývoje na začátku roku 2021.

V letech výhledu predikujeme průměrný růst celkových výdajů sektoru vládních institucí ve výši 1,7 %. V současné době nejsou známa jakákoliv diskreční opatření ovlivňující výdaje vyjma dodatečného dopadu zálohového výživného v první polovině roku 2022 a potenciálně v oblasti dotací na obnovitelné zdroje energie. Předpokládáme, že valorizace dávek důchodového zabezpečení bude probíhat v souladu se zákonným pravidlem. V oblasti investic očekáváme v rámci konsolidačního úsilí určitou snahu využívat prioritně evropské prostředky, čímž by došlo k minimalizaci negativních dopadů na saldo sektoru vládních institucí. V meziročním vyjádření by mělo v roce 2022 dojít k úplnému odstranění protikrizových opatření. U dotací by mělo novelou zákona o podporovaných obnovitelných zdrojích energie (sněmovní tisk č. 870) dojít k potenciální úspoře až 7 mld. Kč. Spotřebu vládních institucí předpokládáme na úrovni pod 4 %, přičemž

náhrady zaměstnancům by měly nejvýše pokrývat inflaci a nákupy zboží a služeb by měly reálně stagnovat. Za těchto předpokladů výhled indikuje splnění konsolidační trajektorie dané zákonem č. 23/2017 Sb.

3.2.3 Dluh sektoru vládních institucí

Ke konci roku 2020 očekáváme dluh sektoru vládních institucí ve výši 38,3 % HDP. Meziroční nárůst zadlužení o 8,1 p. b. je důsledkem nárůstu státního dluhu z 28,5 na 36,5 % HDP, který odráží dopady pandemické a ekonomické krize na veřejné finance.

V předkrizové době docházelo po dobu šesti let k soustavnému poklesu relativní míry zadlužení. Od roku 2013 do roku 2019 kleslo veřejné zadlužení o 14,2 p. b. na 30,2 % HDP, což veřejné finance ČR zařadilo mezi nejméně zadlužené v EU (blíže část 2.3.2). ČR tak bezpečně splňovala maastrichtské dluhové kritérium a kritérium Paktu o stabilitě a růstu (60 % HDP). Úroveň dluhové kvóty také plní národní pravidlo dané zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, jež posuzuje výši dluhu sektoru vládních institucí očištěnou o rezervu peněžních prostředků vzniklých financováním státního dluhu vůči hranici 55 % HDP. Tím byl vytvořen fiskální prostor pro případ zásadních negativních šoků.

Autonomní vývoj hospodaření sektoru vládních institucí předpokládá postupné ekonomické oživení a pokles deficitů veřejných financí. Hospodaření bude muset navíc být v souladu s konsolidační trajektorií danou novelami zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. I přesto se dá očekávat, že v horizontu výhledu bude dluhová kvóta dál růst. V roce 2021 očekáváme překročení hranice 40 % HDP s tím, že zadlužení by na konci roku mělo dosáhnout 43,3 % HDP.

Z hlediska příspěvků ke změně dluhu je dominantním faktorem primární saldo sektoru vládních institucí a vývoj úrokových nákladů. Úroky by měly v poměrovém vyjádření vzrůst na 0,8 % HDP v letech 2020 a 2021, v dalších letech by pak mohly dosáhnout až hodnoty 1 % HDP. Na této úrovni se úroky pohybovaly naposledy v roce 2015. Predikce počítá s růstem výnosů státních dluhopisů. Dlouhodobá úroková míra pro konvergenční účely by se měla ze současných 1,1 % posunout mírně nad 2 %. V roce 2020 se na vývoji zadlužení negativně promítl i pokles HDP v běžných cenách, což se zatím v celé dostupné řadě stalo do loňského roku pouze v roce 2009. Od roku 2021 by hospodářský růst měl zvyšování dluhové kvóty opět začít brzdit.

Současná predikce nepočítá s žádnými významnějšími privatizačními příjmy podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Největší podíl na zadlužení sektoru vládních institucí má subsektor ústředních vládních institucí (Tabulka 3.2.6). V roce 2020 se očekává hodnota jeho dluhu téměř 2 200 mld. Kč, což tvoří cca 96% podíl na celkovém (ne-konsolidovaném) dluhu sektoru vládních institucí. Dluh subsektoru místních vládních institucí představuje zbylá zhruba 4 %. Odhadujeme, že v roce 2020 dosáhl 87 mld. Kč a v dalších letech bude v podstatě stagnovat z důvodu predikovaného přebytkového hospodaření. Subsektor fondů sociálního zabezpečení vykazuje dlouhodobě zanedbatelnou míru zadluženosti. V případě zdravotních pojišťoven rovněž predikujeme soustavně přebytkové hospodaření.

Tabulka 3.2.6: Hrubý konsolidovaný dluh sektoru vládních institucí

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
									Odhad	Predikce
Vládní instituce celkem	<i>mld. Kč</i>	1 819	1 836	1 755	1 750	1 735	1 738	2 149	2 543	
Ústřední vládní instituce	<i>mld. Kč</i>	1 714	1 740	1 714	1 734	1 752	1 791	2 199	2 591	
Místní vládní instituce	<i>mld. Kč</i>	116	111	89	85	84	84	87	89	
Fondy sociálního zabezpečení	<i>mld. Kč</i>	1	1	0	0	0	0	0	0	
Poměr dluhu vládních institucí k HDP	% HDP	41,9	39,7	36,6	34,2	32,1	30,2	38,3	43,3	
Příspěvky ke změně poměru dluhu k HDP										
Změna dluhu	<i>p.b.</i>	-2,6	-2,2	-3,1	-2,3	-2,2	-1,8	8,1	5,0	
Primární saldo sektoru vládních inst.	<i>p.b.</i>	0,8	-0,4	-1,6	-2,2	-1,7	-1,0	5,1	5,8	
Úroky	<i>p.b.</i>	1,3	1,1	0,9	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	
Růst HDP v běžných cenách	<i>p.b.</i>	-2,1	-2,5	-1,4	-2,2	-1,9	-1,9	0,7	-1,7	
Ostatní faktory	<i>p.b.</i>	-2,6	-0,3	-1,0	1,4	0,6	0,3	1,5	0,1	
Rozdíly hotov. a akruálního principu	<i>p.b.</i>	-0,1	-0,4	0,1	-0,5	0,2	0,0	0,0	0,0	
Čisté pořízení finančních aktiv	<i>p.b.</i>	-2,4	0,3	-1,2	2,2	0,3	0,4	1,5	0,1	
Přecenění a ostatní faktory	<i>p.b.</i>	0,0	-0,1	0,1	-0,3	0,1	-0,1	-	-	

Zdroj: ČSÚ (2020b). Výpočty a predikce MF ČR.

3.2.4 Cyklický vývoj, rozklad salda a fiskální impuls

Vlivem dopadu pandemie COVID-19 na ekonomiku došlo v roce 2020 k prudkému propadu produkční mezery v průměru na -3,2 % potenciálního produktu. S ekonomickým oživením však očekáváme její poměrně rychlé uzavírá-

ní. V důsledku toho by se měla zmenšovat také záporná cyklická složka salda sektoru vládních institucí, tedy vývoj cyklicky očištěného salda by se měl přibližovat vývoji celkového salda sektoru vládních institucí.

Při výpočtu strukturálního salda se dále zohledňují i jednorázové a ostatní přechodné operace, které v roce 2020 dosahovaly téměř 3 % HDP. V naprosté většině případů šlo opět o reakci na dopady pandemie COVID-19. Na příjmové straně došlo v souvislosti s přijetím daňového balíčku k zavedení mimořádných odpisů s dopadem u daně z příjmů právnických osob ve výši 11,1 mld. Kč, k prominutí záloh na sociální a zdravotní pojištění (14,3 mld. Kč) i přímo k prominutí sociálního pojistného pro určité zaměstnavatele (13,3 mld. Kč). Mezi nejvýznamnější výdajová opatření se zařadil kompenzační bonus (kapitálový transfer) pro osoby samostatně výdělečně činné, malé společnosti s ručením omezeným a osoby pracující na dohodu o pracovní činnosti či provedení práce ve výši 28,7 mld. Kč a programy na podporu zaměstnanosti o objemu 27,3 mld. Kč. Dalšími výdajovými opatřeními byl nákup ochranných pomůcek a zdravotnického materiálu, prodloužení a úprava parametrů ošetřovného, uvolnění finančních prostředků nájemcům, či programy na podporu provozovatelů ubytovacích zařízení, producentům potravin nebo sportu.

V roce 2021 představují jednorázové operace pokračování určitých opatření roku 2020 (mimořádné odpisy,

kompenzační bonus a program na podporu zaměstnanosti). Jejich výše se však může v průběhu roku ještě značně změnit. V následujících letech předpokládáme vývoj strukturálního salda dle zákona č. 609/2020 Sb., novely zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.

Vliv fiskální politiky na ekonomický vývoj je nejčastěji posuzován pomocí změny strukturálního salda (fiskálního úsilí). Nicméně toto pojetí interpretuje skutečný vliv fiskální politiky zjednodušeně a neúplně. Proto se fiskální úsilí upravuje. Ve Fiskálním výhledu jej upravujeme o vztahy mezi rozpočty vládních institucí ČR a rozpočtem EU, úrokové náklady a určité další položky (Tabulka 3.2.8). Takto spočtený fiskální impuls zachycuje prvotní vlivy nastavení veřejných financí na makroekonomické agregáty.

Mimořádná opatření přijatá na podporu ekonomiky (podrobněji viz kapitola 5) jsou součástí fiskálního impulsu. Výrazně kladný fiskální impuls roku 2020 byl tažen výdajovou stranou, především vývojem peněžitých sociálních dávek (důchodů, ošetřovného a nemocenské), investic, dotací a kapitálových transferů. Zejména v důsledku změn daní z příjmů fyzických osob očekáváme kladný fiskální impuls i v roce 2021.

Tabulka 3.2.7: Strukturální saldo sektoru vládních institucí (metoda OECD)

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
								Odhad	Predikce
Růst HDP ve stálých cenách	%	2,3	5,4	2,5	5,2	3,2	2,3	-6,1	3,1
Růst pot. hrubé přidané hodnoty	%	1,6	2,5	2,7	2,5	2,3	1,6	0,9	1,3
Produkční mezera	% PP	-2,4	0,0	-0,4	2,4	3,4	3,9	-3,2	-1,6
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-2,1	-0,6	0,7	1,5	0,9	0,3	-5,8	-6,6
Cyklická složka salda	% HDP	-0,8	0,0	-0,1	0,8	1,2	1,4	-1,2	-0,5
Cyklicky očištěné saldo	% HDP	-1,3	-0,6	0,8	0,7	-0,3	-1,1	-4,6	-6,1
Jednorázové a přechodné operace	% HDP	-0,5	-0,1	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-2,6	-0,2
Strukturální saldo	% HDP	-0,7	-0,6	1,0	0,7	-0,2	-1,1	-2,0	-5,9
Změna strukturálního salda (fiskální úsilí)	p. b.	-0,8	0,2	1,5	-0,3	-0,9	-0,9	-0,9	-3,9
Úroky	% HDP	1,3	1,1	0,9	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8
Primární strukturální saldo	% HDP	0,6	0,5	1,9	1,4	0,5	-0,4	-1,3	-5,1
Změna primárního strukt. salda	p. b.	-0,9	-0,1	1,4	-0,5	-0,9	-0,9	-0,9	-3,8

Zdroj: MF ČR.

Tabulka 3.2.8: Fiskální úsilí a fiskální impuls

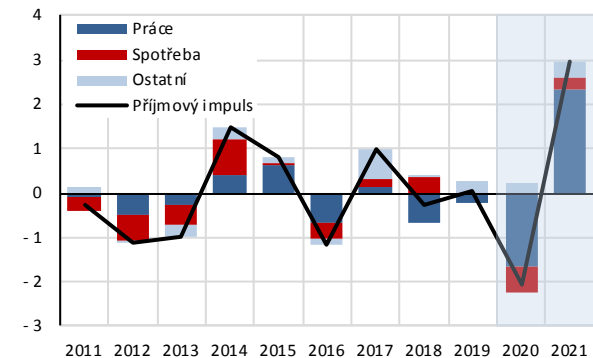
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
								Odhad	Predikce
Fiskální úsilí s opač. znaménkem (výdaje – příjmy)	p. b.	0,8	-0,2	-1,5	0,3	0,9	0,9	0,9	3,9
Rozdíl fiskálního úsilí a input impulsu	p. b.	-0,3	-0,9	1,3	-0,3	-0,3	-0,1	-2,7	2,3
Rozdíl v příjmech	p. b.	-0,2	-0,7	1,6	-0,1	-0,4	0,0	-0,9	0,3
Příjmy z fondů EU	p. b.	-0,2	-0,7	1,6	-0,1	-0,4	0,0	-0,2	-0,3
Vliv protikrizových opatření	p. b.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,7	0,6
Rozdíl ve výdajích	p. b.	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	0,1	-0,1	-1,7	1,9
Očištěné úrokové platby	p. b.	0,0	-0,2	-0,1	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,1
Odvody do rozpočtu EU	p. b.	-0,1	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0
Vliv protikrizových opatření	p. b.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-2,0	1,9
Fiskální impuls - input přístup	p. b.	1,1	0,8	-2,9	0,6	1,1	1,0	3,6	1,6

Pozn.: Východiskem pro výpočet fiskálního impulsu je meziroční změna strukturálního salda s opačným znaménkem, která je upravena o úrokové platby, příjmy EU a odvody do rozpočtu EU. Další očištění impulsu o aktivaci vědy a výzkumu, daně a dotace vztahující se k obnovitelným zdrojům energie a platby za státní pojištění jsou bez vlivu na saldo, ale mohou ovlivňovat výpočet output impulsu. Blíže MF ČR (2015).

Zdroj: MF ČR.

Graf 3.2.1: Příjmový fiskální impuls

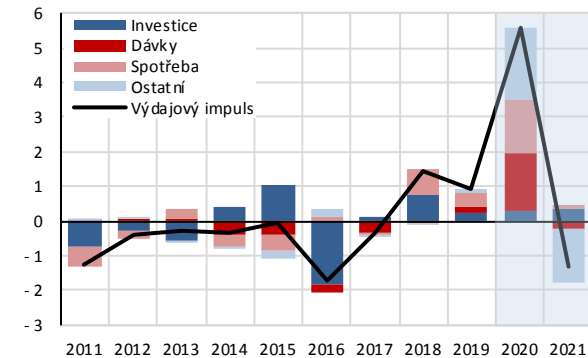
v procentních bodech



Zdroj: MF ČR.

Graf 3.2.2: Výdajový fiskální impuls

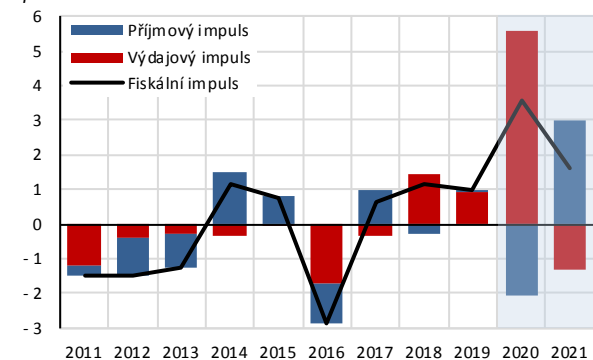
v procentních bodech



Zdroj: MF ČR.

Graf 3.2.3: Celkový fiskální impuls

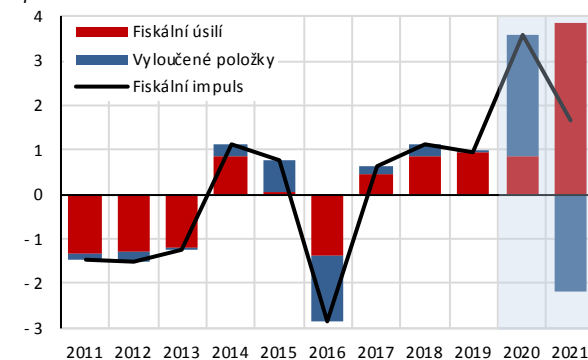
v procentních bodech



Zdroj: MF ČR.

Graf 3.2.4: Fiskální úsilí a fiskální impuls

v procentních bodech



Pozn.: Fiskální úsilí je s opačným znaménkem. „Vyloučené položky“ z definice fiskálního impulsu zmiňuje poznámka pod Tabulkou 3.2.8.
Zdroj: MF ČR.

3.3 Analýza citlivosti

Analýza citlivosti je konstruována pomocí dynamického modelu všeobecné rovnováhy vytvořeného MF ČR. Model umožňuje analyzovat dopady jak makroekonomických, tak i fiskálních šoků do ekonomiky. V případě malé, otevřené české ekonomiky je hospodářská situace z velké části závislá na vývoji vnějšího okolí, zejména zemí EU. Proto se na tento aspekt zaměřujeme a ilustrujeme významnost dopadů horší než očekávané dynamiky růstu v EU. Další alternativní scénář simuluje dopady neočekávaného skokového zvýšení domácí úrokové míry. Všechny alternativní scénáře jsou odvozeny od rámce Fiskálního výhledu ČR.

3.3.1 Pomalejší ekonomický růst v EU v roce 2021

První scénář je založen na předpokladu, že růst HDP v EU bude v roce 2021 oproti základnímu scénáři o 2 p. b. nižší. Tato diference přibližně odpovídá výši směrodatné odchylky růstu za období od roku 2002 do roku 2020.

Scénář by se vzhledem k těsné vazbě české ekonomiky na EU projevil negativně v reálném růstu v ČR především prostřednictvím exportu, který z více než čtyř pětín směřuje právě do zemí EU. Nižší zahraniční poptávka by vedla k poklesu exportní aktivity a ke zhoršení salda běžného účtu, které by však bylo částečně kompenzová-

no nižšími importy. Horší výsledek zahraničního obchodu by se negativně odrazil v dynamice reálného HDP, který by ve výsledku v roce 2021 rostl o 0,5 p. b. pomaleji. Dotčen by byl také vývoj nezaměstnanosti, zejména v roce 2021, kdy by míra nezaměstnanosti vzrostla na 3,7 %. Vlivy na inflaci by v tomto scénáři plynuly především z nižší poptávky po domácím zboží, a to jak ze strany domácích, tak zahraničních subjektů.

Spotřeba domácností by v prvním roce bezprostředně po šoku zaznamenala o 0,1 p. b. nižší tempo růstu, především v důsledku pomalejšího růstu mezd (a také vyšší míry nezaměstnanosti).

Saldo sektoru vládních institucí by bylo ovlivněno prostřednictvím nižšího výnosu důchodových daní od jednotlivců i firem, stejně jako nižšími daněmi ze spotřeby. Spolu s navýšením výdajové strany o vyplácené sociální dávky by v roce 2021 došlo ke zhoršení salda sektoru vládních institucí o 0,1 p. b. Zhoršení hospodaření sektoru vládních institucí by vedlo k rychlejšímu nárůstu dluhu o 0,1 % HDP v roce 2021.

3.3.2 Nárůst domácí úrokové míry

Posledním zvažovaným scénářem je předpokládaný náhlý nárůst krátkodobé domácí úrokové míry o 1,2 p. b. v roce 2021, což je hodnota směrodatné odchylky jejího vývoje od roku 2002 do roku 2020.

Vyšší úroková míra by tlumila domácí poptávku. To by se projevilo prostřednictvím nižších soukromých investic do fixního kapitálu (dražší úvěry firem) stejně jako poklesem současné spotřeby a nárůstem úspor domácností. Snížení tempa růstu spotřeby domácností by bylo umocněno nižším růstem mezd z důvodu zvýšených nákladů firem. Proti tomu by jako příznivý efekt působila o něco nižší domácí cenová hladina, která by reálnou spotřebu spíše podporovala.

Tento scénář by měl také negativní dopad na zahraniční obchod vlivem postupného mírného posilování kurzu koruny a následného poklesu objemu exportu. Silnější kurz koruny by také napomáhal importům, jež by byly na druhou stranu negativně ovlivněny nižší domácí poptávkou po spotřebních statcích a investicích. Uvedené efekty by se souhrnně projevily v pomalejším růstu HDP v delším horizontu přibližně o 0,1–0,2 p. b., a s tím spojenou vyšší nezaměstnaností oproti základnímu scénáři.

Podobně jako v případě nižšího růstu HDP v EU by byla bilance sektoru vládních institucí ovlivněna nižšími daňovými výnosy a vyššími podporami v nezaměstnanosti. Zhoršený vývoj salda oproti základnímu scénáři by se pak opět promítal do dluhu, přičemž výnosovou křivku by zvyšoval i samotný růst úrokových sazeb.

Tabulka 3.3.1: Modelové scénáře makroekonomických simulací

		2020	2021
		Odhad	Predikce/ Simulace
Základní scénář			
Hrubý domácí produkt	<i>růst v %, s.c.</i>	-6,1	3,1
Spotřeba domácností	<i>růst v %, s.c.</i>	-5,1	3,3
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>růst v %, s.c.</i>	-8,2	3,8
Export zboží a služeb	<i>růst v %, s.c.</i>	-7,2	4,7
Import zboží a služeb	<i>růst v %, s.c.</i>	-6,9	5,3
Index spotřebitelských cen	<i>růst v %</i>	3,2	1,9
Míra nezaměstnanosti	%	2,6	3,3
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-5,8	-6,6
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	38,3	43,3
Alternativní scénář I. - pomalejší růst v EU v roce 2021			
Hrubý domácí produkt	<i>růst v %, s.c.</i>	-6,1	2,6
Spotřeba domácností	<i>růst v %, s.c.</i>	-5,1	3,2
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>růst v %, s.c.</i>	-8,2	3,7
Export zboží a služeb	<i>růst v %, s.c.</i>	-7,2	3,2
Import zboží a služeb	<i>růst v %, s.c.</i>	-6,9	4,5
Index spotřebitelských cen	<i>růst v %</i>	3,2	1,8
Míra nezaměstnanosti	%	2,6	3,7
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-5,8	-6,8
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	38,3	43,4
Alternativní scénář II. - vyšší úrokové sazby			
Hrubý domácí produkt	<i>růst v %, s.c.</i>	-6,1	2,9
Spotřeba domácností	<i>růst v %, s.c.</i>	-5,1	3,2
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>růst v %, s.c.</i>	-8,2	3,7
Export zboží a služeb	<i>růst v %, s.c.</i>	-7,2	4,3
Import zboží a služeb	<i>růst v %, s.c.</i>	-6,9	5,2
Index spotřebitelských cen	<i>růst v %</i>	3,2	1,8
Míra nezaměstnanosti	%	2,6	3,5
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-5,8	-6,7
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	38,3	43,5

Zdroj: Základní scénář: MF ČR (2021b). Výpočty MF ČR.

4 Dlouhodobá udržitelnost důchodového systému

Dlouhodobá udržitelnost patří mezi soustavně diskutované otázky českých veřejných financí. Největší riziko představuje očekávaný demografický vývoj, který v následujících několika dekádách patrně významně zvýší poměr osob v důchodovém věku k ekonomicky aktivní populaci. Proces stárnutí populace však není záležitostí vzdálené budoucnosti, ale je patrný již v současné době. To vytváří tlak na budoucí výdaje sociálních systémů, a tím i potřebu tyto systémy reformovat. V ČR v minulosti vzniklo několik odborných skupin, které si kladly za cíl reformu důchodového systému, zatím však pro komplexní reformu nebyla nalezena širší politická shoda.

4.1 Vývoj parametrických změn důchodového systému

Faktory, které ovlivňují dlouhodobé projekce, jsou kromě společných makroekonomických a demografických předpokladů a projekcí (Tabulka 4.1) také schválená reformní opatření v oblasti důchodového zabezpečení známá v době tvorby projekcí.

Z parametrů důchodového systému je v první řadě nutné zmínit **vývoj statutárního důchodového věku**. V roce 2017 došlo zatím k poslední změně s účinností od 1. ledna 2018 (zákon č. 203/2017 Sb.). Důchodový věk se zvyšuje, dokud nedojde ke sjednocení na 65 letech, což by mělo nastat kolem roku 2030. Součástí zákona je pravidelné pětileté předkládání Zpráv o důchodovém systému vládě Ministerstvem práce a sociálních věcí. Cílem těchto zpráv je zhodnocení stávajícího důchodového věku a případné návrhy na úpravu jeho výše vzhledem k vývoji naděje dožití tak, aby pojištěnci strávili v průměru čtvrtinu svého života ve starobním důchodu. Změny v nastavení důchodového věku by se navíc neměly týkat osob, kterým bude v době provedení revize více než 55 let. Ministerstvo práce a sociálních věcí připravilo první Zprávu v první polovině roku 2019 (MPSV, 2019). Ze Zprávy vyplynula potřeba úpravy důchodového věku minimálně pro současné čtyřicátníky a mladší, aby byla splněna podmínka čtvrtiny života strávené v důchodu. Vláda však rozhodla prozatím ponechat statutární důchodový věk ve stávajícím nastavení na úrovni 65 let.

Vývoj statutárního věku odchodu do důchodu má vliv i na podmínky permanentních vdovských a vdoveckých důchodů, u nichž je věková hranice svázána se starobními důchody. U **předčasných důchodů** se hranice postupně posouvá ze tří na pět let před statutárním věkem odchodu do důchodu. Tuto maximální pětiletou dobu

mohou za cenu výrazných penalizací využít osoby, jejichž statutární věková hranice činí 65 let, případně více.

Valorizace důchodů je stanovena součtem růstu indexu spotřebitelských cen, resp. indexu životních nákladů důchodců (podle toho, který je vyšší), a jedné poloviny růstu reálných mezd. Tato úprava platí od 1. ledna 2018 rovněž v důsledku přijetí zákona č. 203/2017 Sb. Před ní platil valorizační vzorec součtu růstu indexu spotřebitelských cen a jedné třetiny růstu reálných mezd. Navíc byla schválena změna valorizace důchodů, která s účinností od roku 2017 vrátila vládě omezenou možnost diskrece (zákon č. 212/2016 Sb.). Pokud by totiž zvýšení průměrného důchodu dle standardního valorizačního vzorce nedosáhlo hodnoty 2,7 %, je vláda oprávněna k valorizaci důchodů svým nařízením až na tuto hodnotu. V ostatních případech se postupuje striktně podle zákonného valorizačního vzorce. Nad tento rámec však došlo k dalším úpravám, ať už přidáním 1 000 Kč všem penzistům nad 85 let platným od roku 2019 (zákon č. 191/2018 Sb.), tak ad hoc zvýšením nad rámec zákonné valorizace se zamýšleným růstem průměrného důchodu v roce 2020 o částku 900 Kč (zákon č. 244/2019 Sb.). Dne 1. prosince 2020 nabyl účinnosti zákon č. 469/2020 Sb., na základě kterého se na konci roku 2020 vyplatila každému důchodci částka 5 000 Kč. Jde o mimořádný příspěvek, který však nebude mít vliv na dlouhodobou udržitelnost. Na rok 2021 se pak důchody valorizují přesně v souladu s valorizačním mechanismem. Poprvé byl použit index životních nákladů důchodců, který byl oproti indexu spotřebitelských cen vyšší o 0,5 procentního bodu.

4.2 Projekce důchodového systému

Aktuální populační projekce Eurostatu (2019) předvídá pokles počtu obyvatel ČR v dlouhém období téměř o 4,5 %. Míra závislosti měřená jako podíl osob starších 65 let k osobám v produktivním věku 15–64 let se má do roku 2070 téměř zdvojnásobit a dosáhnout zhruba 54 %. To samozřejmě není jen důsledek poklesu počtu osob v produktivním věku, ale rovněž zvyšování průměrné doby dožití. Podíl osob ve věku 85 let a starších na počtu

osob ve věku 65 let a vyšším se má v horizontu projekce více než zdvojnásobit. Oba ukazatele uvádí Graf 4.1.

Míry ekonomické aktivity pro věkové kohorty nad 54 let se v projekci zvyšují do roku 2030 v souladu s růstem statutárního důchodového věku. Po roce 2030 však zůstávají přibližně konstantní, což odráží institucionální nastavení důchodového systému. Součástí důchodového systému je, jak bylo dříve popsáno, revizní mechanismus, kterým by se každých pět let měly vyhodnotit změny

v očekávané délce života a případně posunout věkovou hranici pro odchod do důchodu. Nicméně revizní mechanismus obecně neukládá vládě povinnost, nýbrž pouze doporučení, aby předložila parlamentu ke schválení změnu důchodového věku. Z tohoto důvodu byl ze strany EK zamítnut návrh, aby byl v dlouhodobých projekcích tento revizní mechanismus aplikován. Projekce tak pracuje s důchodovým věkem jako pevným stropem ve výši 65 let od roku 2030 dále.

Vývoj penzijních výdajů byl v předkrizových letech relativně příznivý především vlivem makroekonomické situace. Výchozí hodnoty výdajů na penze v čase v poměrovém vyjádření klesaly z 9 % HDP v roce 2013 na 8 % HDP v roce 2019. Vyšší růst objemu mezd a platů v ekonomice naopak vedl k dynamickému růstu na příjmové straně systému. To pozitivně ovlivnilo saldo systému, které tak v roce 2019 činilo 0,3 % HDP (MF ČR, 2020c).

Trend dlouhodobých penzijních projekcí je primárně určen demografickým vývojem a zákonem stanoveným věkem odchodu do důchodu. Z toho vyplývá, že výdaje na důchody by měly v relaci k HDP do roku 2030 růst relativně pomaleji. Příznivý vliv zvyšování věku odchodu do důchodu je do značné míry negován relativně pomalým růstem HDP. Po roce 2030 dochází k zastavení růstu důchodového věku a rovněž začínají postupně odcházet do důchodu silné ročníky ze 70. let 20. století. To vede k poměrně dramatickému nárůstu výdajů až na hodnotu 11,9 % HDP těsně před rokem 2060 následovanému po-

klesem na úroveň 10,9 % HDP na konci horizontu projekce v roce 2070. Pokles výdajů je dán demografickými faktory, kdy do důchodu odcházejí slabší ročníky narozené v 90. letech 20. století a později a nahrazují ročníky silnější. Rozdíly oproti EK (2018) jsou tak výraznější v první části horizontu (do roku 2050), zatímco v konečných dvou dekádách jsou naopak poměrně malé. Hodnoty v roce 2070 jsou v obou projekcích prakticky totožné.

Příjmy systému jsou uvažovány v celém horizontu projekce jako konstantní v poměru k HDP. To plyne z předpokladu vývoje objemu mezd a platů v ekonomice v souladu s produktivitou práce. V důsledku toho se udržuje fixní podíl výrobního faktoru práce na HDP, z něhož se odvádí konstantní sazba důchodového pojištění ve výši 28 % hrubé mzdy či platu. Příjmy systému tedy v celém horizontu dosahují úrovně výchozího roku 2019 a činí 8,5 % HDP.

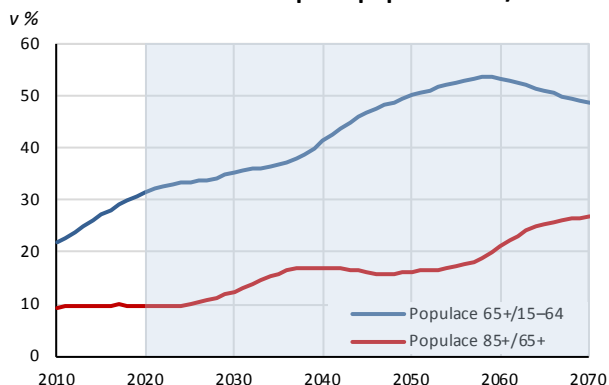
Výsledná projekce salda důchodového systému (Graf 4.2) vzhledem ke konstantním příjmům kopíruje průběh výdajů na penze. Očekáváme, že saldo bude záporné v celém horizontu projekce. Zpočátku deficit vzroste vlivem makroekonomické situace způsobené pandemickou krizí a nepříznivým makroekonomickým vývojem. Do roku 2030 by však deficit měl ze stejného důvodu (tedy odeznění krize a ekonomické oživení) klesat až k hodnotě 0,3 % HDP. V dalším období se bude saldo zhoršovat a klesne téměř k -4 % HDP kolem roku 2060, přičemž v poslední dekádě projekce by se měl deficit začít snižovat.

Tabulka 4.1: Základní makroekonomické a demografické předpoklady projekcí

		2019	2020	2030	2040	2050	2060	2070
			Projekce	Projekce	Projekce	Projekce	Projekce	Projekce
Růst produktivity práce	na hodinu	2,0	1,9	2,2	2,1	1,9	1,7	1,5
Reálný růst HDP	%	2,6	-6,2	1,9	1,3	1,3	1,7	1,5
Míra participace mužů (ve věku 20–64)	%	89,3	89,4	87,8	86,4	87,3	88,0	87,4
Míra participace žen (ve věku 20–64)	%	74,5	74,6	75,3	73,7	74,3	75,6	74,9
Celková míra participace (ve věku 20–64)	%	82,0	82,2	81,7	80,3	81,0	82,0	81,3
Míra nezaměstnanosti (ve věku 20–64)	%	2,0	4,8	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Podíl populace starší 65 let	% celkové populace	19,8	20,1	22,1	25,0	28,3	29,6	27,9

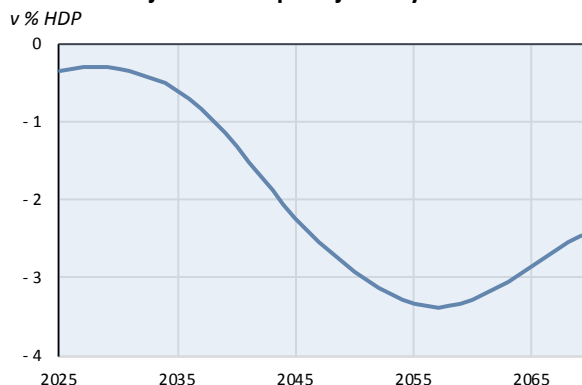
Zdroj: EK (2020b), Eurostat (2019).

Graf 4.1: Míra závislosti a podíl populace 85+/65+



Zdroj: Eurostat (2019). Úprava MF ČR.

Graf 4.2: Projekce salda penzijního systému



Zdroj: Výpočty MF ČR.

Tabulka 4.2: Projekce penzijních výdajů

v % HDP

	2019	2020	2030	2040	2050	2060	2070
		Projekce	Projekce	Projekce	Projekce	Projekce	Projekce
Důchody celkem	8,0	9,5	8,8	9,8	11,4	11,8	10,9
Starobní důchody	6,7	7,9	7,4	8,5	10,1	10,4	9,5
Invalidní důchody	0,8	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7
Pozůstalostní důchody	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7

Pozn.: Součet hodnot pro jednotlivé typy důchodů se nemusí rovnat celkovým výdajům vlivem zaokrouhlení.

Zdroj: Výpočty MF ČR.

Ve srovnání s projekcí EK (2018) došlo ke zhoršení dlouhodobé udržitelnosti systému. Vlivy zhoršení salda penzijního systému lze obecně rozdělit do dvou skupin: předpoklady (např. rozdílná demografie) a změny důchodového systému (např. odlišný valorizační vzorec a zejména zastropování věku odchodu do důchodu).

Na rozdíl od minulých let lze zhoršení dlouhodobé udržitelnosti připsat výhradně rozdílným předpokladům. Změny v systému, jako vyšší než zákonná valorizace v minulých letech, ovlivnily zejména výchozí hodnoty projekcí a následně se přenesly do dalšího období skrze

valorizaci vyšších počátečních výdajů. Změny systému, které by pomohly se snížením dlouhodobé nerovnováhy, nebyly přijaty žádné.

Tabulka 4.3 ukazuje, kromě scénáře se svázaným věkem odchodu do důchodu s dobou dožití, dopady dalších alternativních předpokladů v oblasti demografie (vyšší očekávaná doba dožití, rozdílná migrace, nižší míra plodnosti) nebo makroekonomického vývoje (rozdílný růst souhrnné produktivity, rozdílná celková zaměstnanost, vyšší zaměstnanost starších pracovníků).

Tabulka 4.3: Projekce penzijních výdajů v různých scénářích

odchylky v p. b. od základního scénáře vyjádřeno v % HDP

	2019	2020	2030	2040	2050	2060	2070
		Projekce	Projekce	Projekce	Projekce	Projekce	Projekce
Základní scénář	8,0	9,5	8,8	9,8	11,4	11,8	10,9
Vyšší očekávaná doba dožití (2 dodatečné roky)	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,5	0,7
Vyšší saldo migrace (+33 %)	0,0	0,0	-0,1	-0,2	-0,4	-0,4	-0,3
Nižší saldo migrace (-33 %)	0,0	0,0	0,1	0,2	0,4	0,5	0,3
Nižší míra plodnosti (-20 %)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,9	1,5
Vyšší zaměstnanost starších pracovníků (+10 p.b.)	0,0	0,0	-0,4	-0,8	-0,9	-0,3	0,2
Vyšší růst souhrnné produktivity (konvergence k 1,2 %)	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,3
Nižší růst souhrnné produktivity (konvergence k 0,8 %)	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3
Svázaní důchodového věku se změnou doby dožití	0,0	0,0	0,0	-0,5	-0,9	-1,2	-1,4
Konstantní věk odchodu do důchodu (úroveň roku 2019)	0,0	0,0	0,8	1,4	1,6	1,8	2,2
Postupné oživení ekonomiky	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nepříznivý strukturální vývoj ekonomiky	0,0	0,3	0,3	0,4	0,6	0,7	0,7

Zdroj: Výpočty MF ČR.

Box 2: Závěry Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj ve Zprávě o důchodovém systému ČR

Dne 1. prosince 2020 oficiálně představila Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) Zprávu o důchodovém systému ČR (OECD, 2020). Semifinální verze tohoto dokumentu však v důvěrném režimu kolovaly již od léta loňského roku. Neúplný výčet hlavních doporučení byl na jednání dne 3. července 2020 představen členům Komise pro spravedlivé důchody.

Návrh své důchodové reformy představily ministryně práce a sociálních věcí a předsedkyně Komise pro spravedlivé důchody na tiskové konferenci dne 11. prosince 2020. První verze tohoto návrhu je však mnohem dřívějšího data a byla prostřednictvím ministryně práce a sociálních věcí představena na Koaliční radě vlády již v lednu 2020. Paragrafové znění navrhované reformy bylo na přelomu roku zasláno do mezirezortního připomínkového řízení, které dosud probíhá. Box proto nehodnotí samotný návrh, nýbrž některé aspekty reformy s ohledem na klíčové závěry OECD.

OECD přednesla celou řadu doporučení, z nichž 5 bylo označeno jako hlavní, z toho 4 se týkají průběžného pilíře, zbytek se vztahuje k systému doplňkového důchodového spoření. Dále navrhla ke zvážení dalších 9 doporučení k průběžnému systému a 5 dodatečných k fondovému. Zaměříme se pouze na ona 4 hlavní doporučení týkající se průběžného systému (OECD, 2020, str. 8–9):

- 1) **Jednoduchost** – výpočet výše dávky důchodu má vycházet z jedné procentní míry odvozené z výdělků (do stanoveného stropu) a solidární část důchodu má zajistit základní důchod.
- 2) **Nárok na penzi** – výrazně snížit minimální dobu pojištění potřebnou pro získání nároku na základní i zásluhovou složku důchodu při dosažení důchodového věku a základní důchod kalkulovat proporcionálně podle dosažených let pojištění.
- 3) **Finanční udržitelnost** – pokračovat ve zvyšování a unifikaci důchodového věku pro muže i ženy a dál ho navázat na přírůstky v době dožití; obdobným způsobem postupovat i pro předčasné důchody.
- 4) **Finanční struktura** – zvážit financování některých redistribučních komponent penzí z daní, aby došlo k posílení zdrojů, zvýšení důchodů lidí s příjmy nad průměrnou mzdou, snížení odvodů na důchodové pojištění nebo podpořit odvody do fondového pilíře.

Jednoduchost

Zpráva OECD se návrhům Komise pro spravedlivé důchody věnuje na několika místech, zejména pak v subkapitole 1.5. Ta analyzuje návrh Komise pro spravedlivé důchody. OECD oceňuje posun k jedné procentní sazbě a v tomto duchu snahu o větší transparentnost. Na druhou stranu návrhu vyčítá, že do systému vnáší další prvky nerovnosti a v jiných ohledech systém komplikuje (OECD, 2020, str. 48):

„Stručně řečeno, navrhovaná důchodová reforma výrazně zjednodušuje systém při zachování jeho přerozdělovacích prvků. Výrazně by to zlepšilo transparentnost a učinilo systém intuitivnějším, protože za každý rok lze vydělané nároky přímo a celkem snadno vypočítat, na rozdíl od současné situace. Návrh umožňuje každoročně informovat pojištěnce o jejich nárocích na důchod. To by jim umožnilo vidět dopad jejich současné situace na nároky a lépe předvídat jejich budoucí dávky.“

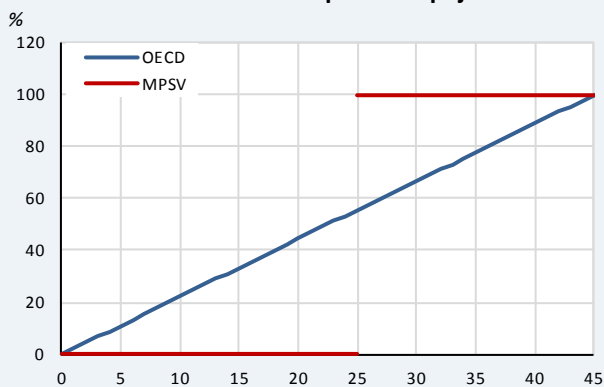
„Snahou příliš se držet současných výsledků a zahrnutím dalších bonusů za péči o děti a dlouhou odpracovanou dobu však návrh vytváří další komplikace a nerovnosti. Díky bonusu za odpracovanou dobu delší než 41 let je systém opět komplikovanější a má omezené dopady. Neexistuje žádný přesvědčivý důvod, proč by celková procentní výměra po 41 letech měla být vyšší než do 41 let. Navíc dvě možnosti pro kredity za období bez zaměstnání (na základě průměrné mzdy nebo posledního výdělku) také systém zbytečně komplikují. Totéž platí pro přidávání dalších bonusů souvisejících s péčí o děti k již tak velkorysým dávkám.“

Návrh důchodové reformy tedy nepřináší zjednodušení ve formě jedné procentní míry. Ta je konstantní do 41 let pojištění, pak se však pro každý další rok pojištění mění. Další aspekty „spravedlnosti“ systém dále komplikují a přináší další difference v procentních sazbách podle počtu vychovaných dětí (s maximálním počtem tří). Návrh tak ve výsledku zavádí řádově desítky možných procentních sazeb (čtyři různé při dané době pojištění a následně podle let pojištění).

Nárok na penzi

Návrh důchodové reformy přichází s opatřením snížení minimální povinné doby pojištění ze současných 35 let na 25 let. Jde o reakci na poměrně dlouhou minimální dobu povinného pojištění pro nárok na důchod. Návrh důchodové reformy však provádí pouze mechanické zkrácení, tedy zkracuje minimální povinnou dobu pojištění pro nárok na „plný“ starobní důchod.

Graf 4.3: Procentní výše „plného“ základního starobního důchodu dle dosaženého počtu let pojištění



Zdroj: MF ČR.

Součástí doporučení je však důležitý dovětek, že základní důchod se má počítat úměrně počtu dosažených, resp. započtených let pojištění: „V ideálním případě by na základní důchod měl mít člověk nárok pouze s jedním rokem, kdy platil odvody, přičemž výše této dávky by se stanovila podle konkrétní délky doby pojištění.“ (OECD, 2020, str. 9) To má jednoduchý důvod. Snížení minimálního počtu let pojištění má budoucím seniorům zajistit aspoň nějaký příjem, aby se neoctli zcela bez prostředků, dokud nebudou mít nárok na důchod s věkem o 5 let vyšším, než je stanoven zákonný věk odchodu do důchodu. Problémem tak není absolutní délka požadovaného pojištění, ale minimální délka pro nárok na alespoň nějaký důchod. Jak ukázala OECD při představení své Zprávy, ČR patří mezi země s nejvyšší minimální dobou pojištění pro nárok na „nějaký“ starobní důchod a zároveň mezi země s nejnižší požadovanou dobou pojištění na „plný“ starobní důchod. Rozdíl mezi doporučením OECD (s hypotetickým maximem 45 let) a návrhem MPSV zobrazuje Graf 4.3.

Doporučení OECD tedy říká opak návrhu MPSV. OECD navrhuje snížit minimální povinnou dobu pojištění s adekvátním snížením základního důchodu při nižším počtu let pojištění. Nebrání však zvýšení požadovaného počtu let pojištění na „plný“ starobní důchod. Naproti tomu MPSV prosazuje snížení minimálního počtu let pojištění pro dosažení na „plný“ starobní důchod.

Finanční udržitelnost

Zpráva OECD se problematice finanční udržitelnosti věnuje poměrně extenzivně a doporučení zní (OECD, 2020, str. 10): „Zvyšování efektivního věku odchodu do důchodu je klíčovým nástrojem k řešení finančního tlaku z několika důvodů, i když k odstranění schodku ve financování mohou být zapotřebí i další opatření. Zaprvé, zákonný věk odchodu do důchodu mužů zůstane výrazně pod průměrem OECD. Měl by tedy být podle plánu zvýšen na 65 let v roce 2030 a poté spojen s průměrnou délkou života, jak je tomu v šesti zemích OECD. ... Zadruhé, Česká republika je jednou z mála zemí OECD, kde se stále věk odchodu do důchodu liší podle pohlaví. Vítána je plánovaná konvergence věku odchodu do důchodu mezi muži a ženami do roku 2037. Zatřetí, téměř třetina lidí v České republice odchází do důchodu před zákonným věkem odchodu do důchodu. S plánovaným zvyšováním věku odchodu do důchodu bude odchod do předčasného důchodu stále možný od 60 let. Existuje riziko, že by příliš mnoho lidí mohlo odejít do důchodu velmi brzy, což by mohlo vést k nízkým důchodům. Minimální věk odchodu do předčasného důchodu by tedy měl být zvýšen alespoň v souladu se zákonem stanoveným věkem, přičemž v roce 2030 by měl dosáhnout alespoň 62 let, a poté by měl být spojen s průměrnou délkou života.“

Návrh důchodové reformy neobsahuje žádnou úpravu ve smyslu finanční udržitelnosti. Tu řeší pouze požadavkem na vyšší transfer daňových příjmů. Na tento návrh lze z hlediska komparace s doporučeními OECD pohlížet ze dvou rovin. První je efektivnost řešení. OECD srovnala několik variant možností snížení finanční nerovnováhy. Z hlediska ekonomických dopadů se však zvyšování daní jeví jako jedna z nejhorších cest, jak toho dosáhnout (OECD, 2020, str. 86, tabulka 2.6).

Druhou rovinou je pak praktická změna oproti současnému stavu. V ČR je důchodový účet součástí státního rozpočtu. To mimo jiné znamená, že jakýkoliv deficit na důchodovém účtu je automaticky hrazen z daní. Vyšší deficity znamenají pouze větší transfery z daní. Pokud tedy „reforma“ navrhuje řešit nárůsty deficitů formou vyšších daní, je to jako by finanční udržitelnost neřešila vůbec. Z hlediska finanční udržitelnosti tedy návrh důchodové reformy klíčové doporučení OECD zcela opomíjí.

Finanční struktura

V současné době je průběžný důchodový systém financován z příjmů důchodového pojištění a v případě deficitního hospodaření pak z ostatních příjmů státního rozpočtu, tedy z daní. OECD tento mechanismus na několika místech kritizuje (OECD, 2020, str. 10): „Příspěvky na sociální zabezpečení činily v roce 2018 téměř 15 % HDP, z celkových příjmů ve výši 35 % HDP, což úzce souvisí s vysokým klímem daňového zatížení práce. Mnoho zemí financuje část výdajů na důchody prostřednictvím daní.“ OECD pak navrhuje vyčistit cíle, které by převod z daní mohl řešit: snížit výši důchodového pojistného (OECD, 2020, str. 9), zvýšit procentní výměry důchodů zvláště vysokopříjmových osob s aktuálně nízkými náhradovými poměry, základní důchody, posílení fondových systémů nebo kompenzace za náhradní doby pojištění (OECD, 2020, str. 10).

Návrh důchodové reformy skutečně obsahuje zavedení dvou pilířů, přičemž „nultý“ má poskytovat tzv. solidární rovný důchod a „první“ má být více či méně zásluhový. Na první pohled je toto doporučení zohledněno. Nicméně architektura MPSV navrhovaného důchodového systému je absolutně jiná. Dle předkladatelů jsou v prvních letech dodatečné náklady ve výši 2 až 10 mld. Kč, než bude (do navrhovaných 5 let) provedena komplexní daňová reforma. To ale znamená, že rozdělení na dva pilíře má být v prvních letech i nadále financováno pouze z pojistného.

To je však přesný opak záměru OECD. Ta totiž nepovažuje za problém nízký náhradový poměr (tedy poměr průměrného příznaného důchodu a průměrné předdůchodové mzdy) u nízkopříjmových obyvatel. Problém však vidí v nízkém náhradovém poměru pro osoby se středními a zejména vysokými příjmy. S rostoucí výší příjmů výsledný náhradový poměr rapidně klesá (OECD, 2020, str. 8): „Přestože za posledních dvacet pět let došlo k různým změnám, architektura a principy v koncepci českého důchodového systému se od roku 1995 zásadně nezměnily. Tento systém funguje relativně dobře při zajišťování čisté míry náhrady na úrovni kolem průměru OECD u pracovníků s průměrnou mzdou. Dále existuje v rámci důchodového systému vysoká míra přerozdělování,

přinejmenším v rámci generací, což vede k velmi vyrovnané struktuře dávek. Náhradový poměr je u osob s nízkými příjmy vysoký, zatímco osoby s vysokými příjmy získávají ze svých odvodů velmi nízké vnitřní výnosové procento. U nich je hranice mezi odvody a daněmi nejasná.“

Z toho je zřejmé, že všechny cíle, které mohou dle OECD být pokryty daňovými příjmy, mají jeden společný jmenovatel, a to zvýšení vnitřního výnosového procenta pro vysokopříjmové obyvatele. Buď mají při relativně vyšší nivelizaci důchodových dávek platit nižší příspěvky a/nebo za své vyšší příspěvky dostávat vyšší důchody. Jinými slovy, OECD doporučuje zavést do českého důchodového systému vyšší míru zásluhovosti. Návrh důchodové reformy jde ale přesně opačným směrem, protože navrhuje ještě větší míru solidarity, než je v systému dnes, při daném nastavení pojistného.

Závěr

Ze 4 klíčových doporučení OECD je návrh zcela nekonzistentní minimálně se dvěma z nich, přičemž jedno další zcela opomíjí. Pouze u prvního doporučení – jednoduchosti – jde prvotní záměr správným směrem, nicméně přidáním dodatečných aspektů dochází k faktické negaci těchto snah. Navrhovaný systém je tak předvídatelnější a jednodušší, pokud vůbec, naprosto marginálně. Důchodová reforma se samozřejmě nemusí doporučeními OECD slepě řídit. Potom by se ale neměla na ně odvolávat.

5 Opatření přijatá na podporu ekonomiky v souvislosti s pandemií COVID-19

Na konci roku 2019 byl poprvé identifikován nový typ koronaviru SARS-CoV-2 (WHO, 2020), přičemž za epicentrum nákazy se považuje město Wu-chan v čínské provincii Chu-pej. Z něj se nemoc, označovaná jako COVID-19, začala šířit do dalších zemí. V Evropě se nákaza nejprve vyskytla v zemích orientovaných na cestovní ruch (v EU byl první případ oficiálně zaznamenán 24. ledna 2020 ve Francii, následována byla Španělskem a Itálií), odkud se rozšířila do dalších států Evropy. Zpočátku se onemocnění jevílo jako mírné s nízkou mírou smrtnosti, nicméně brzy bylo zjevné, že nemoc COVID-19 je nejenom mnohem nakažlivější, ale zejména daleko rizikovější pro populaci starší 60 let a osoby s dalšími chorobami než jiné typy koronavirů. To představuje závažné důsledky pro zdravotní systémy, jejichž kapacity nemusí být schopné čelit vysokému přílivu pacientů a současně zachovat úroveň poskytované zdravotní péče pro pacienty s jiným onemocněním.

5.1 Úvod

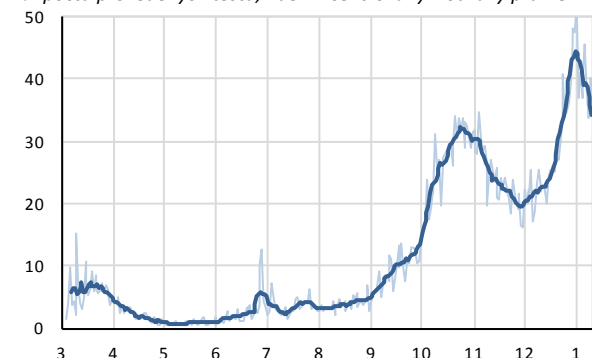
Nákaza novým typem koronaviru se během relativně krátké doby rozšířila po celém světě, přičemž přístupy zemí k zamezení jejímu šíření byly rozdílné, minimálně v prvních měsících roku 2020. Asijské země, jako např. Čína a Jižní Korea, zavedly striktní omezení společenských kontaktů a vysoký počet prováděných testů, některé přerušily výrobu, omezily maloobchod a cestování. Výsledkem byl relativně rychlý pokles nakažených. S určitými restrikcemi ve společenských kontaktech pak tyto země nadále vykazují poměrně nízké počty onemocnění. Naopak některé jiné země zvolily volnější přístup (zpočátku zejména Velká Británie a dále také Švédsko), ve kterých mělo k podchycení šíření nákazy dojít převážně pouze vysokým počtem prováděných testů za využití moderních technologií při odhalování potenciálně infikovaných osob. Nižší restrikce na jednu stranu nevedly přímo k omezení ekonomické aktivity, na druhou stranu byly doprovázeny vyšším počtem úmrtí a nakonec také výrazným hospodářským propadem.

V ČR se onemocnění COVID-19 začalo šířit v březnu roku 2020. Dne 12. března přijala vláda ČR první krizové kroky týkající se ochrany veřejného zdraví obyvatel. Následovala opatření zaměřená na pomoc domácnostem a fir-

mám zasaženým restrikcemi. První vlnu epidemie COVID-19 se v ČR podařilo stabilizovat ke konci června. V září začal počet nakažených osob opět enormně růst, včetně počtu hospitalizovaných osob a osob v těžkém stavu. V reakci na to vláda opět vyhlásila nouzový stav a podnikla kroky k omezení šíření nákazy. I přesto, že v rámci druhé vlny epidemie nedošlo k tak výraznému zásahu do ekonomiky (např. u průmyslové výroby), schválila vláda bezprostředně po rozhodnutí o omezení ekonomické aktivity řadu opatření na podporu domácností a firem. Oproti první vlně byla pomoc více cílená na nejvíce zasažené sektory ekonomiky.

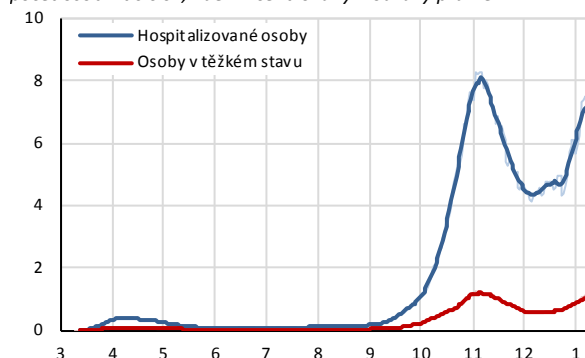
Komplexní doporučení pro vhodnou reakci vlády v rámci obou rovin působení epidemie (tj. zdravotní hledisko a následná ekonomická pomoc) podává Blanchard (2020), který spatřuje klíčovou roli politiky vlády v boji proti naze a v bezprostřední pomoci domácnostem a firmám. V první řadě by se podle něj měla vláda zabývat omezením šíření nákazy, což je klíčové jednak pro zdravotní systém, ale také pro další ekonomický vývoj. Zároveň by měla být realizována pomoc domácnostem a firmám, a to ve dvou fázích.

Graf 5.1: Vývoj počtu nakažených osob v ČR
v % počtu provedených testů; 7denní centrováný klouzavý průměr



Pozn.: Údaje jsou k 13. lednu 2021.
Zdroj: MZ ČR (2021). MF ČR.

Graf 5.2: Vývoj počtu hospitalizovaných osob v ČR
počet osob v tisících; 7denní centrováný klouzavý průměr



Pozn.: Údaje jsou k 13. lednu 2021.
Zdroj: MZ ČR (2021). MF ČR.

Box 3: Vybrané studie k zamezení šíření nákazy a omezení dopadu na ekonomiku

Klíčový parametr pro šíření infekce, tzv. reprodukční číslo⁴, se na počátku epidemie pohyboval kolem hodnoty 2,6. Obecně při hodnotě reprodukčního čísla většího než 1 dochází k exponenciálnímu růstu počtu nakažených. Při této hodnotě by dle epidemiologického modelu extrémně vzrostl počet nakažených osob. Bez přijetí adekvátních opatření vedoucích k omezení společenských kontaktů by rapidní růst nemocných znamenal přetížení zdravotního systému.

Existuje řada studií zabývajících se možnostmi omezení šíření nákazy koronavirem SARS-CoV-2. Například Atkeson (2020) v počátcích pandemie ukázal na simulacích, že pro výraznější snížení reprodukčního čísla, a tedy zploštění křivky počtu nakažených osob, je nezbytné zavést opatření vedoucí k omezení společenských kontaktů. Trvání by mělo být spíše dlouhodobé, jinak se šíření nákazy pouze odloží. Bryan (2020) se pak zabýval otázkou, nakolik lidé omezí své společenské kontakty sami od sebe, dobrovolně, a kdy k tomu musí být přinuceni. Na základě teorie her dospěl k závěru, že vládní restrikce jsou vhodné tehdy, nebudou-li lidé dostatečně v potaz (popřípadě si neuvědomují) negativní externalitu svého chování – společenské interakce. To platí zejména v situaci, kdy reprodukční číslo sice není příliš vysoké a osobní náklady onemocnění převyšují náklady společenského odstupu, ovšem ne dost na to, aby lidé udržovali společenský odstup dobrovolně. Společnost je tak nucena řešit dilema, zda zavést opatření, která sice povedou ke zpomalení šíření nákazy, ale na druhou stranu budou spojená s výrazným omezením společenských kontaktů a s ekonomickými dopady.

Alvarez et al. (2020) potvrzují, že ke zploštění křivky počtu osob vyžadujících hospitalizaci je optimální zavést přísnější karantény na počátku epidemie, a poté ji postupně rozvolňovat. Rovněž Eichenbaum et al. (2020) uvádějí, že v situaci kapacitního omezení zdravotního systému a neexistence vakcíny je optimální vládní politikou omezení společenských kontaktů včetně ekonomické aktivity, kdy i za cenu hlubokého hospodářského propadu dojde k velmi výraznému snížení počtu úmrtí. Naopak Piguillem a Shi (2020) se domnívají, že vysoký počet testů by odlišil bezpříznakově nakažené jedince od jedinců náchylných k nákaze (ale ještě nenakažených). Namísto plošné karantény proto navrhují omezit pohyb pouze pro nakažené jedince.

Tlumení projevů protiepidemických opatření do ekonomiky

Restriktivní opatření zaváděná jak v první, tak ve druhé vlně pandemie, mají významné dopady do ekonomiky. Projevují se jednak jako nabídkový šok (snížení výroby, rostoucí ceny vstupů, nižší nabídka práce z důvodu nemoci či karantény aj.), ale i jako šok poptávkový (nižší příjmy v reakci na nižší výrobu vedou k omezení poptávky ze strany domácností, omezené dovozy ze zahraničí apod.). Podle Guerrieri et al. (2020) může navíc nabídkový šok, který nerovnoměrně dopadá na jednotlivá odvětví, způsobit vyšší snížení poptávky, než by plynulo z původního snížení nabídky práce. Důvodem je zejména míra komplementarity mezi odvětvími ekonomiky a také nižší mezní sklon ke spotřebě u pracovníků v odvětvích, která nebyla přímo dotčena restrikcemi. Studie rovněž poukazuje na to, že ačkoliv má fiskální politika jindy zásadní význam pro stimulaci poptávky, může být její tradiční pojetí v tomto případě méně účinné. Fiskální stimul totiž může zvýšit příjmy pouze v nezasazených odvětvích, nikoliv v zasažených. Přitom zaměstnanci v zasažených odvětvích mají nejvyšší mezní sklon ke spotřebě. Gourinchas (2020) proto doporučuje, aby pro zmírnění ekonomického propadu byla fiskální politika zaměřena na podporu zaměstnanosti, firem a finanční stability. Rovněž zmiňuje důležitost načasování zavádění ekonomických opatření, protože jsou-li realizována až po skončení epidemie, bude zmírnění ekonomického propadu daleko nákladnější. Paralelně s opatřeními proti šíření nákazy se vláda zaměřila na realizaci ekonomických stimulů na podporu domácností a firem, které byly zasaženy protiepidemickými restrikcemi. Jak poukazuje Gourinchas (2020), ekonomický propad by nastal i v případě, pokud by nebyla zavedena žádná vládní opatření proti šíření pandemie. Domácnosti a firmy by totiž z důvodu nejistoty (a případně i paniky) ohledně řešení pandemie spojené s nedostatečnou reakcí zdravotního systému přizpůsobily své chování.

Je zřejmé, že fiskální stimuly budou spojeny se zvýšenou výpůjční potřebou veřejných financí. Blanchard (2020) rozlišuje rizika plynoucí z nárůstu veřejného zadlužení podle vyspělosti ekonomik, úrovně jejich veřejného zadlužení a výši úrokových výnosů státních dluhopisů před krizí. U nejvyspělejších zemí s nízkou mírou zadlužení je pravděpodobné, že úrokové výnosy státních dluhopisů zůstanou nízké. U vyspělých zemí s vysokou mírou zadlužení může dojít k růstu rizikové přírůžky. Rozvíjející se či rozvojové země měly většinou problém s vysokým zadlužením již před touto krizí. Jsou pak odkázány na pomoc nejvyspělejších zemí a mezinárodních institucí. Benmelech (2020) potom ukazuje, že nejdůležitějšími faktory pro výši fiskálního stimulu je vyspělost ekonomiky a výše jejího ratingu před krizí.

Role měnové politiky

Paralelně s vládní fiskální politikou jsou pro zmírnění hospodářských dopadů realizována také opatření ze strany centrálních bank. Eichenbaum et al. (2020) doporučují, aby měnová politika spočívala v udržování nízkých úrokových sazeb a zajišťování finanční stability, aby se tato krize nepřelila do finanční krize. Pro použití těchto tradičních nástrojů měnové politiky je samozřejmě určující výše základní úrokové sazby. Země s nízkou úrovní primárních sazeb před krizí měly malý prostor pro další snížení, centrální banky proto přistoupily k netradičním nástrojům měnové politiky, jako jsou nákupy aktiv, zmírnění makrobezpečnostních pravidel, omezení výplat dividend aj. Podrobněji o roli měnové politiky centrálních bank v době pandemie viz MF ČR (2020b).

⁴ Reprodukční číslo značí počet osob, které v průměru nakazí jedna infikovaná osoba v průběhu onemocnění. Je získáno na základě odhadu z epidemiologického modelu S(E)IR („Susceptible - Exposed - Infectious - Recovered“). Model je založen na kombinaci krátkodobých a dlouhodobých modelů, přičemž krátkodobé predikce hrají roli „časné detekce změn“ a mohou tak indikovat změnu, která bude měnit predikce dlouhodobé. Pro krátkodobé predikce je využíván model na bázi SIR modelů, pro dlouhodobé variantní predikce pak na bázi modelů SEIR.

U podpory poptávkové strany ekonomiky ovšem shledává riziko nižší efektivity fiskální expanze. Důvodem je možnost návratu nákazy, dalších omezujících opatření spojených s tvorbou úspor ze strany spotřebitelů a nízkými investicemi firem, čímž by došlo pouze k dočasnému zvýšení poptávky a následně k jejímu opětovnému poklesu. Z jednotlivých kroků vlády ČR v boji proti pandemii lze usoudit, že charakter přijímaných opatření

z velké části odpovídá doporučení Blanchard (2020). Nicméně při jejich schvalování je důležitý také aspekt vhodného načasování. U řady podpůrných programů totiž docházelo ke značnému zpoždění mezi vyhlášením omezení ekonomické činnosti podnikatelů a spuštěním příslušné podpory, což se projevilo zejména při první vlně pandemie.

Tabulka 5.1: Role vlády v době pandemie COVID-19

	Optimální reakce vlády dle Blanchard (2020)	Reakce vlády ČR
1. fáze	Boj proti nákaze COVID-19 - omezení pohybu osob - nákup zdravotnického materiálu, testování - podpora firem na technologické řešení boje proti COVID-19, vývoj vakcíny	Vyhlášení nouzového stavu Zákaz vstupu do ČR, cestování do rizikových zemí, volného pohybu osob Zákaz maloobchodního prodeje a služeb Nákup zdravotnického materiálu, ochranných pomůcek, zvýšení kapacity zdravotnických zařízení, nákup vakcíny a očkování obyvatel, Chytrá karanténa, programy Czech Rise Up, Technologie COVID
2. fáze	Podpora domácností - zajištění příjmů domácností Podpora firem - podpora likvidity firem - odložení daní a plateb pojistného	Prodloužení a zvýšení ošetřovného Jednorázový příspěvek důchodcům Úvěrové moratorium a odklady splátek Zrušení daně z nabytí nemovitých věcí Program Antivirus Prominutí červnové zálohy na DPFO a DPPO Zpětné uplatnění daňové ztráty Prominutí minimálních záloh na sociální a zdravotní pojištění pro OSVČ Kompenzační bonus Program záruk COVID II, III, Praha, Plus Antivirus C Liberační balíčky (individuální úpravy záloh daní, posečkáni úhrady daní, aj.)
3. fáze	Selektivní podpora firem v zasažených odvětvích	Program COVID-ubytování Program COVID-lázně Program COVID-podpora cestovního ruchu Program COVID-Bus Program COVID-gastro-uzavřené provozovny Program COVID-nájemné Program COVID-sport II Program COVID-kultura II Podpora zemědělství (program Agricovid, podpora přes PGRLE, aj.) Snížení daňové sazby silniční daně pro nákladní auta Snížení DPH u vybraných služeb

Pozn.: U opatření vlády ČR se jedná pouze o výčet nejvýznamnějších opatření.

Zdroj: Blanchard (2020), MF ČR.

Tabulka 5.2: Struktura protikrizových opatření v roce 2020

stav alokace k 18. lednu 2021, stav čerpání k 31. prosinci 2020; hotovostní metodika

		Alokace	Čerpání
Protikrizová opatření celkem	<i>mld. Kč</i>	1 189,9	283,4
	<i>% HDP</i>	21,2	5,0
Posílení veřejného zdravotního systému a sociálních služeb	<i>mld. Kč</i>	66,4	58,8
Přímá opatření financovaná ze strany příjmů	<i>mld. Kč</i>	126,5	85,8
Přímá opatření financovaná ze strany výdajů	<i>mld. Kč</i>	104,2	63,1
Podpora likvidity	<i>mld. Kč</i>	24,1	12,5
Záruční a pojistná schémata	<i>mld. Kč</i>	868,7	63,3

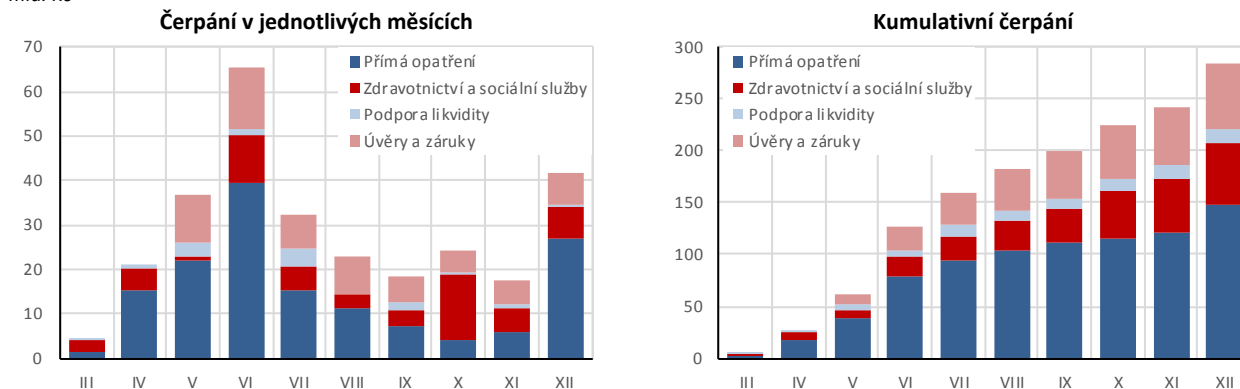
Pozn.: Opatření jsou zachycena v hotovostní metodice, která zohledňuje aspekt financující položky. Naopak akruální metodika ESA 2010 zachycuje skutečný charakter daného opatření (úplné údaje v ESA2010 však ještě nejsou známy). To způsobuje určité diskrepance ve vykazování, zejména u kompenzačního bonusu a zpětného působení daňové ztráty. V hotovostní metodice mají tyto opatření dopad do daně z příjmů fyzických a právnických osob, v metodice ESA 2010 jsou však vykazovány jako výdajový kapitálový transfer.

Zdroj: Důvodové zprávy příslušných zákonů. MF ČR (2021a). Výpočty MF ČR

Ke konci prosince 2020 byla z veřejných rozpočtů poskytnuta podpora ve výši 283,4 mld. Kč (ze státního rozpočtu pak 216,5 mld. Kč), z čehož na přímou podporu domácností a firem bylo vynaloženo 148,8 mld. Kč a na vyšší výdaje ve zdravotnictví a sociálních službách 58,8 mld. Kč. Podporou likvidity firem pak byly příjmy

veřejných rozpočtů sníženy o 12,5 mld. Kč. Ve spolupráci Českomoravské záruční a rozvojové banky, Exportní garanční a pojišťovací společnosti a komerčních bank byly poskytnuty zaručené úvěry v celkové výši 63,3 mld. Kč.

Graf 5.3: Čerpání opatření na ochranu zdraví a podporu domácností a firem
mld. Kč



Zdroj: MF ČR (2021a), MF ČR.

5.2 Opatření v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb

Boj proti šíření nákazy je nutně spojen se zvýšením výdajů v oblasti zdravotnictví. Z hlediska veřejných rozpočtů mají v metodice ESA2010 tyto dodatečné výdaje dopad zejména do mezispotřeby a náhrad zaměstnancům. Dopady na příjmovou stranu veřejných rozpočtů v podobě úlev u daně z přidané hodnoty jsou zanedbatelné.

V rámci Liberačních balíčků byla plátcům daně z přidané hodnoty v období od 12. března do 31. prosince 2020 **prominuta daň z přidané hodnoty** za bezúplatné dodání zboží souvisejícího s COVID-19 (např. ochranné pomůcky) a za bezúplatné dodání zboží plátců, který je oprávněn k výrobě specifikovaného zboží (např. desinfekční prostředky aj.). Dále byla pro stejné období prominuta daň z přidané hodnoty u vybraného zboží a služeb, které jsou dodány bezúplatně poskytovatelům zdravotních služeb, základním složkám integrovaného záchranného systému, Armádě České republiky a zařízením sociálních služeb. V souvislosti s realizací očkování proti COVID-19 vláda schválila (usnesení vlády č. 1326) prominutí daně z přidané hodnoty do konce roku 2022 týkající se dodání schválené očkovací látky a diagnostických zdravotnických prostředků pro testování obyvatel. Na základě novely zákona o dani z příjmů (zákon č. 609/2020 Sb.) pak bylo umožněno osobám samostatně výdělečně činným a firmám snížit si v období od 1. března do 31. května 2020 daňový základ u daní z příjmů o výdaje vynaložené na bezúplatné nepeněžitě plnění určené pro boj s COVID-19. Tato opatření nemají velký dopad do daňových výnosů.

Růst náhrad zaměstnancům je ovlivněn rozhodnutím vlády o zvýšení prostředků na **výplatu mimořádných**

odměn pracovníkům zdravotnické záchranné služby (usnesení vlády č. 518) za období od 1. března do 31. května ve výši 40 000 Kč měsíčně (s dopadem ve výši 1,1 mld. Kč) a zaměstnancům všech poskytovatelů lůžkové péče (usnesení vlády č. 809) za stejné období ve výši 25 000 Kč měsíčně pro zdravotnický personál a 10 000 Kč pro ostatní zaměstnance (s celkovým dopadem ve výši 11,8 mld. Kč). S ohledem na vládní opatření vztahující se na ztížené fungování sociálních služeb (zejména usnesení vlády č. 239) a s tím spojené vyšší výdaje na ochranné pomůcky byly navýšeny prostředky jednak na financování provozních výdajů (s dopadem 1 mld. Kč) a také na výplatu odměn pracovníkům sociálních služeb (usnesení vlády č. 519 a 661) ve výši 40 000 Kč měsíčně, pokud byli v zařízení s COVID-19, v opačném případě 10 000 Kč měsíčně (s dopadem ve výši 2 mld. Kč). Navýšeny byly rovněž prostředky na platy pracovníkům krajských hygienických stanic (usnesení vlády č. 268, 406 a 944) o cca 0,2 mld. Kč.

Na růst mezispotřeby sektoru vládních institucí má vliv **nákup ochranných pomůcek a dalšího zdravotnického materiálu**. Již 12. března bylo Ministerstvo průmyslu a obchodu pověřeno centrálním nákupem desinfekčních prostředků (usnesení vlády č. 196), nákup zdravotnického materiálu a ochranných pomůcek je pak zajišťován zejména Ministerstvem zdravotnictví a Ministerstvem vnitra. Celkem bylo na tyto nákupy schváleno cca 14 mld. Kč, přičemž tato částka zahrnuje i navýšení stavu státních hmotných rezerv o příslušný zdravotnický materiál (usnesení vlády č. 549, 808 a 1083) či nákupy očkovacích látek.

Výdaje byly v loňském a letošním roce rovněž ovlivněny navýšením, nad rámec již od ledna 2020 zvýšeného, **vyměřovacího základu pro pojistné za státního pojištěnce** od června 2020 na 11 607 Kč (zákon č. 231/2020 Sb.). Pro rok 2021 byl vyměřovací základ dále navýšen na 13 088 Kč. Celkově tak jsou tímto opatřením posíleny zdroje systému veřejného zdravotního pojištění oproti původnímu stavu o více jak 50 mld. Kč.

Růst kapitálových transferů byl ovlivněn rozhodnutím vlády (usnesení vlády č. 480) o poskytnutí jednorázového příspěvku vybraným nemocnicím na úhradu závazků po splatnosti nebo závazků nad 60 dnů od data uskutečnění zdanitelného plnění a refinancovaných závazků (z krátkodobých na dlouhodobé) v celkové výši 6,6 mld. Kč. **Oddlužení fakultních nemocnic** zlepšilo jejich finanční situaci a jsou tak schopné včas a efektivně reagovat na zvýšené materiálové i osobní náklady a mají rovněž prostor pro další rozvoj.

Ve formě dotací byly schváleny prostředky ze státního rozpočtu na realizaci tří programů zaměřených na finan-

cování projektů firem, které vyvíjejí technologická řešení pro boj proti nákaze COVID-19. Jedná se o program Technologie COVID (s celkovou alokací 0,6 mld. Kč), pomocí kterého lze financovat 35 % (pro střední podnik), resp. až 45 % (pro malý podnik) způsobilých výdajů na výrobu zdravotnických prostředků. Komplementárně funguje program Czech Rise Up (s celkovou alokací 0,2 mld. Kč), díky kterému je umožněno poskytnout podporu až 5 mil. Kč na zafinancování nákladů potřebných pro rychlé uvedení nových řešení proti nákaze do praxe. Na něj navazující program Czech Rise Up 2.0 (s celkovou alokací 0,3 mld. Kč) pak poskytuje prostředky na financování 75 % způsobilých výdajů jednak na dokončení výzkumu a vývoje nových produktů proti COVID-19 a také na projekty z oblasti zdravotnictví a školství zaměřené na využití stávajících technologií pro vznik medicínských a nemedicínských řešení pro zvládnutí následků krize, přípravu na druhou vlnu pandemie a podporu strategických technologií.

Tabulka 5.3: Opatření v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb v roce 2020

stav alokace k 18. lednu 2021, stav čerpání k 31. prosinci 2020

		Alokace	Čerpání
Celkem	<i>mld. Kč</i>	66,4	58,8
Zvýšené osobní náklady pracovníků ve zdravotnictví	<i>mld. Kč</i>	12,9	13,1
Zvýšené osobní a provozní náklady v sociálních službách	<i>mld. Kč</i>	5,2	3,8
Nákup ochranných pomůcek, vakcíny, testů a dalšího vybavení	<i>mld. Kč</i>	19,7	14,2
Navýšení plateb státu za státního pojištěnce	<i>mld. Kč</i>	20,9	20,9
Programy pro technologická řešení boje proti COVID-19	<i>mld. Kč</i>	1,0	0,1
Oddlužení nemocnic	<i>mld. Kč</i>	6,6	6,6
Projekt „Chytrá karanténa“ a další výdaje	<i>mld. Kč</i>	0,1	0,1

Pozn.: Jedná se ve většině případů o opatření v rámci sektoru vládních institucí, které nemají dopad na jeho saldo.

Zdroj: Důvodové zprávy. MF ČR (2021a). MF ČR.

5.3 Opatření na podporu domácností

Vládní opatření na přímou podporu domácností jsou zacílena zejména na možnost odkladu splátek úvěrů, na transfery v podobě upravené dávky nemocenského pojištění a na jednorázové peněžní příspěvky. Celková alokace schválených opatření na přímou podporu domácností dosahuje 40,5 mld. Kč.

Pro řešení situace vzniklé v důsledku výpadku příjmů či dočasné neschopnosti splácet některé typy úvěrů bylo schváleno několik **zákoných úprav umožňujících řešení splátek**. Jedná se o tzv. úvěrové moratorium (zákon č. 177/2020 Sb.), které je podrobněji diskutováno v další části kapitoly. Tento zákon doplňuje novela zákona o spotřebitelském úvěru (zákon č. 186/2020 Sb.), na základě které v případě prodlení se splácením spotřebitelského úvěru delším než 90 dní vzniká věřiteli právo pouze na úrok ve výši repo sazby zvýšené o 8 p. b. Zákon č. 209/2020 Sb. pak umožňoval v období od 12. března do 31. července odložit nájemci bytu úhrady nájemného bez sankce výpovědi smlouvy ze strany pronajímatele,

přičemž dlužné nájemné bylo nutné uhradit nejpozději do konce roku. V případě, že se domácnosti výrazně sníží příjem z důvodu mimořádných vládních opatření, lze pro úhradu základních životních potřeb a nákladů spojených s bydlením žádat ve speciálním režimu o **dávku mimořádné okamžité pomoci**. Výše této dávky se stanoví až do patnáctinásobku částky životního minima jednotlivce (tj. až do výše 57 900 Kč), poskytnuta může být i částka nižší. Počet schválených žádostí dosahuje od 12. března do konce října více než 18 tis. s celkovou výplatou cca 60,2 mil. Kč (tj. průměrná výše dávky za toto období činí 3 305 Kč).⁵

Významnou okamžitou úsporou ve výdajích domácností při pořízení nemovitosti (4 % z pořizovací ceny) umožnilo **zrušení daně z nabytí nemovitých věcí** (zákon č. 386/2020 Sb.). Zrušení daně platí se zpětným použitím pro vklady povolené katastrům nemovitostí od 1. prosince 2019. V případě zaplacení daně v tomto období si lze požádat o vrácení přeplatku na dani. Současně do-

cháží ke snížení maximálního odpočtu úroků z hypotečního úvěru od základu daně z 300 tis. na 150 tis. Kč, a to u hypotečních úvěrů uzavřených od 1. ledna 2021.

Peněžité dávky sociálního zabezpečení jsou ovlivněny **úpravou parametrů pro výplatu ošetřovného pro zaměstnance** (zákon č. 133/2020 Sb.) v rámci první vlny pandemie, a to v reakci na uzavření všech školských zařízení (s výjimkou mateřských škol). Nárok na ošetřovné měli v podpůrčí době (od 12. března do 30. června 2020) nově jednak zaměstnanci, kteří nemohli vykonávat práci z důvodu ošetřování/péče dítěte mladšího 13 let, ale také lidé, kteří se z důvodu uzavření zařízení sociálních služeb (denní stacionáře apod.) starali o hendikepovanou osobu (alespoň I. stupeň závislosti), se kterou žijí ve společné domácnosti⁶. Výše ošetřovného za kalendářní den činila v období do konce března 60 % denního vyměřovacího základu, pro období od 1. dubna do 30. června pak bylo dočasně zvýšeno na 80 % denního vyměřovacího základu (zákon č. 230/2020 Sb.).

V souvislosti s nástupem druhé vlny pandemie a opětovným uzavřením všech školských zařízení (usnesení vlády č. 1022) bylo schváleno tzv. krizové ošetřovné (zákon č. 438/2020 Sb.), na základě kterého je v období vyhlášení krizových a mimořádných opatření vztahující

se k zákazu pobytu dětí mladších 10 let ve školských zařízeních, případně při nařízení karantény dítěte, vypláceno ošetřovné ve výši 70 % denního vyměřovacího základu, a to pro období od 14. října 2020 do 30. června 2021. K polovině ledna 2021 bylo celkem přijato téměř 420 tis. žádostí o ošetřovné z důvodu uzavření škol, z čehož cca 75 % žádostí o ošetřovné je z období první vlny pandemie. Dále má na dynamiku peněžitých dávek sociálního zabezpečení vliv i vládou schválená **jednorázová finanční výpomoc všem poživatelům důchodů** (zákon č. 469/2020 Sb.) ve výši 5 000 Kč, a to v reakci na růst životních nákladů důchodců a nejistotu ohledně budoucího ekonomického a sociálního vývoje v souvislosti s COVID-19. Kromě toho byla realizována řada **programů na udržení zaměstnanosti** (zejména program Antivirus, který je diskutován v další části kapitoly). Zaměstnanci, kteří jsou ohroženi ztrátou zaměstnání z důvodu propuštění nebo jsou ve výpovědní lhůtě (a současně jsou v evidenci Úřadu práce), mohou v období od 1. června 2020 do 30. června 2022 využít program Outplacement s alokací cca 0,5 mld. Kč. V jeho rámci mají možnost realizovat rekvalifikační kurzy, školení v oblasti pracovního práva a finanční gramotnosti apod. Program se také zaměřuje na nové potenciální zaměstnavatele, kteří mohou získat příspěvky na mzdy při vytvoření nových pracovních míst.

Tabulka 5.4: Opatření na přímou podporu domácností v roce 2020

stav alokace k 18. lednu 2021, stav čerpání k 31. prosinci 2020

		Alokace	Čerpání
Celkem	<i>mld. Kč</i>	40,5	37,2
Zrušení daně z nabytí nemovitých věcí	<i>mld. Kč</i>	13,8	11,1
Ošetřovné pro zaměstnance	<i>mld. Kč</i>	10,2	9,7
Úprava podmínek pro čerpání mimořádné okamžité pomoci	<i>mld. Kč</i>	0,1	0,1
Jednorázový příspěvek důchodcům	<i>mld. Kč</i>	15,0	15,0
Ostatní	<i>mld. Kč</i>	1,5	1,4

Zdroj: Důvodové zprávy. MF ČR (2021a). MF ČR.

⁵ V souvislosti s COVID-19 se výše dávek stanoví jako součet částky souhrnu životních minim osob společně posuzovaných s částkou dalších nutných výdajů a celkových nákladů na bydlení za aktuální kalendářní měsíc. Od tohoto součtu se odečtou započitatelné příjmy vyplacené v aktuálním kalendářním měsíci a finanční prostředky v hotovosti, které převyšují součet dvojnásobku životních minim žadatele a společně posuzovaných osob a dvojnásobku nákladů na bydlení.

⁶ Podmínky pro čerpání ošetřovného byly zpřesněny zákonem č. 255/2020 Sb., který vymezuje 3 důvody – zdravotní důvody, kapacitní důvody (např. nelze přijmout všechny děti) a provozní důvody (např. sladění pracovní doby rodiče a provozní doby zařízení).

5.4 Opatření na podporu firem a osob samostatně výdělečně činných

Cílem vládních opatření na podporu firem je udržení zaměstnanosti a zajištění cash-flow firmám pro snížení jejich likviditního rizika. V rámci první vlny pandemie byla ze strany vlády zpočátku realizována podpora, která byla zaměřena neselektivně napříč všemi sektory ekonomiky, poté byly přijaty programy cílené podpory pro nejvíce zasažená odvětví (cestovní ruch, kultura, sport). V případě druhé vlny již vláda schválila pouze selektivní podpůrné programy pro postižená odvětví vládními zásahy. Nad rámec přímé podpory vláda schválila rozsáhlé záruční programy pro poskytování státních záruk firmám na primárně provozní financování, později rozšířené i na investiční úvěry.

Opatření pro zajištění cash-flow firem a osob samostatně výdělečně činných byla realizována především úlevami v oblasti daní (zejména u daně z příjmů fyzických a právnických osob, daně z přidané hodnoty a silniční daně) a úpravami plateb pojistného na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění.

Schválením Liberačního balíčku I (usnesení vlády č. 225) došlo pro daňové poplatníky k prominutí pokut za opožděné podání daňového přiznání či úroků z prodlení, u všech daní pak lze individuálně požádat o posečkání daně. Daňoví poplatníci mají rovněž možnost si individuálně požádat o úpravu (snížení) záloh na daň z příjmů. Liberačním balíčkem II (usnesení vlády č. 295) pak byla **prominuta červenová záloha na daň z příjmů fyzických a právnických osob**. Prominutím zálohy nedochází k prominutí samotné daně, ale daň se doplatí dle daňového přiznání v roce 2021. Pokud však fyzická či právnická osoba bude vykazovat za rok 2020 ztrátu, je pravděpodobné, že se jim tato záloha do ní započítá a nebudou ji muset nakonec doplácet⁷. V souvislosti s reakcí na restriktivní opatření při druhé vlně pandemie pak bylo vládou schváleno (usnesení vlády č. 1099 a 1369) prominutí záloh na daň z příjmů fyzických a právnických osob splatných od 15. října do 15. prosince 2020, záloh na daň silniční splatných 15. dubna, 15. července, 15. října, 15. prosince 2020 a 15. dubna 2021 a úroku z prodlení u daně z přidané hodnoty splatné v období říjen 2020 až březen 2021, bude-li daň uhrazena do 16. srpna 2021. Rovněž bylo pozastaveno zavedení elektronické evidence tržeb pro subjekty spadající do 3. a 4. fáze (např. právníci, účetní, svobodná povolání, podnikání v dopravě či zemědělství), následně pak byla pozastavena povinnost elektronicky evidovat tržby pro všechny subjekty do konce roku 2022 (zákon č. 449/2020 Sb.). Povinnost evidovat tržby tak opět vzniká všem subjektům od 1. ledna 2023, bez ohledu na to, do které fáze evidence tržeb spadají. V rámci podpory investiční aktivity podnikatelů bylo schváleno dočasné **zavedení mimořádných odpisů** (zákon č. 609/2020 Sb.) hmotného

majetku zařazeného do první a druhé odpisové skupiny, který je pořízen v letech 2020 a 2021. Majetek zařazený v první odpisové skupině si tak bude poplatník moci odepsat bez přerušení za 12 měsíců (namísto původních 3 let), majetek zařazený ve druhé odpisové skupině pak bez přerušení za 24 měsíců (namísto původních 5 let). Prvních 12 měsíců přitom bude moci poplatník uplatnit odpisy až do výše 60 % vstupní ceny. Součástí zákona je také trvalé zvýšení hranice hmotného majetku pro účely zákona o daních z příjmů ze 40 tis. Kč na 80 tis. Kč, a to i pro technické zhodnocení hmotného majetku pořízeného od 1. ledna 2020. Veškerý majetek do této částky si tak uplatní neúčtující podnikatel jednorázově do svých daňových výdajů a účtující poplatníci budou u tohoto majetku postupovat podle účetnictví.

Na zlepšení cash-flow osob samostatně výdělečně činných mělo významný vliv **prominutí plateb záloh na pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti**. Toto prominutí se vztahuje automaticky **na všechny osoby samostatně výdělečně činné** bez nutnosti jejich individuálních žádostí, a to za kalendářní měsíce březen až srpen 2020 (zákon č. 136/2020 Sb.). V těchto měsících nezáleží na tom, v jaké výši byly zálohy na důchodové pojištění předepsány. Pokud i přesto uhradí osoba samostatně výdělečně činná za tyto měsíce některou zálohu, je použita na případné jiné splatné závazky a dále pak jako záloha na pojistné za září až prosinec 2020. Pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti stanovené z vyměřovacího základu za rok 2020 na základě podaného Přehledu o příjmech a výdajích se pro osobu samostatně výdělečně činnou za každý z těchto kalendářních měsíců, kdy nebyla povinnost platit zálohy, snižuje o částku 2 544 Kč, jde-li o hlavní samostatnou výdělečnou činnost a 1 018 Kč v případě vedlejší samostatně výdělečné činnosti. Osobám samostatně výdělečně činným byla rovněž za stejné období **prominuta platba zálohy na pojistné na veřejné zdravotní pojištění** do výše pojistného vypočítaného z jedné dvanáctiny minimálního vyměřovacího základu (zákon č. 134/2020 Sb.). Těm osobám samostatně výdělečně činným, které platí měsíční zálohy na pojistné na zdravotní pojištění vyšší než minimální, jsou v těchto měsících prominuty zálohy odvozené od minimálního vyměřovacího základu, ale budou muset zaplatit rozdíl mezi vyšší své vypočtené zálohy na pojistné a vyšší minimálního pojistného. Tuto částku mohou zaplatit až po podání Přehledu o příjmech a výdajích za rok 2020, který musí osoba samostatně výdělečně činná podat nejpozději do jednoho měsíce ode dne, ve kterém měla podat daňové přiznání, nebo do 8. dubna 2021, pokud ho nemá povinnost podat. Průměrný měsíční počet osob samostatně výdělečně činných, které nehradily zálohy na pojistné na veřejné zdravotní pojištění, dosahoval cca 520 tis. osob. Podpora cash-flow zaměstnavatelům jako poplatníkům pojistného, kteří nezaměstnávají v posledním dni měsíce více

⁷ Odhad Ministerstva financí je nezaplacení daně z příjmů u fyzických osob ve výši 2 mld. Kč a u právnických osob ve výši 20 mld. Kč.

než 50 zaměstnanců v pracovním poměru účastných nemocenského pojištění, byla **prominuta platba pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti** (tzv. program Antivirus C) placeného zaměstnavatelem za měsíce červen až srpen (zákon č. 300/2020 Sb.). Zaměstnavatel musel v každém z těchto měsíců splňovat podmínky, a to zejména udržení zaměstnanosti alespoň na 90 % stavu před pandemií (tj. počet jeho zaměstnanců v pracovním poměru, zjištěný ke konci každého z těchto 3 měsíců, se v porovnání se stavem zaměstnanců ke konci března nesnížil o více než 10 %) a zajištění mzdové úrovně alespoň na 90 % hodnoty v březnu (tj. úhrn vyměřovacích základů zaměstnanců v pracovním poměru za jednotlivý měsíc se v porovnání s úhrnem vyměřovacích základů zaměstnanců v březnu 2020 nesnížil o více než 10 %). V rámci tohoto programu bylo v každém z těchto měsíců podpořeno téměř 110 tis. firem a více jak 790 tis. zaměstnanců.

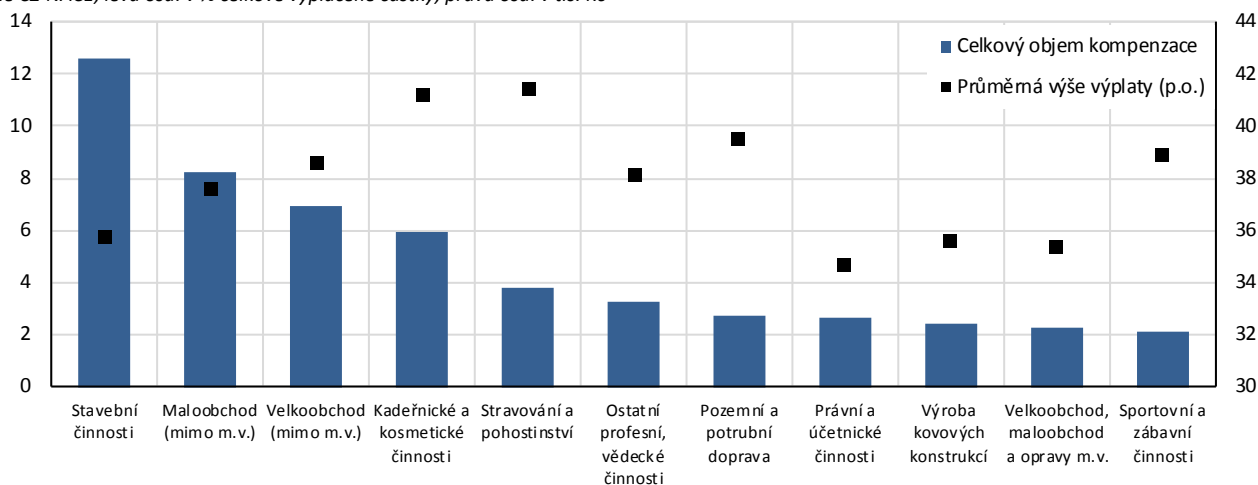
V důsledku uzavření všech škol s výjimkou mateřských v období první vlny pandemie rozhodla vláda o dočasné možnosti (od 12. března do 30. června) osobám samostatně výdělečně činným žádat o výplatu **ošetřovného** při splnění stejných podmínek jako v případě zaměstnanců (usnesení vlády č. 311). Za březen tak mohla být osobě samostatně výdělečně činné vyplacena dávka 424 Kč za den, od dubna pak byla denní výše dávky zvýšena na 500 Kč (usnesení vlády č. 514). V souvislosti s nástupem druhé vlny pandemie a následným opětovným uzavřením školských zařízení byl obnoven program na čerpání ošetřovného osobami samostatně výdělečně činnými (usnesení vlády č. 1053), a to ve výši 400 Kč za den za stejných podmínek jako v případě ošetřovného u zaměstnanců. Ke konci prosince bylo v rámci podpůrní doby schváleno celkem cca 206 tis. žádostí o výplatu ošetřovného.

Při výpadku příjmů osob samostatně výdělečně činných, jejichž činnost byla v důsledku vládních opatření úplně či částečně utlumena, sehrál v obou vlnách pandemie významnou roli tzv. **komenzační bonus** (zákony č. 159/2020 Sb. a č. 461/2020 Sb.), v rámci kterého je formou vratky daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti vypláceno osobám samostatně výdělečně činným na základě jejich individuální žádosti a při splnění zákonných podmínek 500 Kč za každý den bonusového období. V první vlně pandemie měla osoba samostatně výdělečně činná nárok za dvě po sobě jdoucí bonusová období (od 12. března do 30. dubna a od 1. května do 8. června), tj. na výplatu maximálně 44 500 Kč. Nejvíce žádostí (více než 70 tis.) o komenzační bonus bylo podáno od osob samostatně výdělečně činných podnikajících v odvětví specializovaných stavebních činností, jímž bylo vyplaceno více než 2,5 mld. Kč. Průměrná výše na jednu žádost v rámci všech odvětví dosáhla 37 046 Kč, přičemž nejvyšší průměrná výše výplaty na jednu žádost (42 918 Kč) pak byla v odvětví cestovních kanceláří a agentur.

Okruh oprávněných mající možnost žádat o komenzační bonus ve stejné výši a za stejná bonusová období jako osoby samostatně výdělečně činné byl zákonem č. 262/2020 Sb. rozšířen o společnosti s ručením omezeným s nejvýše dvěma společníky a o rodinné firmy. Zákonem č. 331/2020 Sb. pak byly oprávněné subjekty komenzačního bonusu dále rozšířeny o osoby vykonávající práci na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr (dohoda o provedení práce nebo dohoda o pracovní činnosti podle zákoníku práce). Těmto osobám bylo vypláceno 350 Kč za každý den obou bonusových období.

Graf 5.4: Odvětvová struktura žadatelů o „jarní“ komenzační bonus pro osoby samostatně výdělečně činné

dle CZ-NACE; levá osa: v % celkové vyplacené částky; pravá osa: v tis. Kč



Pozn.: Jedná se o výčet nejvýznamnějších odvětví podle objemu vyplacené částky komenzačního bonusu.

Zdroj: Finanční správa. Výpočty MF ČR.

Tabulka 5.5: Jarní a podzimní kompenzační bonus

stav čerpání k 18. lednu 2021

	Jarní kompenzační bonus	Podzimní kompenzační bonus					Celkem		
		1. období	2. období	1. období	2. období	3. období		4. období	5. období
Kompenzační bonus celkem	<i>mld. Kč</i>	14,2	7,9	1,2	1,0	0,7	0,1	0,1	25,3
Osoby samos. výdělečně činné	<i>mld. Kč</i>	13,1	7,1	1,2	1,0	0,7	0,1	0,1	23,4
	<i>schválené žádosti</i>	537 260	384 555	119 555	117 291	93 794	29 536	11 417	
Malé s.r.o. a rodinné firmy	<i>mld. Kč</i>	1,0	0,8						1,7
	<i>schválené žádosti</i>	39 524	41 511						
Osoby na dohodu o provedení práce/pracovní činnosti	<i>mld. Kč</i>	0,1	0,1						0,1
	<i>schválené žádosti</i>	5 445	4 726						

Pozn.: V případě podzimního kompenzačního bonusu jsou zjednodušeně uvedena souhrnná data u OSVČ jakožto nejpočetnější skupiny žadatelů, jelikož nejsou k dispozici podrobnější členění počtů žádostí a výplat mezi jednotlivé oprávněné subjekty.

Zdroj: Finanční správa. MF ČR.

Výplata kompenzačního bonusu byla obnovena v souvislosti s nástupem druhé vlny pandemie a následným vyhlášením nouzového stavu a restriktivních opatření omezujících ekonomickou aktivitu. Podzimní kompenzační bonus je již selektivně zaměřen, kdy nárok ve výši 500 Kč za den po dobu nouzového stavu mají osoby samostatně výdělečně činné, společnosti s ručením omezeným s nejvýše dvěma společníky a osoby vykonávající práci na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr s převládající činností podnikání v přímo omezených oblastech ekonomiky. Tato činnost musí být současně v rozhodném období (od 1. června do 30. září 2020) dominantním zdrojem obživy. Vedle přímo zasažených podnikatelů mají nárok na kompenzační bonus i podnikatelé, kteří jsou na přímo zavřené obory nejméně z 80 % navázáni, a to buďto dlouhodobým dodavatelsko-odběratelským vztahem, anebo je jejich činnost úzce spjata s uzavřenou provozovnou. Na základě zákona č. 584/2020 Sb. je pak možné kombinovat výplatu podzimního kompenzačního bonusu s explicitně stanovenými jinými typy podpory (podpora z programu COVID-nájemné, ošetřovné pro osoby samostatně výdělečně činné a příspěvek státu v rámci programu Antivirus).

Fyzické i právnické osoby mají rovněž možnost vylepšit svoji finanční situaci díky zavedení automatického vestavěného stabilizátoru v podobě rozšíření **možnosti zpětného uplatnění daňové ztráty** (zákon č. 299/2020 Sb.). Nově může poplatník uplatnit daňovou ztrátu jako položku odčitatelnou od základu daně i zpětně ve dvou zdaňovacích obdobích předcházejících období, za které byla stanovena, a to v maximální výši 30 mil. Kč. Poprvé lze zpětně uplatnit daňovou ztrátu za zdaňovací období, které odpovídá hospodářskému roku od 1. července 2019 do 30. června 2020 na základě odhadu její výše. Kompenzační bonus a možnost zpětného uplatnění daňové ztráty má dle metodiky ESA2010 vliv v rámci veřejných rozpočtů na navýšení výdajových kapitálových transferů v letošním roce o téměř 48 mld. Kč.

Na zmírnění problémů s nižší likviditou podnikatelů (fyzických i právnických osob), který je spojen mj. s nutnou úhradou fixních nákladů i přes omezení či uzavření

provozovny pro maloobchodní činnost a poskytování služeb, byl vládou schválen program **COVID-nájemné**. První výzva tohoto programu (usnesení vlády č. 550) byla koncipována tak, že pokud pronajímatel za období duben až červen poskytne alespoň 30% slevu z rozhodného⁸ nájemného a podnikatel (s provozovnou v nestátním objektu⁹) uhradí minimálně 50 % rozhodného nájemného, může následně na základě tohoto programu získat podnikatel podporu ze státního rozpočtu ve výši 50 % rozhodného nájemného. V souvislosti s opětovným omezením maloobchodního prodeje, služeb a dalších odvětví vláda schválila pokračování tohoto programu na období červenec až září (usnesení vlády č. 1037) s tím, že již není nutná sleva z rozhodného nájemného ze strany pronajímatele. V rámci třetí výzvy tohoto programu (usnesení vlády č. 1329) vztahující se na období od října do prosince pak mohou o dotaci žádat kromě uzavřených provozoven také podnikatelé v maloobchodu vymezení usnesením vlády č. 1376, pokud jim v tomto období meziročně poklesly tržby alespoň o 66 %. V rámci druhé a třetí výzvy stát opět uhradil 50 % rozhodného nájemného.

V podpoře zaměstnanosti sehrál klíčovou roli **Cílený program na podporu zaměstnanosti (tzv. program Antivirus)**, který vláda schválila 31. března 2020 (usnesení vlády č. 353 a následná usnesení upravující parametry či prodlužující platnost). Na základě programu Antivirus jsou za období březen 2020 až únor 2021 částečně kompenzovány mzdové náklady zaměstnavatele za zaměstnance účastné nemocenského pojištění, a to v případě, že zaměstnavatel skutečně vyplatil zaměstnancům náhrady mezd a řádně z nich odvedl povinné pojistné na veřejné zdravotní pojištění a na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti za zaměstnance a za zaměstnavatele. Program Antivirus rozeznává režimy A, A Plus a B, které se od sebe liší zejména důvo-

⁸ Za rozhodné nájemné se považuje původní výše nájmu před slevou poskytnutou pronajímatelem.

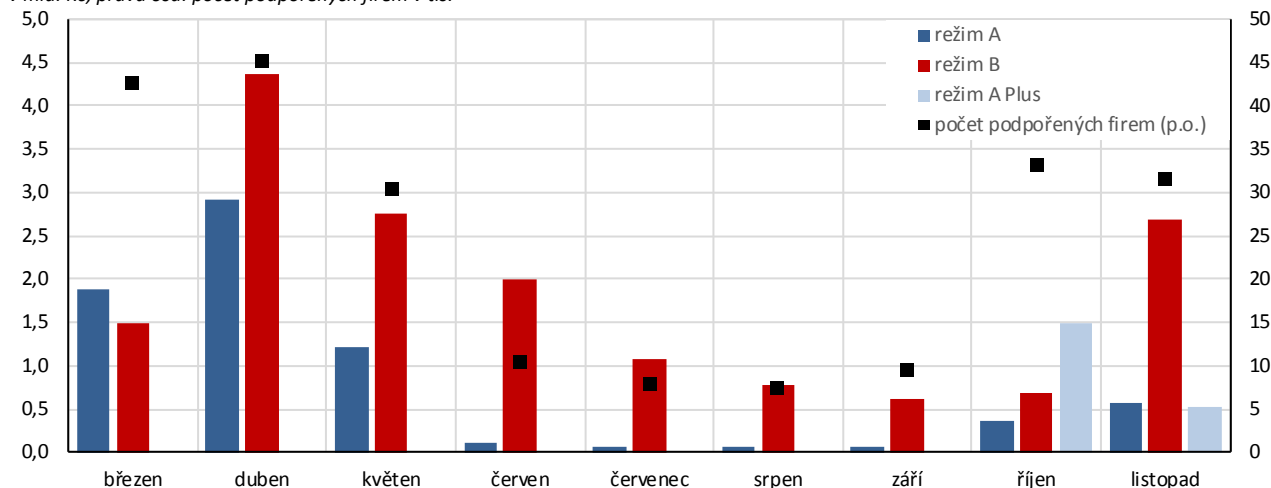
⁹ V případě provozovny ve státním objektu nelze poskytnout slevu na nájemném a podmínka úhrady nájemného podnikatelem je ve výši 80 %. Výše podpory je pak 80 % rozhodného nájemného.

dem vzniku překážky v práci a související výši poskytovatelného příspěvku. Režimy A a A Plus se vztahují na překážky v práci v podobě uzavření či omezení provozu v důsledku krizových opatření nebo mimořádných vládních opatření nebo nařízení karantény zaměstnancům. Režim A funguje v případě nařízení karantény, kdy zaměstnanci náleží náhrada mzdy ve výši 60 % průměrného redukovaného výdělku. Zaměstnavatel v rámci režimu A pak získá příspěvek od státu ve výši 80 % z vyplacené náhrady mzdy (včetně odvodů), kterou zaměstnavatel zaměstnanci vyplatil za dobu trvání překážek v práci, maximálně 39 tis. Kč na jednoho zaměstnance. V období od března do konce září se aplikoval tento režim i v případě uzavření či omezení provozu v důsledku krizových opatření nebo mimořádných vládních opatření, s tím že zaměstnanci náležela náhrada mzdy ve výši 100 % průměrného výdělku. Od října funguje pro tento případ nový režim A Plus (usnesení vlády č. 1039), v rámci kterého zaměstnanci náleží náhrada mzdy opět ve výši 100 % průměrného výdělku a zaměstnavatel získává příspěvek od státu ve výši 100 % z vyplacené náhrady mzdy (včetně odvodů), maximálně

do výše 50 tis. Kč na jednoho zaměstnance. Režim B se pak vztahuje na překážky v práci na straně zaměstnavatele vzniklých v důsledku souvisejících hospodářských potíží vyvolaných COVID-19 (např. omezení poptávky po jím vyráběném zboží, nedostatek vstupních dodávek, velký počet zaměstnanců v karanténě). Podle charakteru překážky v práci zaměstnavatel vyplácí zaměstnanci 60–100 % průměrného výdělku a následně získá příspěvek ve výši 60 % z vyplacené náhrady mzdy (včetně odvodů), maximálně 29 tis. Kč. S ohledem na vývoj nákazy měl režim A největší význam v období březen až květen (za tyto měsíce bylo vyplaceno cca 83 % z celkové výše tohoto režimu), postupně pak s jejím slábnutím a uvolňováním restrikcí nabýval na významu režim B (nejvíce v dubnu, kdy bylo vyplaceno cca 4,4 mld. Kč). S nástupem druhé vlny pandemie a následným uzavřením či omezením provozů opět roste význam všech režimů. V rámci tohoto programu bylo celkově podpořeno téměř 67 tis. podniků (většinou se jedná o podniky s malým počtem zaměstnanců a jde především o společnosti s ručením omezeným).

Graf 5.5: Vyplacené příspěvky státu zaměstnavatelům v rámci programu Antivirus

v mld. Kč; pravá osa: počet podpořených firem v tis.



Pozn.: Údaje o stavu čerpání jsou k 18. lednu 2021, data za prosinec ještě nejsou známa.

Zdroj: MPSV (2021).

Selektivní podpora nejvíce zasažených odvětví (zejména odvětví cestovního ruchu, kultury, dopravy a sportu) byla v rámci první vlny pandemie zaměřena na snížení daňových sazeb a zavádění specifických dotačních programů. Při druhé vlně šíření nákazy pak došlo v řadě případů k prodloužení doby podpory dotačních programů z jara, ale také byly zavedeny i nové programy pro určitá odvětví. Mnoho vládních programů na selektivní podporu odvětví se pak řídí podmínkami tzv. Dočasného rámce pro opatření veřejné podpory na podporu ekonomiky zasažené současným COVID-19 (viz Box 4).

Přijetím zákona č. 299/2020 Sb. došlo ke **snížení sazby daně z přidané hodnoty** z 15 % na 10 % u poskytnutí ubytovacích služeb, oprávnění vstupu na sportovní a kulturní akce, využívání sportovních zařízení a rovněž

osobní dopravu lyžařskými vleky. V rámci podpory dopravců také došlo ke snížení sazby silniční daně o 25 % pro nákladní automobily nad 3,5t (zákon č. 299/2020 Sb.). Na podporu podnikatelů v nepravidelné autobusové dopravě a dopravců zajišťujících nepravidelnou autobusovou dopravu pro cestovní kanceláře a agentury za účelem realizace cestovního ruchu byl zaveden program **COVID-bus** (usnesení vlády č. 1035), pomocí kterého byl kompenzován výpadek tržeb v období od 12. března do 30. června 2020, pokud došlo ve druhém čtvrtletí 2020 k meziročnímu poklesu jejich tržeb alespoň o 50 %. Výše dotace je fixní částka na sedačku podle emisní třídy daného autobusu (od 15 Kč pro Euro II až do 135 Kč pro Euro VI).

Box 4: Dočasný rámec pro opatření veřejné podpory na podporu ekonomiky zasažené COVID-19

Dne 19. března 2020 vydala Evropská komise speciální právní předpis, tzv. Dočasný rámec pro opatření státní podpory na podporu hospodářství při stávajícím šíření koronavirové nákazy COVID-19. EK v něm uznává, že současná situace v členských zemích EU představuje vážnou poruchu v hospodářství členského státu ve smyslu čl. 107 odst. 3 písm. b) Smlouvy o fungování EU. Právní předpis Evropské komise upravuje podmínky, za kterých bude Evropskou komisí posuzována podpora poskytovaná na řešení dopadů koronavirové nákazy na hospodářství ve smyslu čl. 107 odst. 3 písm. b) a c) Smlouvy o fungování EU. Dočasný rámec umožňuje následující druhy opatření podpory pro podniky s náhlým nedostatkem likvidity

- přímé granty, selektivní daňové výhody a zálohy – s limitem 800 tis. eur na jeden podnik,
- záruky za úvěry – délka záruky může být maximálně 6 let,
- subvencování úrokových sazeb z úvěrů - snížená úroková sazba musí dosahovat alespoň úrovně 1leté sazby PRIBOR nebo základní sazby zveřejněné Evropskou komisí.

Mezi další formy podpory Dočasného rámce patří zejména:

- subvencování mzdových nákladů na zaměstnance,
- odklad daní a příspěvků na sociální zabezpečení,
- podpora výzkumu, vývoje a investic na výrobu produktů zaměřených na boj proti COVID-19.

Podpora poskytovaná podle Dočasného rámce vyžaduje notifikaci Evropské komisi, která v této věci vydá rozhodnutí. Pokud je podpora poskytována v režimu Dočasného rámce, lze ji realizovat nejpozději do 30. června 2021 pro podniky, které nebyly k 31. prosinci 2019 v obtížích (s výjimkou podpory týkající se krátkodobého pojištění vývozních úvěrů, odkladu daní a odvodu pojistného a subvencování mzdových nákladů).

Tabulka 5.6: Programy na podporu firem a osob samostatně výdělečně činných v režimu Dočasného rámce

Podpora vymezená v Dočasném rámci	Vládní programy realizované v ČR s notifikací od EK
Omezené částky podpory (přímé granty, apod.) s limitem do 800 tis. eur na jeden podnik	Program COVID-nájemné I, II Program COVID-kultura I, II Program COVID-ubytování Program COVID-lázně Program COVID-sport II Program Agricovid-Potravinářství Program PGRFLF - snížení jistiny úvěru podnikatelům v zemědělství
Záruky za úvěry	Program COVID III Program COVID Plus
Podpora výroby produktů na boj proti COVID-19	Program Technologie COVID Program Czech Rise Up
Odklady daní a příspěvků na sociální zabezpečení	Odklad plateb měsíčních záloh na sociální pojistné pro OSVČ Odklad plateb měsíčních záloh na zdravotní pojistné pro OSVČ
Subvencování mzdových nákladů na zaměstnance	Program Antivirus

Pozn.: Programy COVID-Gastro-Uzavřené provozovny, COVID-sport III Lyžařská střediska a COVID-nájemné III jsou součástí podpory vymezené v Dočasném rámci, ale k datu vydání této publikace nebyly ještě notifikovány EK.

Zdroj: ÚOHS (2021). MF ČR.

V rámci opatření proti šíření nákazy bylo v období první vlny přijato krizové opatření zakazující vstup cizinců do ČR (usnesení vlády č. 203) a rovněž byl zakázán prodej ubytovacích služeb (usnesení vlády č. 214). Po krátkém uvolnění těchto opatření však s nástupem druhé vlny pandemie byl opět zakázán prodej ubytovacích služeb za účelem rekreace (usnesení vlády č. 1079), čímž byl prakticky po celý rok výrazně zasažen sektor cestovního ruchu. V reakci na to vláda postupně schválila několik programů na podporu tohoto odvětví. Na kompenzaci ztrát provozovatelům hromadných ubytovacích zařízení byl schválen program **COVID-ubytování** (usnesení vlády č. 766). V rámci něho bylo možné získat za období od 14. března do 24. května 2020 dotaci ve výši fixní částky na pokoj za dobu, kdy byla ubytovací zařízení (provozovny) z důvodu vládou přijatých krizových opatření uzavřena. Výše částky se pohybuje od 100 Kč do 330 Kč

podle kategorie hromadného ubytovacího zařízení. Na tento program bezprostředně navazuje **COVID-ubytování II** (usnesení vlády č. 1331 a 50/2021), prostřednictvím kterého lze za období od 22. října 2020 do 22. ledna 2021 žádat o dotaci ve stejné výši pro hromadné ubytovací zařízení jako v první výzvě programu a ve výši 200 Kč na pokoj a den pro individuální ubytovací zařízení, a to za podmínky, že dané ubytovací zařízení bylo v roce 2019 v měsících říjen až leden v provozu a zároveň vykazovalo v tomto období ubytované hosty. Na podporu ubytovacích zařízení, která se specializují na pořádání škol v přírodě, byl schválen program **COVID-školy v přírodě** (usnesení vlády č. 1184), na základě kterého mohou tyto podnikatelské subjekty žádat o dotaci ve výši 27 % z částky nasmulovaných pobytů škol v přírodě (maximálně z částky 400 Kč na jednoho účastníka a den), neuskutečněných v období od

25. května do 29. června 2020. Dále byl schválen program **COVID-podpora cestovního ruchu** (usnesení vlády č. 1070) na podporu cestovních kanceláří, agentur a průvodců v cestovním ruchu. Cestovní kanceláře tak mohou žádat o podporu ve výši až 2,5 % z plánovaných tržeb z prodeje zájezdů v roce 2020 s tím, že dotaci lze využít na úhradu provozních výdajů nebo nároků zákazníků za zrušené zájezdy z období od 20. února do 10. října 2020. Za stejné období pak mohou cestovní agentury žádat o dotaci buď ve výši 500 Kč za zrušený zájezd anebo paušální platbu (v pásmu 50 tis. Kč, 100 tis. Kč, 250 tis. Kč a 500 tis. Kč) podle jejich příjmů v roce 2019 za splnění podmínek, že došlo k meziročnímu poklesu jejich příjmů o více než 50 % a jde o agenturu, jejíž hlavní činností je příjezdový cestovní ruch. Průvodci v cestovním ruchu pak mohou žádat o jednorázovou výplatu 50 tis. Kč při splnění podmínky poskytnutí výchovně vzdělávací služby školskému zařízení či absolvování rekvalifikačního kurzu, v ostatních případech je výplata snížena na 40 tis. Kč. Na podporu podnikatelů v cestovním ruchu schválila vláda rovněž program **COVID-cestovní kanceláře II** (usnesení vlády č. 49/2021), prostřednictvím kterého mohou cestovní kanceláře požádat o dotaci na úhradu provozních nákladů vzniklých v období od 11. října 2020 do 4. ledna 2021 anebo na úhradu nároků zákazníků ze smluv o zájezdu s termínem zahájení od 20. února 2020 do 31. prosince 2020, které byly zrušeny z důvodu pandemie. Pro malé a střední cestovní kanceláře vláda také schválila (usnesení vlády č. 51/2021) program **COVID Záruka CK** se záruční kapacitou 0,3 mld. Kč, prostřednictvím kterého budou na 1 rok poskytovány záruky ze strany Českomoravské záruční a rozvojové banky cestovním kancelářím sjednávající si ochranu pro případ úpadku podle § 6 zákona č. 159/1999 Sb., přičemž začátek sjednané pojistné doby nastane v období od 1. října 2020 a nejdéle do 31. prosince 2021. Bankovní záruku bude možné využít jako součást pojištění záruky pro případ úpadku. Záruka bude činit 75 % z požadované spoluúčasti cestovní kanceláře do 30% limitu pojistného plnění, maximálně však 4 mil. Kč. Jelikož byla rozhodnutím vlády rovněž omezena činnost lázeňských zařízení, byl vládou schválen kompenzační program **COVID-lázně** (usnesení vlády č. 703 a 48/2021). V rámci tohoto programu mohl poskytovatel lázeňského zařízení při splnění určitých podmínek získat dotaci na proplacení slevového voucheru ve výši 4 000 Kč na pobyt v lázeňském zařízení¹⁰ v období od 1. července do 30. června 2021.

Vládní opatření v podobě zákazu přítomnosti obyvatel v provozovnách a omezený provoz těchto zařízení po velkou část roku má významný negativní dopad na likviditu podnikatelů nejen v přímo zasažených odvětvích, ale i v rámci dodavatelských řetězců. V reakci na to schválila vláda program **COVID-Gastro-Uzavřené provo-**

zovny (usnesení vlády č. 1328 a 10/2021), na základě kterého mohou provozovatelé gastronomické činnosti a vybraných maloobchodních prodejen a služeb žádat o podporu ve výši 400 Kč na jednoho zaměstnance a den, a to za období od 9. října do 10. ledna 2021, s tím že jsou vyloučeny dny, kdy nebyly provozovny přímo omezeny vládními opatřeními. Podporu z tohoto programu lze kombinovat s jinými kompenzačními podporymi.

Dalším výrazně zasaženým odvětvím je oblast sportu. Prostřednictvím programu **COVID-sport** (usnesení vlády č. 590 a další usnesení upravující celkovou alokaci) jsou podporovány neziskové sportovní organizace, jejichž fungování bylo vládními opatřeními omezeno. Na základě tohoto programu bylo možné žádat o dotaci na kompenzaci nákladů v přesně vymezených oblastech podpory (úhrada 50 % fixních nákladů spojených s provozem sportovních zařízení za měsíce březen až květen, úhrada 50 % nákladů spojených se zrušením či odložením sportovních akcí a 50 % úhrada nájemného sportovního zařízení, pokud jeho pronajímatel poskytne alespoň 30% slevu). Na podporu sportovních podnikatelských subjektů byl schválen program **COVID-sport II** (usnesení vlády č. 1038), prostřednictvím kterého byla realizována podpora podnikatelským subjektům, které se účastní profesionálních mistrovských sportovních soutěží (výše dotace činila od 750 tis. Kč do 12,5 mil. Kč na úhradu nákladů spojených s účastí ve sportovních soutěžích v období od 12. března do 31. prosince 2020), a také podnikatelským subjektům pořadajícím sportovní akce, které byly vlivem opatření vlády ČR vůči COVID-19 zrušeny (výše dotace činila maximálně 10 mil. Kč na úhradu nejvýše 50 % uznatelných nákladů). Vláda také schválila pro oblast sportu dva okruhy dlouhodobější podpory. **Podpora sportovních organizací – Restart sportu** (usnesení vlády č. 1181) s alokací 0,8 mld. Kč je určena na obnovení sportovních činností omezených přijatými opatřeními, především klubové činnosti, sportovních akcí, sportu všech věkových kategorií i zdravotně postižených osob. Prostřednictvím **podpory sportovní infrastruktury – Restart sportu** (usnesení vlády č. 1246) budou na základě schválené alokace ve výši 2,3 mld. Kč realizovány investice do sportovní infrastruktury. V souvislosti se zákazem provozu lyžařských středisek schválila vláda program **COVID-sport III Lyžařská střediska** (usnesení vlády č. 32/2021) s alokací 0,1 mld. Kč pro rok 2020. Prostřednictvím programu mohou vlastníci či provozovatelé ski areálů žádat za období od 27. prosince 2020 do 22. ledna 2021 o dotaci na úhradu provozních nákladů. Výše dotace se pohybuje od 210 Kč do 530 Kč za den podle typu přepravního zařízení. Maximální denní podpora je určena ve výši 50 % běžného průměrného denního nákladu na provoz střediska za uplynulé 3 sezony. Pro malé a střední podnikatele a osoby samostatně výdělečně činné, kteří působí ve sportovním odvětví (např. sportovní kluby, fitness centra, lyžařská střediska aj.) schválila vláda (usnesení vlády č. 46/2021) program **Záruka COVID Sport** založeného na

¹⁰ Délka pobytu musí být minimálně 6 po sobě jdoucích nocí a provedeno musí být nejméně 5 léčebných procedur.

principu portfoliové záruky ve výši 25 %, což při alokaci ve výši 1 mld. Kč umožní zaručit úvěry až za 4 mld. Kč. Prostřednictvím tohoto schématu bude Českomoravská záruční a rozvojová banka poskytovat záruky ve výši až 80 % jistiny provozního úvěru (do 15 mil. Kč) od komerčních bank. Rovněž budou mít podnikatelé možnost požádat o příspěvek na úhradu úroků z těchto úvěrů ve výši 15 % hodnoty úvěru, maximálně do 1 mil. Kč.

Restriktivními opatřeními o omezení počtu osob na hromadných akcích či uzavření kulturních zařízení byl rovněž významně zasažen sektor kultury. Zákonem č. 129/2020 Sb. byly zvýšeny prostředky o 0,3 mld. Kč (s následným postupným navýšením o dalších 0,3 mld. Kč dle usnesení vlády č. 408) na vyrovnání ztrát výpadkem tržeb u příspěvkových organizací. Také bylo podpořeno nezávislé, živé a performativní umění celkovou částkou 0,8 mld. Kč (usnesení vlády č. 408 a 1071). Vláda dále schválila program **COVID-kultura I** (usnesení vlády č. 769), prostřednictvím kterého mohli podnikatelské subjekty, individuální umělci a další subjekty z oblasti kulturního a kreativního průmyslu žádat o dotaci na kompenzaci 50 % výdajů ze zrušených kulturních akcí,

maximálně do výše 5 mil. Kč. Dále bylo schváleno pokračování tohoto programu – **COVID-kultura II** (usnesení vlády č. 1036), prostřednictvím kterého mohly žádat o dotaci podnikatelské subjekty, které mají jako svou hlavní činnost pořádání či zajištění hudebních, hudebně dramatických, tanečních, divadelních programů s cílem poskytnout kulturní služby veřejnosti v oblasti Performing Arts. O jednorázovou podporu ve výši 60 tis. Kč mohly v rámci tohoto programu žádat také osoby samostatně výdělečně činné (umělecké a odborně technické profese v kultuře). V souvislosti s pokračováním omezujících opatření v sektoru kultury schválila vláda pokračování tohoto programu – **COVID-kultura III** (usnesení vlády č. 1340), přičemž navíc budou podpořeny subjekty z oblasti audiovize.

Vládní **podpora podnikatelům v oblasti zemědělství** je realizována navýšením prostředků Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu o 1 mld. Kč (usnesení vlády č. 302), čímž získají podnikatelé pomoc při splácení úroků z úvěrů u komerčních bank či možnost odložit si splátky těchto úvěrů.

Tabulka 5.7: Opatření na podporu firem a osob samostatně výdělečně činných v roce 2020

stav alokace k 18. lednu 2021, stav čerpání k 31. prosinci 2020

		Alokace	Čerpání
Podpora firem a osob samostatně výdělečně činných, včetně opatření jinam nezařazených celkem	<i>mld. Kč</i>	190,2	111,7
Opatření na zajištění cash-flow firem, osobám samostatně výdělečně činným a na podporu zaměstnanosti	<i>mld. Kč</i>	148,6	105,8
Prominutí červnové zálohy a zálohy splatné od 15.10. do 15.12. na daň z příjmů, záloh na daň silniční	<i>mld. Kč</i>	22,5	22,5
Prominutí záloh na sociální pojistné (březen-srpen)	<i>mld. Kč</i>	7,4	7,4
Prominutí záloh na zdravotní pojištění (březen-srpen)	<i>mld. Kč</i>	6,9	6,9
Prominutí pojistného na důchodové pojištění a SPZ menším zaměstnavatelům	<i>mld. Kč</i>	13,3	13,3
Kompenzační bonus	<i>mld. Kč</i>	28,7	24,4
Loss carryback	<i>mld. Kč</i>	19,0	0,1
Zavedení ošetřovného pro osoby samostatně výdělečně činné	<i>mld. Kč</i>	2,6	2,3
Program COVID-nájemné	<i>mld. Kč</i>	8,8	4,1
Program Úvěr COVID	<i>mld. Kč</i>	1,0	0,9
Dočasné zavedení zrychlených odpisů hmotného majetku	<i>mld. Kč</i>	11,1	0,0
Program Antivirus (režimy A, A Plus, B)	<i>mld. Kč</i>	27,3	23,7
Selektivní podpora jednotlivým odvětvím	<i>mld. Kč</i>	32,4	5,7
Snížení DPH u kulturních a sportovních činností	<i>mld. Kč</i>	1,3	0,0
Snížení sazby silniční daně pro nákladní automobily	<i>mld. Kč</i>	1,0	0,0
Programy na podporu sportu, provozovatelů lyžařských středisek	<i>mld. Kč</i>	3,8	0,1
Podpora v oblasti kultury	<i>mld. Kč</i>	3,5	0,9
Program COVID-ubytování I, II, COVID-školy v přírodě	<i>mld. Kč</i>	8,0	2,3
Program COVID-podpora cestovního ruchu	<i>mld. Kč</i>	0,6	0,1
Program COVID-lázně	<i>mld. Kč</i>	1,0	0,1
Program COVID-gastro-uzavřené provozovny	<i>mld. Kč</i>	2,5	0,0
Program COVID-bus	<i>mld. Kč</i>	1,0	0,9
Podpora podnikatelům v zemědělství	<i>mld. Kč</i>	8,5	1,2
Programy na podporu firem (Country for the Future, Trend, aj.)	<i>mld. Kč</i>	1,3	0,1
Ostatní opatření jinam nezařazená	<i>mld. Kč</i>	9,2	0,2

Pozn.: Výše čerpání u „ostatních opatření jinam nezařazených“ je velmi malé, i když došlo k navýšení prostředků ze státního rozpočtu (např. navýšení prostředků Státnímu fondu dopravní infrastruktury ve výši 6,5 mld. Kč), bylo to realizováno mezi subsektory i v rámci subsektoru sektoru vládních institucí, což nemá vliv na saldo veřejných financí.

Zdroj: Důvodové zprávy příslušných zákonů. MF ČR (2021a). MF ČR.

Dále byl schválen program Agricovid-Potravinářství (usnesení vlády č. 1052 a 1138) na podporu podnikatelů působících v oblasti produkce potravin a dodávajících potraviny určené pro provozovatele stravovacích služeb, u nichž došlo za rozhodné období od 1. března 2020 do 30. listopadu 2020 k meziročnímu poklesu příjmu o více než 25 %. Výše podpory činí až 200 tis. Kč na jeden podnik a zároveň až 20 tis. Kč na každou spolupracující osobu nebo zaměstnance s tím, že výše dotace nesmí být vyšší než 75 % skutečně prokázaného poklesu příjmů za prodej potravin. Další podpora v oblasti zemědělství je pak směřována na zajištění potravinové soběstačnosti a na boj proti kůrovci v celkové výši 4,5 mld. Kč (usnesení vlády č. 330 a zákon č. 323/2020 Sb.).

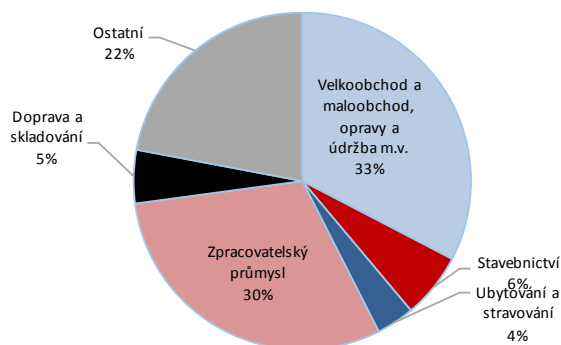
Největší podíl určený na podporu firem zaujímají úvěry ze strany státu a především **státní záruky na poskytnuté úvěry od komerčních bank**. V březnu byl vládou schválen program Úvěr COVID (usnesení vlády č. 189) s alokací 1 mld. Kč, na základě kterého mohly malé a střední podniky žádat u Českomoravské záruční a rozvojové banky o bezúročný úvěr ve výši až 15 mil. Kč se splatností 2 let na úhradu až 90 % způsobilých výdajů spojených např. s pořízením drobného hmotného nebo nehmotného

majetku nebo na pořízení a financování zásob. Na tento program okamžitě navázal program státních záruk na poskytnuté provozní úvěry malým a středním podnikatelům majícím podnikatelskou aktivitu mimo hl. město Praha (program COVID II se záruční kapacitou ve výši 20 mld. Kč). V rámci tohoto programu mohly tyto podniky žádat Českomoravskou záruční a rozvojovou banku o záruku s dobou ručení až 3 roky do výše 80 % jistiny úvěru od komerční banky (nejvýše do 15 mil. Kč). Současně byla poskytována podpora na úhradu úroků z těchto úvěrů do výše 1 mil. Kč. Za stejných podmínek byl pro malé a střední podnikatele s podnikatelskou aktivitou v hl. městě Praha realizován program COVID Praha se záruční kapacitou 1,5 mld. Kč. Dále byl schválen zákon č. 228/2020 Sb., na základě kterého může Českomoravská záruční a rozvojová banka poskytovat státní záruky v rozsahu až 150 mld. Kč (program COVID III). Tento program je založen na tzv. portfoliové záruce ve výši 30 % (tj. plnění z ručení je omezeno na 30 % poskytnutých jistin úvěrů u jedné participující komerční banky), čímž lze multiplikací realizovat státní záruky až za 500 mld. Kč poskytnutých provozních a investičních úvěrů sjednaných do konce června 2021¹¹.

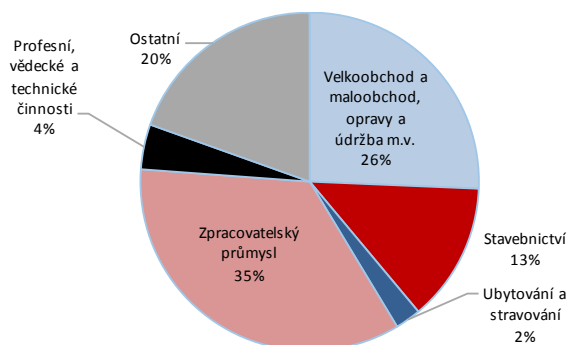
Graf 5.6: Odvětvová struktura žadatelů o úvěr se státní zárukou (programy COVID)

v % celkového objemu poskytnutých úvěrů v rámci příslušného programu

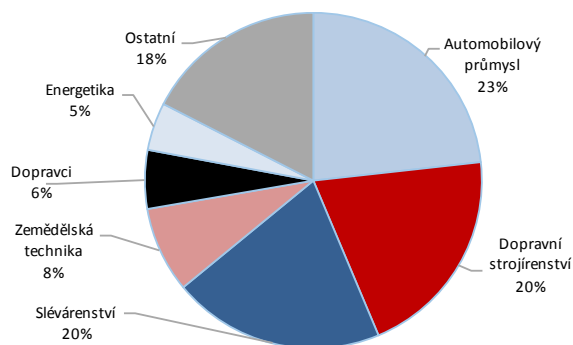
COVID II



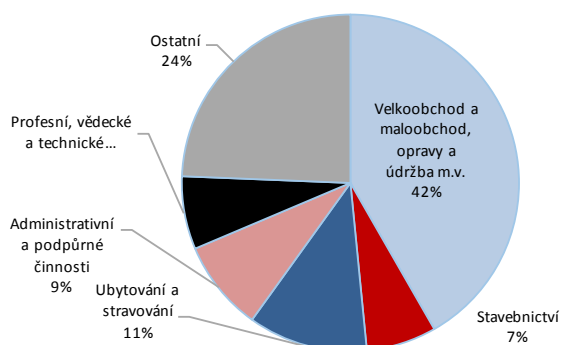
COVID III



COVID Plus



COVID Praha



Pozn.: Údaje o poskytnutých úvěrech jsou k 15. prosinci 2020.

Zdroj: ČNB (2020). EGAP. MF ČR.

¹¹ Možnost poskytovat státní záruky i na investiční úvěry podnikatelů je dána zákonem č. 451/2020 Sb., který rovněž stanovil, že státní záruky za úvěry lze poskytovat nejpozději do konce roku 2021, pokud ze sdělení Evropské komise týkajícího se podmínek státní podpory ekonomiky v reakci na pandemii COVID-19 neuplyne doba kratší.

V rámci tohoto programu Českomoravská záruční a rozvojová banka poskytuje záruku ve výši 90 % jistiny úvěru (nejvýše však 45 mil. Kč), jde-li o úvěr sjednaný k provoznímu financování nebo na investice podnikatele, který má nejvýše 250 zaměstnanců, a 80 % jistiny úvěru (nejvýše však 40 mil. Kč) pro podnikatele s 250 až 500 zaměstnanci. Na poskytování státních záruk za splacení úvěrů pro provozní i investiční činnost vývozců, výrobních a obchodních podniků (majících více než 250 zaměstnanců) se podílí Exportní garanční a pojišťovací společnost (zákon č. 214/2020 Sb.). Nařízením vlády č. 308/2020 Sb. pak mohou žádat o státní záruky také

velké firmy z oblasti dopravy a cestovního ruchu. Záruky bylo možné poskytovat při splnění určitých podmínek ve výši 80 %, resp. 70 % jistiny úvěru, který může být poskytnut maximálně do 2 mld. Kč. Na základě nařízení vlády č. 579/2020 Sb. pak došlo ke zvýšení státní záruky na 90 %, resp. na 80 % jistiny úroku s tím, že záruky na provozní i investiční úvěry jsou poskytovány až na 6 let. Pro roky 2020 a 2021 dosahuje celkový objem pro poskytování záruk 142 mld. Kč¹², přičemž celková pojistná kapacita Exportní garanční a pojišťovací společnosti limitující míru pojistitelných rizik, je zákonem č. 129/2020 Sb. navýšena ze 188 mld. Kč na 330 mld. Kč.

5.5 Opatření měnové a úvěrové politiky

Opatření v oblasti **měnové politiky** byla ze strany České národní banky realizována kombinací měnověpolitických a makrobezpečnostních nástrojů, které měly za cíl udržet cenovou a finanční stabilitu. Benmelech (2020) navrhuje použití jednak standardních nástrojů měnové politiky v podobě snižování úrokových sazeb, ale také netradičních nástrojů jako je nákup aktiv či monetizace dluhu¹³. V reakci na pandemii COVID-19 došlo k přijetí zákona č. 192/2020 Sb., na základě kterého získala Česká národní banka do konce roku 2021 větší možnost pro obchodování na finančních trzích. V případě potřeby zajistit finanční či cenovou stabilitu může nově obchodovat s širším spektrem cenných papírů, a to i s delší dobou do splatnosti, a s více institucemi (kromě bank a spořitelních a úvěrových družstev se nově jedná např. o pojišťovny, penzijní a investiční společnosti). I nadále zůstává ze strany České národní banky zákaz nákupu státních dluhopisů na primárním trhu.

Primárním nástrojem České národní banky pro zmírnění dopadů pandemie koronaviru do ekonomiky bylo snížení základní dvoutýdenní repo sazby. Dne 17. března došlo k jejímu snížení o 50 bazických bodů na 1,75 % p. a., po

kterém následovaly další dvě snížení až na 0,25 % p. a. Souvztažně došlo ke snížení i diskontní a lombardní úrokové sazby na 0,05 % p. a., resp. na 1,00 % p. a.. Toto snížení základní úrokové sazby se následně projevilo v poklesu tržních úrokových sazeb na finančním trhu a s určitým zpožděním i do klientských úrokových sazeb z úvěrů a vkladů.

V rámci opatření na podporu likvidity bankovního sektoru byl zvýšen týdenní počet dodávacích repo operací se splatností 2 týdny, přičemž objednávky bank jsou uspokojovány v plné výši a za 2T repo sazbu. Od 18. května 2020 do konce roku 2021 je u těchto operací prodloužena splatnost až na 3 měsíce a rozšířeno spektrum přijímaných aktiv o hypoteční zástavní listy, které společně se státními cennými papíry mohou být brány od úvěrových institucí do zástavy výměnou za poskytnutou likviditu. Přijetí zákona č. 192/2020 Sb. umožňuje České národní bance poskytovat krátkodobé 2týdenní úvěry také pojišťovnám, penzijním a investičním společnostem, přičemž tyto úvěry jsou zajištěny korunovými státními dluhopisy či poukázkami České národní banky.

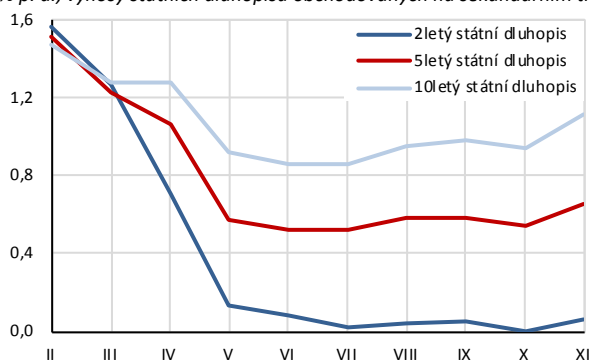
Tabulka 5.8: Opatření v oblasti měnové a úvěrové politiky

Opatření v měnové politice dle Benmelech (2020)	Měnová a úvěrová politika v ČR
Snížování úrokových sazeb	Snížení 2T repo o 2 p. b. na 0,25 %
Nákupy aktiv	Rozšíření protistran i instrumentů na finančním trhu
Zmírnění makrobezpečnostních pravidel	Zmírnění doporučení pro posuzování nových hypoték (vyšší limit pro LTV, zrušení DSTI a DTI) Snížení proticyklické kapitálové rezervy pro úvěry bank
Omezení vyplácení dividend	Výzva bankám, aby se zdržely výplaty dividend
Podpora likvidity	Preventivní zvýšení týdenního počtu měnových operací k dodávání likvidity bankám Rozšíření protistran u krátkodobých úvěrů (zákon č. 192/2020 Sb.)
Monetizace dluhu	x

Zdroj: Benmelech (2020). ČNB. MF ČR.

¹² Jelikož byly ze státního rozpočtu převedeny 4 mld. Kč do fondu na krytí závazků ze záruk poskytovaných Exportní garanční a pojišťovací společností (usnesení vlády č. 460), lze v současnosti realizovat záruky do výše 50 mld. Kč, aby výše tohoto fondu neklesla pod 8 % celkových závazků z poskytnutých záruk (nařízení vlády č. 215/2020 Sb.).

¹³ V ČR platí zákaz měnového financování podle § 34a zákona 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

Graf 5.7: Výnosy korunových státních dluhopisů*% p. a., výnosy státních dluhopisů obchodovaných na sekundárním trhu*

Zdroj: ČNB (2020).

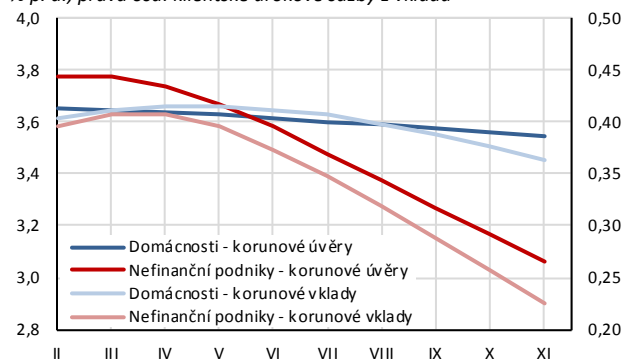
V oblasti makroobezřetnostní politiky došlo od 1. dubna 2020 ke snížení sazby proticyklické kapitálové rezervy na 1 %, od 1. července 2020 pak na 0,5 %. Bankám, pojišťovnám a penzijním společnostem bylo rovněž doporučeno, aby se zdržely výplaty dividend či jiných kroků, které by mohly ohrozit odolnost jednotlivých institucí, a to do doby, než odezní akutní i dlouhodobější důsledky pandemie. Kombinací těchto opatření tak byl rozšířen prostor bank pro úvěrování nefinančních podniků a domácností.

Významnou roli v **úvěrové politice** mělo přijetí zákona č. 177/2020 Sb. (tzv. úvěrové moratorium). Na základě tohoto zákona si domácnosti, osoby samostatně výdělečně činné a firmy mohly odložit splátky spotřebitelských (vč. hypotečních) či podnikatelských úvěrů, které byly sjednány a čerpány před 26. březnem 2020, a to

5.6 Závěr

Pandemie COVID-19 má zásadní dopady na veřejné zdravotní systémy, tak i důsledky do společenského života. V oblasti zdravotnictví se ukázala oprávněnost tvorby rezerv zdravotními pojišťovnami v dobách ekonomického růstu, které pak mohly být využity při výpadku příjmů pojistného a zvýšených výdajích na řešení epidemie. Rovněž rok 2020 potvrdil nutnost pokračovat v digitalizaci zdravotnictví, potažmo celé veřejné správy, školství, v budování kvalitních informačních systémů a datového zázemí, na jejichž základě pak mohou být přijímána a realizována příslušná opatření.

Jednotlivá krizová opatření měla za cíl omezit šíření nákazy, avšak za cenu významného dopadu na ekonomický vývoj. Vláda ve snaze zmírnit dopady této krize reagovala třemi novelami státního rozpočtu na rok 2020, navyšující deficit až na 500 mld. Kč. Tím vytvořila fiskální prostor pro razantní expanzi v podobě příjmových a

Graf 5.8: Klientské úrokové sazby*% p. a.; pravá osa: klientské úrokové sazby z vkladů*

Zdroj: ČNB (2020). MF ČR.

buď do 31. července, nebo do 31. října 2020. V případě úvěrovaných spotřebitelů náležel za tuto dobu úvěrovacímu úrok ve výši repo sazby zvýšené o 8 p. b, v případě podnikatelů pak úrok, který byl sjednán. Celkový objem odložených úvěrů v rámci úvěrového moratoria činil ke konci října 306,1 mld. Kč, z čehož 142,5 mld. Kč byly úvěry nefinančních podniků a 163,6 mld. Kč úvěry domácností (z nichž 118,2 mld. Kč zaujímaly hypoteční úvěry a 38,4 mld. Kč spotřebitelské úvěry). V oblasti hypotečního úvěrování došlo také ke změně tří úvěrových ukazatelů pro posuzování žádostí u nových hypotečních úvěrů. Od 1. dubna 2020 byl zvýšen limit pro poměr výše hypotéky k hodnotě zastavované nemovitosti na 90 %, ostatní dva ukazatele byly od 1. dubna, resp. 8. července zrušeny.

výdajových diskrečních opatření na podporu domácností a firem.

Ke konci prosince 2020 bylo z veřejných rozpočtů čerpáno 5 % HDP, ačkoliv celková alokace činila 21,2 % HDP. Největší část alokace, 15,5 % HDP, zaujímají záruční a pojistná schémata. Stát přijetím zákonů vytvořil rámec státních záruk za úvěry, jejichž schvalování a poskytování však plně náleží gesci komerčních bank. Jejich využívání pak záleží na hloubce problému v jednotlivých odvětvích ekonomiky, velikosti mezery likvidity, stejně jako na dalších možnostech financování. U řady programů (např. Antivirus, kompenzační bonus aj.) navíc pokračuje výplata podpory i v roce 2021, případně jsou adresněji zaměřeny a vyžadují splnění podmínek žadatelem. A v neposlední řadě část alokace je transferem uvnitř sektoru ústředních vládních institucí, zejména pak ze státního rozpočtu.

Přehled literatury a použitých zdrojů

- Agence France Trésor (2021): Latest Auctions. Paříž, Agence France Trésor, leden 2021 [cit. 14.1.2021], <<https://www.aft.gouv.fr/en/dernieres-adjudications>>.
- ÁKK Hungary (2021): Auction Results. Budapešť, Államadósság Kezelő Központ Zrt., leden 2021 <<https://www.akk.hu/statistics/auction-results>>.
- Alvarez, F. E, Argente, D., Lippi, F. (2020): A simple planning problem for COVID-19 lockdown. National Bureau of Economic Research, Working Paper 26981, duben 2020, [cit. 18.12.2020], <<https://www.nber.org/papers/w26981>>.
- Ardal (2021): Výsledky aukcí podľa jednotlivých rokov. Bratislava, Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity, leden 2021 [cit. 14.1.2021], <<https://www.ardal.sk/sk/statne-cenne-papiere/statne-dlhopisy/vysledky-aukcii-sd/vysledky-aukcii-podla-jednotli>>.
- Atkeson, A. G. (2020): What will be the economic impact of COVID-19 in the US? Rough estimates of disease scenarios. National Bureau of Economic Research, Working Paper 26867, březen 2020, [cit. 18.12.2020], <<https://www.nber.org/papers/w26867>>.
- Benmelech, E., Tzur-Ilan, N. (2020): The Determinants of Fiscal and Monetary Policies during the Covid-19 Crisis. National Bureau of Economic Research, Working Paper 27461, červenec 2020, [cit. 18.12.2020], <<https://www.nber.org/papers/w27461>>.
- Blanchard, O. (2020): Designing the fiscal response to the COVID-19 pandemic. Peterson Institute for International Economics, duben 2020, [cit. 18.12.2020], <<https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/designing-fiscal-response-covid-19-pandemic>>.
- Bryan, K. (2020): The Simple Economics of Social Distancing and the Coronavirus. Wordpress, březen 2020, [cit. 18.12.2020], <<https://afinetheorem.wordpress.com/2020/03/13/the-simple-economics-of-social-distancing-and-the-coronavirus/>>.
- ČNB (2020): Statistika odkladů splátek a úvěrů v programech COVID. Praha, Česká národní banka, prosinec 2020 [cit. 14.1.2021], <<https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/souhrnne-informace-fin-trhy/statistika-odkladu-splatek-a-uveru-v-programech-covid/index.html>>.
- ČNB (2021): Středně- a dlouhodobé dluhopisy. Praha, Česká národní banka, leden 2021 [cit. 14.1.2021], <<https://www.cnb.cz/cs/financni-trhy/trh-statnich-dluhopisu/stredne-a-dlouhodobu-dluhopisy/>>.
- ČSÚ (2021a): Čtvrtletní národní účty. Praha, Český statistický úřad, 8.1.2021 [cit. 13.1.2021], <https://www.czso.cz/csu/czso/hdp_cr>.
- ČSÚ (2020b): Sektor vládních institucí, vládní deficit a dluh. Praha, Český statistický úřad, 1.10.2020 [cit. 13.1.2021], <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_gov>.
- Danmarks Nationalbank (2021): Auction Results – Government Bonds. Kodaň, Danmarks Nationalbank, leden 2021 [cit. 14.1.2021], <<https://www.nationalbanken.dk/en/governmentdebt/auctionsandissuance/Pages/Auction-results---government-bonds.aspx>>.
- Deutsche Finanzagentur (2021): Auction Results. Frankfurt nad Mohanem, Bundesrepublik Deutschland – Finanzagentur GmbH, leden 2021 [cit. 14.1.2021], <<https://www.deutsche-finanzagentur.de/en/institutional-investors/primary-market/auction-results/>>.
- Eatwell, J., Milgate, M.: The Fall and Rise of Keynesian Economics, New York, Oxford University Press, 2011, ISBN 978-0-19-977769-3.
- ECB (2021): Interest Rate Statistics. Evropská centrální banka, 10. října 2021 [cit. 16.10.2021], <<http://www.ecb.europa.eu/stats/money/long/html/index.en.html>>.
- EGAP (2020): Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s., Praha, 2020, <<https://www.egap.cz>>.
- Eichenbaum, M. S., Rebelo, S., Trabandt, M. (2020): The Macroeconomics of Epidemics. National Bureau of Economic Research, Working Paper 26882, březen 2020, [cit. 18.12.2020], <<https://www.nber.org/papers/w26882>>.
- EK (2020a): European Economic Forecast, Autumn 2020. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, European Economy, Institutional Paper 136, listopad 2020, ISBN 978-92-76-16325-1 (online). [cit. 13.1.2021], <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip136_en_2.pdf>.

- EK (2020b): The 2021 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies, Institutional Paper 142, listopad 2020. Brusel. 238pp. ISBN 978-92-76-16331-2 (online), [cit. 15.1.2021], <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip142_en.pdf>.
- Eurostat (2019): Population Projections. Lucemburk, Eurostat, duben 2019 [cit. 15.10.2021], <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=proj>.
- Eurostat (2020a): Government Debt up to 95.1% of GDP in Euro Area. News Release 157/2020, Lucemburk, Eurostat, říjen 2020 [cit. 13.1. 2021], <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/portlet_file_entry/2995521/2-22102020-BP-EN.pdf/a21ffbf8-09c9-b520-8fa9-6e804146bf0f>.
- Eurostat (2020b): Excessive Deficit Procedure Notification Tables. Lucemburk, Eurostat, říjen 2020 [cit. 11.1. 2021], <<http://ec.europa.eu/eurostat/web/government-finance-statistics/excessive-deficit-procedure/edp-notification-tables>>.
- Eurostat (2021a): Eurostat Database. Lucemburk, Eurostat, leden 2021 [cit. 13.1.2021], <<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>>.
- Guerrieri, V., Lorenzoni, G., Straub, L., Werning, I. (2020): Macroeconomic Implications of COVID-19: Can Negative Supply Shocks Cause Demand Shortages? National Bureau of Economic Research, Working Paper 26918, duben 2020, [cit. 18.12.2020], <<https://www.nber.org/papers/w26918>>.
- Gourinchas, P.-O. (2020): Flattening the pandemic and recession curves. The Centre for Economic Policy Research, červen 2020, [cit. 18.12.2020], <<https://voxeu.org/article/flattening-pandemic-and-recession-curves>>.
- MF ČR (2015): Fiskální výhled ČR (listopad 2015). Praha, Ministerstvo financí ČR, listopad 2015, ISSN 1804-7998 (on-line). [cit. 15.1.2021], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2015-Q4_Fiskalni-vyhled-listopad-2015.pdf>.
- MF ČR (2020a): Konvergenční program ČR. Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2020, ISSN 1804-798X (on-line). [cit. 13.1.2021], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Konvergence-k-EU_2020_Konvergenčni-program-CR-duben-2020_v02.pdf>.
- MF ČR (2020b): Makroekonomická predikce ČR. Praha, Ministerstvo financí ČR, září 2020, ISSN 1804-7971 (on-line). [cit. 15.1.2021], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-ekonomicka-predikce_2020-Q3_Makroekonomicka-predikce-zari-2020.pdf>.
- MF ČR (2020c): Rozpočtová strategie sektoru veřejných institucí České republiky na roky 20212022 až 20232024. Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2020, ISSN 2570-575X (on-line). [cit. 15.1.2021], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Rozpocetova-strategie_2020_Rozpocetova-strategie-CR-duben-2020.pdf>.
- MF ČR (2020d): Státní závěrečný účet. Praha, Ministerstvo financí ČR, říjen 2020, [cit. 15.1.2021], <<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2019/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2019-39631>>.
- MF ČR (2020e): Konsolidační strategie veřejných financí ČR. Praha, Ministerstvo financí ČR, listopad 2020.
- MF ČR (2021a): Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec 2020. Praha, Ministerstvo financí ČR, leden 2021, [cit. 5.1.2021], <<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>>.
- MF ČR (2021b): Makroekonomická predikce ČR. Praha, Ministerstvo financí ČR, leden 2021, ISSN 1804-7971 (on-line). [cit. 15.1.2021], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-ekonomicka-predikce_2021-Q1_Makroekonomicka-predikce-leden-2021.pdf>.
- MPSV (2019): Zpráva o stavu důchodového systému České republiky a o jeho předpokládaném vývoji se zřetelem na demografickou situaci České republiky a na očekávaný populační a ekonomický vývoj. Praha, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2019, [cit. 15.1.2021], <https://www.komora.cz/files/uploads/2019/06/ma_ALBSBCLD4MQD.pdf>.
- MPSV (2021): Stav čerpání Programu Antivirus k 18. 1. 2021. Praha, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2021, [cit. 15.1.2021], <<https://www.mpsv.cz/documents/20142/1580353/Antivirus++statistika+ke+dni+18.1.2021++varianta+web.pdf/>>.
- MZ ČR (2021): COVID-19: Přehled aktuální situace v ČR, Ministerstvo zdravotnictví ČR, Praha, leden 2021. [cit. 13.1.2021], <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19?utm_source=general&utm_medium=widget&utm_campaign=covid-19>.

- Nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik, ve znění pozdějších předpisů.
- nařízení Rady (ES) č. 1467/97 ze dne 7. července 1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády č. 215/2020 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o pojišťování a financování vývozu se státní podporou.
- Nařízení vlády č. 308/2020 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 215/2020 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o pojišťování a financování vývozu se státní podporou.
- Nařízení vlády č. 381/2020 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2019, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2019, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2021 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2021 a o zvýšení důchodů v roce 2021.
- Nařízení vlády č. 579/2020 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 215/2020 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o pojišťování a financování vývozu se státní podporou, ve znění nařízení vlády č. 308/2020 Sb.
- NTMA (2021): Issuance Results & Calendar. Dublin, National Treasury Management Agency, leden 2021 [cit. 14.1.2021], <<https://www.ntma.ie/business-areas/funding-and-debt-management/government-securities/auction-results-calendar>>.
- NRR (2020): Sdělení Národní rozpočtové rady ze dne 9. dubna 2020 o výši dluhu sektoru veřejných institucí po odečtení rezervy peněžních prostředků při financování státního dluhu, [cit. 15.1.2021], <https://unrr.cz/wp-content/uploads/2020/04/SDĚLENÍ_výše-dluhu-k-31.12.2019.pdf>.
- OECD (2020): OECD Reviews of Pension Systems: Czech Republic, OECD Reviews of Pension Systems, OECD Publishing, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, 2020, ISBN 978-92-64-92960-9 (print) <<https://doi.org/10.1787/e6387738-en>>.
- OEKB (2021): Auction Results. Vídeň, Oesterreichische Kontrollbank AG, leden 2021 [cit. 14.1.2021], <<https://www.oekb.at/en/capital-market-services/our-range-of-data-knowledge-creates-an-advantage/data-on-austrian-government-bonds/auction-results.html>>.
- Piguillem, F., Shi, L. (2020): The Optimal COVID-19 Quarantine and Testing Policies. Einaudi Institute for Economics and Finance (EIEF), EIEF Working Papers Series 2004, duben 2020, [cit. 18.12.2020], <http://www.eief.it/eief/images/WP_20.04.pdf>.
- Smlouva o fungování Evropské unie (Konsolidované znění).
- Sněmovní tisk č. 870/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Swedish National Debt Office (2021): Latest Auction Results. Stockholm, Riksgälden: Swedish National Debt Office, leden 2021 [cit. 14.1.2021], <<https://www.riksdagen.se/en/our-operations/central-government-borrowing/issuance/latest-auction-result/>>.
- ÚOHS (2021): Pandemie COVID-19 a pravidla veřejné podpory, Brno, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, leden 2021. [cit. 18.1.2021], <<https://www.uohs.cz/cs/verejna-podpora/pandemie-covid-19-a-pravidla-verejne-podpory.html>>.
- Usnesení vlády ze dne 9. března 2020 č. 189 o Programu ÚVĚR COVID.
- Usnesení vlády ze dne 12. března 2020 č. 196 k veřejné zakázce na centralizovaný nákup dezinfekčních prostředků.
- Usnesení vlády ze dne 13. března 2020 č. 203 o přijetí krizového opatření.
- Usnesení vlády ze dne 15. března 2020 č. 214 o přijetí krizového opatření.
- Usnesení vlády ze dne 15. března 2020 č. 225 o návrhu daňových opatření v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS-CoV-2).
- Usnesení vlády ze dne 16. března 2020 č. 239 o přijetí krizového opatření.

Usnesení vlády ze dne 19. března 2020 č. 268 k zajištění zvýšených osobních a provozních nákladů krajských hygienických stanic a Ministerstva zdravotnictví v souvislosti s nepříznivým vývojem epidemiologické situace ve výskytu onemocnění COVID-19 způsobené novým koronavirem s označením SARS-CoV-2.

Usnesení vlády ze dne 23. března 2020 č. 295 k informaci o návrhu daňových opatření v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS-CoV-2).

Usnesení vlády ze dne 26. března 2020 č. 302 o zajištění rozpočtových prostředků z kapitoly Všeobecná pokladní správa, položky Vládní rozpočtová rezerva na zabezpečení potravinové soběstačnosti a snížení dopadů krizové situace způsobené pandemií koronaviru s využitím nástrojů realizovaných v gesci Ministerstva zemědělství - aktuální opatření Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu, a.s.

Usnesení vlády ze dne 26. března 2020 č. 311 k programu Ošetřovné pro OSVČ.

Usnesení vlády ze dne 30. března 2020 č. 330 o zajištění rozpočtových prostředků z kapitoly Všeobecná pokladní správa, položka Vládní rozpočtová rezerva pro výplatu finančních příspěvků na zmírnění dopadů kůrovcové kalamity v lesích za období od 1. října 2017 do 31. prosince 2018.

Usnesení vlády ze dne 31. března 2020 č. 353 o Cíleném programu podpory zaměstnanosti a zrušení usnesení vlády ze dne 19. března 2020 č. 257, usnesení vlády ze dne 23. března 2020 č. 293.

Usnesení vlády ze dne 9. dubna 2020 č. 406 k zajištění zvýšených osobních a provozních nákladů krajských hygienických stanic a zdravotních ústavů v souvislosti s nepříznivým vývojem epidemiologické situace ve výskytu onemocnění COVID-19 způsobené novým koronavirem s označením SARS-CoV-2.

Usnesení vlády ze dne 9. dubna 2020 č. 408 o některých opatření k minimalizaci dopadů pandemie koronaviru COVID 19 na sektor kultury.

Usnesení vlády ze dne 24. dubna 2020 č. 460 ke vkladu do fondu Exportní garanční a pojišťovací společnosti, a.s. na krytí závazků z poskytovaných záruk k realizaci mimořádného opatření vlády v souvislosti s pandemií nemoci COVID-19.

Usnesení vlády ze dne 27. dubna 2020 č. 480 k jednorázovému příspěvku zřizovatele vybraným nemocnicím na úhradu závazků po splatnosti nebo závazků nad 60 dnů od data uskutečnění zdanitelného plnění a přefinancovaných závazků.

Usnesení vlády ze dne 30. dubna 2020 č. 488 Rozpočtové strategii sektoru veřejných institucí České republiky na léta 2021–2023.

Usnesení vlády ze dne 4. května 2020 č. 514 o rozšíření Programu OŠETŘOVNÉ PRO OSVČ.

Usnesení vlády ze dne 7. května 2020 č. 518 o návrhu na jednorázovou odměnu určenou pro zdravotnické pracovníky 14 poskytovatelů zdravotnické záchranné služby.

Usnesení vlády ze dne 7. května 2020 č. 519 o dofinancování sociálních služeb v roce 2020 v souvislosti s epidemií onemocnění COVID-19.

Usnesení vlády ze dne 18. května 2020 č. 549 o návrhu na vytvoření státních hmotných rezerv pro zajištění osobních ochranných prostředků a zdravotnických prostředků za krizových stavů a o změně usnesení vlády ze dne 30. března 2020 č. 349 k zajištění nákupu ochranných prostředků a dalšího vybavení Ministerstvem zdravotnictví.

Usnesení vlády ze dne 18. května 2020 č. 550 k Programu COVID – NÁJEMNÉ.

Usnesení vlády ze dne 1. června 2020 č. 590 k programu podpory sportovních organizací postižených celosvětovou pandemií COVID-19 – „COVID-SPORT“.

Usnesení vlády ze dne 15. června 2020 č. 661 k návrhu dofinancování sociálních služeb v roce 2020 v souvislosti s epidemií onemocnění COVID-19 – druhá část.

Usnesení vlády ze dne 29. června 2020 č. 703 o podpoře lázeňského cestovního ruchu (COVID-Lázně).

Usnesení vlády ze dne 20. července 2020 č. 766 o podpoře ubytovacích zařízení (Program COVID-Ubytování).

Usnesení vlády ze dne 20. července 2020 č. 769 k programu podpory podnikatelských subjektů v oblasti kultury postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-19 „COVID-KULTURA“.

Usnesení vlády ze dne 27. července 2020 č. 808 o analýze schopností českého průmyslu zabezpečit výrobu osobních ochranných prostředků a zdravotnických prostředků z tuzemských zdrojů.

Usnesení vlády ze dne 27. července 2020 č. 809 o návrhu dotačního programu na podporu mimořádného finančního ohodnocení zaměstnanců poskytovatelů lůžkové péče v souvislosti s epidemií COVID-19.

Usnesení vlády ze dne 21. září 2020 č. 944 k zajištění zvýšených osobních nákladů krajských hygienických stanic v souvislosti s nepříznivým vývojem epidemiologické situace ve výskytu onemocnění COVID-19 způsobené koronavirem s označením SARS-CoV-2.

Usnesení vlády ze dne 12. října 2020 č. 1022 o přijetí krizového opatření.

Usnesení vlády ze dne 14. října 2020 č. 1035 k podpoře podnikatelů v nepravidelné autobusové dopravě postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-19 COVID – BUS a o změně usnesení vlády ze dne 18. května 2020 č. 550 k Programu COVID – NÁJEMNÉ.

Usnesení vlády ze dne 14. října 2020 č. 1036 k pokračování programu podpory podnikatelských subjektů v oblasti kultury postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-19 COVID-KULTURA.

Usnesení vlády ze dne 14. října 2020 č. 1037 k pokračování Programu Ministerstva průmyslu a obchodu COVID – Nájemné Výzva 2.

Usnesení vlády ze dne 14. října 2020 č. 1038 k Programu podpory podnikatelských subjektů v oblasti sportu postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 „COVID – SPORT II.“.

Usnesení vlády ze dne 14. října 2020 č. 1039 o změně podmínek Cíleného programu podpory zaměstnanosti Antivirus.

Usnesení vlády ze dne 16. října 2020 č. 1052 o snížení dopadů krizové situace způsobené pandemií koronaviru prostřednictvím nového dotačního programu pro oblast potravinářství s využitím nástrojů realizovaných v gesci Ministerstva zemědělství.

Usnesení vlády ze dne 16. října 2020 č. 1053 o Programu podpory malých podniků postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-2 – „OŠETŘOVNÉ II“ pro OSVČ.

Usnesení vlády ze dne 19. října 2020 č. 1070 o podpoře cestovního ruchu (Dotační titul COVID – podpora cestovního ruchu) a o změně usnesení vlády ze dne 20. července 2020 č. 766, o podpoře ubytovacích zařízení (Program COVID-Ubytování).

Usnesení vlády ze dne 19. října 2020 č. 1071 o změně části usnesení vlády ze dne 9. dubna 2020 č. 408, o některých opatřeních k minimalizaci dopadů pandemie koronaviru COVID 19 na sektor kultury a o žádosti rozpočtovému výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky o vyslovení souhlasu se změnou závazných ukazatelů.

Usnesení vlády ze dne 21. října 2020 č. 1079 o přijetí krizového opatření.

Usnesení vlády ze dne 22. října 2020 č. 1083 o změně navýšení pohotovostních zásob resortu zdravotnictví.

Usnesení vlády ze dne 26. října 2020 č. 1099 o vydání rozhodnutí o prominutí příslušenství daně a zálohy na daň v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS-CoV-2).

Usnesení vlády ze dne 2. listopadu 2020 č. 1138 k realizaci nového dotačního programu AGRICOVID POTRAVINÁŘSTVÍ v gesci Ministerstva zemědělství.

Usnesení vlády ze dne 16. listopadu 2020 č. 1181 k podpoře sportovních organizací – Restart sportu.

Usnesení vlády ze dne 16. listopadu 2020 č. 1184 o podpoře ubytovacích zařízení pro školy v přírodě (COVID-Školy v přírodě) a o změně usnesení vlády ze dne 19. října 2020 č. 1070, o podpoře cestovního ruchu (Dotační titul COVID – podpora cestovního ruchu) a o změně usnesení vlády ze dne 20. července 2020 č. 766, o podpoře ubytovacích zařízení (Program COVID – Ubytování) a usnesení vlády ze dne 8. června 2020 č. 631, o Krizovém akčním plánu cestovního ruchu v České republice 2020 – 2021.

Usnesení vlády ze dne 30. listopadu 2020 č. 1246 k podpoře sportovní infrastruktury – Restart sportu.

Usnesení vlády ze dne 14. prosince 2020 č. 1328 o programu COVID Gastro.

Usnesení vlády ze dne 14. prosince 2020 č. 1329 o pokračování programu COVID – Nájemné.

Usnesení vlády ze dne 14. prosince 2020 č. 1331 o podpoře ubytovacích zařízení COVID – Ubytování II a o změně usnesení vlády ze dne 16. listopadu 2020 č. 1184.

Usnesení vlády ze dne 17. prosince 2020 č. 1340 o pokračování programu COVID – Kultura – podpora živé kultury a audiovizí.

Usnesení vlády ze dne 21. prosince 2020 č. 1369 o vydání rozhodnutí o prominutí příslušenství daně, zálohy na daň a správního poplatku v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS-CoV-2).

Usnesení vlády ze dne 4. ledna 2021 č. 10 o programu podpory podnikatelů postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-19 „COVID – Gastro – Uzavřené provozovny“.

Usnesení vlády ze dne 11. ledna 2021 č. 32 o programu podpory podnikatelů postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS CoV-19 „COVID – SPORT III Lyžařská střediska“.

Usnesení vlády ze dne 18. ledna 2021 č. 46 o Programu Záruka COVID Sport.

Usnesení vlády ze dne 18. ledna 2021 č. 48 k Prodloužení podpory COVID-Lázně do 30. června 2021.

Usnesení vlády ze dne 18. ledna 2021 č. 49 k Podpoře cestovních kanceláří (COVID-cestovní kanceláře II).

Usnesení vlády ze dne 18. ledna 2021 č. 50 o změně usnesení vlády ze dne 14. prosince 2020 č. 1331 o podpoře ubytovacích zařízení COVID – Ubytování II.

Usnesení vlády ze dne 18. ledna 2021 č. 51 o Programu COVID Záruka CK.

Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/1993 Sb., České národní rady o České národní bance), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 112/2016 Sb., o evidenci tržeb, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon, č. 212/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.

Zákon č. 203/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 191/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 32/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 47/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 80/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony.

Zákon č. 244/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 256/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 112/2016 Sb., o evidenci tržeb, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020.

Zákon č. 363/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 364/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní v souvislosti se zvyšováním příjmů veřejných rozpočtů.

Zákon č. 129/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020.

Zákon č. 133/2020 Sb., o některých úpravách v sociálním zabezpečení v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020.

Zákon č. 134/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 136/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a důchodového pojištění v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020.

Zákon č. 137/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti evidence tržeb v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu.

Zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2.

- Zákon č. 177/2020 Sb., o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19.
- Zákon č. 186/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 192/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 207/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění zákona č. 277/2019 Sb.
- Zákon č. 208/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020, ve znění zákona č. 129/2020 Sb.
- Zákon č. 209/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na nájemce prostor sloužících k uspokojování bytové potřeby, na příjemce úvěru poskytnutého Státním fondem rozvoje bydlení a v souvislosti s poskytováním plnění spojených s užíváním bytů a nebytových prostorů v domě s byty.
- Zákon č. 214/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 228/2020 Sb., o poskytnutí státní záruky České republiky na zajištění dluhů Českomoravské záruční a rozvojové banky, a. s., vyplývajících z ručení za dluhy z úvěrů v souvislosti se zmírněním negativních dopadů způsobených virem SARS CoV-2.
- Zákon č. 230/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 133/2020 Sb., o některých úpravách v sociálním zabezpečení v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020.
- Zákon č. 231/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 234/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2.
- Zákon č. 255/2020 Sb., o snížení penále z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti placeného zaměstnavateli jako poplatníky v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020 a o změně některých zákonů.
- Zákon č. 262/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2.
- Zákon č. 288/2020 Sb., kterým se stanoví termín předložení návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2021 vládě a Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.
- Zákon č. 299/2020 Sb., kterým se mění některé daňové zákony v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2 a zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 300/2020 Sb., o prominutí pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti placeného některými zaměstnavateli jako poplatníky v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020 a o změně zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 323/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 331/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 386/2020 Sb., kterým se zrušuje zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů, a mění a zrušují další související právní předpisy.
- Zákon č. 438/2020 Sb., o úpravách poskytování ošetřovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii a o změně zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 449/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 137/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti evidence tržeb v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 451/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 228/2020 Sb., o poskytnutí státní záruky České republiky na zajištění dluhů Českomoravské záruční a rozvojové banky, a.s., vyplývajících z ručení za dluhy z úvěrů v souvislosti se zmírněním negativních dopadů způsobených virem SARS-CoV-2.
- Zákon č. 461/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti se zákazem nebo omezením podnikatelské činnosti v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2.
- Zákon č. 469/2020 Sb., o jednorázovém příspěvku důchodci v roce 2020 a o změně zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 584/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 461/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti se zákazem nebo omezením podnikatelské činnosti v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2.
- Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).
- Zákon č. 600/2020 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2021.
- Zákon č. 609/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony.

A Tabulková příloha – metodika ESA 2010

Údaje za sektor vládních institucí v metodice ESA 2010 jsou konsolidovány na příslušné úrovni.

Tabulka A.1: Příjmy sektoru vládních institucí

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Celkové příjmy	<i>mld. Kč</i>	1 576	1 645	1 667	1 714	1 762	1 910	1 941	2 069	2 246	2 390
	<i>růst v %</i>	2,4	4,3	1,4	2,8	2,8	8,4	1,6	6,6	8,6	6,4
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>mld. Kč</i>	287	301	303	313	335	354	385	416	458	485
	<i>růst v %</i>	-2,8	4,7	0,9	3,3	7,1	5,6	8,8	8,0	10,1	5,7
Sociální příspěvky ¹⁾	<i>mld. Kč</i>	578	593	600	607	629	663	703	760	834	895
	<i>růst v %</i>	3,3	2,5	1,3	1,1	3,6	5,5	6,1	8,0	9,8	7,3
Daně z výroby a dovozu ²⁾	<i>mld. Kč</i>	441	481	502	521	513	562	587	626	647	689
	<i>růst v %</i>	3,9	9,0	4,3	3,9	-1,6	9,5	4,4	6,7	3,4	6,4
Kapitálové daně ³⁾	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	<i>růst v %</i>	-3,4	0,9	0,9	-33,3	-93,5	10,0	54,5	70,6	-24,1	-45,5
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	38	35	35	38	37	37	37	31	35	32
	<i>růst v %</i>	-0,5	-6,9	0,8	6,9	-2,3	-0,4	0,8	-17,9	14,3	-7,4
Úroky	<i>mld. Kč</i>	11	10	10	10	8	7	6	5	8	12
	<i>růst v %</i>	-4,2	-12,7	6,8	-6,1	-13,4	-21,2	-7,8	-19,7	66,0	40,2
Ostatní důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	27	25	25	28	29	30	31	26	27	21
	<i>růst v %</i>	1,1	-4,5	-1,5	12,3	1,6	5,8	2,8	-17,6	4,3	-22,1
Prodeje ⁴⁾	<i>mld. Kč</i>	138	146	148	150	152	155	158	163	175	187
	<i>růst v %</i>	-0,7	5,7	1,1	1,1	1,8	2,0	1,7	3,4	7,0	7,1
Ostatní běžné transfery a dotace	<i>mld. Kč</i>	36	35	39	44	42	49	40	40	51	53
	<i>růst v %</i>	21,3	-0,7	10,5	13,5	-4,5	15,1	-18,5	1,5	26,0	5,1
Investiční dotace	<i>mld. Kč</i>	53	50	35	36	49	81	23	26	42	44
	<i>růst v %</i>	4,9	-6,0	-29,0	1,5	36,3	66,6	-72,1	15,4	60,4	5,2
Ostatní kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	5	4	4	5	5	9	8	6	4	5
	<i>růst v %</i>	88,2	-25,8	9,3	18,6	-10,6	92,3	-6,1	-21,3	-40,9	20,7
	<i>% HDP</i>										
Celkové příjmy		39,5	40,5	40,8	41,4	40,5	41,3	40,5	40,5	41,5	41,6
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné		7,2	7,4	7,4	7,6	7,7	7,7	8,0	8,1	8,5	8,4
Sociální příspěvky ¹⁾		14,5	14,6	14,7	14,6	14,5	14,3	14,7	14,9	15,4	15,6
Daně z výroby a dovozu ²⁾		11,1	11,8	12,3	12,6	11,8	12,1	12,2	12,3	12,0	12,0
Kapitálové daně ³⁾		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Důchody z vlastnictví		0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,6	0,6	0,6
Úroky		0,3	0,2	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Ostatní důchody z vlastnictví		0,7	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	0,5	0,4
Prodeje ⁴⁾		3,5	3,6	3,6	3,6	3,5	3,4	3,3	3,2	3,2	3,3
Ostatní běžné transfery a dotace		0,9	0,9	1,0	1,1	1,0	1,1	0,8	0,8	0,9	0,9
Investiční dotace		1,3	1,2	0,9	0,9	1,1	1,8	0,5	0,5	0,8	0,8
Ostatní kapitálové transfery		0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1

Pozn.: ¹⁾ Povinné i dobrovolné platby zaměstnavatelů (ve prospěch svých zaměstnanců), zaměstnanců, osob samostatně výdělečně činných a samoplátců orgánům sociálního zabezpečení a zdravotním pojišťovnám.

²⁾ Povinné platby, které výrobní jednotky musí platit státu a které se týkají výrobní činnosti či dovozu a/nebo použití výrobních faktorů (např. daň z přidané hodnoty, spotřební daně aj.).

³⁾ Nepravidelné platby ve prospěch vládních institucí z hodnoty majetku, aktiv nebo čistého jmění jednotky.

⁴⁾ Jedná se o součet tržní produkce, produkce pro vlastní konečné užití a plateb za ostatní netržní služby sektoru vládních institucí.

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.2: Daňové příjmy sektoru vládních institucí

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Daně a sociální příspěvky celkem	<i>mld. Kč</i>	1 307	1 374	1 405	1 441	1 477	1 579	1 675	1 802	1 940	2 068
	<i>růst v %</i>	2,0	5,2	2,3	2,5	2,5	6,9	6,1	7,6	7,6	6,6
Běžné daně z důchodů a jiné	<i>mld. Kč</i>	287	301	303	313	335	354	385	416	458	485
	<i>růst v %</i>	-2,8	4,7	0,9	3,3	7,1	5,6	8,8	8,0	10,1	5,7
Jednotlivců nebo domácností	<i>mld. Kč</i>	149	161	165	170	181	187	207	229	261	284
	<i>růst v %</i>	-2,3	8,0	2,4	3,1	6,5	3,0	10,9	10,5	13,8	9,1
Společností	<i>mld. Kč</i>	127	129	127	133	144	157	167	176	187	190
	<i>růst v %</i>	-3,7	1,3	-1,2	4,0	8,5	8,8	6,8	5,2	6,3	1,4
Z výher z loterií nebo sázek	<i>mld. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>růst v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostatní běžné daně	<i>mld. Kč</i>	10	10	10	10	10	11	11	12	11	11
	<i>růst v %</i>	0,0	-1,6	1,8	-1,4	0,0	5,4	2,2	4,4	-5,8	-0,6
Příspěvky na sociální zabezpečení	<i>mld. Kč</i>	578	593	600	607	629	663	703	760	834	895
	<i>růst v %</i>	3,3	2,5	1,3	1,1	3,6	5,5	6,1	8,0	9,8	7,3
Skutečné příspěvky zaměstnavatelů	<i>mld. Kč</i>	368	378	383	387	401	423	450	488	538	577
	<i>růst v %</i>	5,1	2,7	1,4	1,3	3,4	5,5	6,4	8,6	10,2	7,1
Imputované příspěvky zaměstnavatelů	<i>mld. Kč</i>	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
	<i>růst v %</i>	-17,3	31,8	-5,1	4,6	-21,5	40,1	-1,9	16,1	21,9	30,9
Skutečné příspěvky domácností	<i>mld. Kč</i>	209	214	217	218	227	239	252	270	294	317
	<i>růst v %</i>	0,3	2,2	1,2	0,7	4,1	5,4	5,4	6,9	9,0	7,6
Doplňkové příspěvky domácností	<i>mld. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>růst v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	441	481	502	521	513	562	587	626	647	689
	<i>růst v %</i>	3,9	9,0	4,3	3,9	-1,6	9,5	4,4	6,7	3,4	6,4
Daně z produktů ¹⁾	<i>mld. Kč</i>	421	457	479	501	489	538	562	601	619	650
	<i>růst v %</i>	3,0	8,5	4,8	4,7	-2,3	10,0	4,4	6,9	3,1	5,0
Daň z přidané hodnoty	<i>mld. Kč</i>	263	277	286	304	319	333	354	388	409	435
	<i>růst v %</i>	1,9	5,0	3,5	6,2	5,2	4,3	6,2	9,5	5,4	6,6
Spotřební daně	<i>mld. Kč</i>	148	171	176	179	151	183	181	186	186	188
	<i>růst v %</i>	5,6	15,4	2,9	1,6	-15,4	21,0	-0,8	2,3	0,0	1,3
Ostatní daně z produktů ²⁾	<i>mld. Kč</i>	10	10	17	19	19	22	27	28	25	27
	<i>růst v %</i>	-4,3	-1,3	75,9	10,5	-0,2	17,7	20,4	3,9	-8,6	6,0
Jiné daně z výroby ³⁾	<i>mld. Kč</i>	20	24	23	20	24	24	25	25	28	38
	<i>růst v %</i>	25,6	20,1	-4,9	-13,1	18,4	-0,3	5,3	2,4	9,9	37,2
Kapitálové daně	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	<i>růst v %</i>	-3,4	0,9	0,9	-33,3	-93,5	10,0	54,5	70,6	-24,1	-45,5

Pozn.: ¹⁾ Daně placené z jednotky vyrobeného nebo do transakce vstupujícího výrobku nebo služby.

²⁾ Jedná se například o dovozní cla, poplatky z dovážených zemědělských produktů, daně z finančních a kapitálových transakcí, poplatky ze zábavních činností, daně z loterií, her a sázek a jiné.

³⁾ Daně požadované od podniků z důvodu jejich zapojení do výrobní činnosti, nezávisle na množství a hodnotě jimi vyrobeného nebo prodaného zboží nebo služeb (např. daň z nemovitostí, resp. daň z nemovitých věcí od roku 2014, silniční daň, poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových).

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí (podíl na HDP)

v % HDP

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Daně a sociální příspěvky celkem	32,7	33,8	34,4	34,8	34,0	34,1	34,9	35,3	35,9	36,0
Běžné daně z důchodů a jiné	7,2	7,4	7,4	7,6	7,7	7,7	8,0	8,1	8,5	8,4
Jednotlivců nebo domácností	3,7	4,0	4,0	4,1	4,2	4,0	4,3	4,5	4,8	4,9
Společností	3,2	3,2	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,4	3,5	3,3
Z výher z loterií nebo sázek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostatní běžné daně	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Příspěvky na sociální zabezpečení	14,5	14,6	14,7	14,6	14,5	14,3	14,7	14,9	15,4	15,6
Skutečné příspěvky zaměstnavatelů	9,2	9,3	9,4	9,4	9,2	9,1	9,4	9,6	9,9	10,0
Imputované příspěvky zaměstnavatelů	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skutečné příspěvky domácností	5,2	5,3	5,3	5,3	5,2	5,2	5,3	5,3	5,4	5,5
Doplňkové příspěvky domácností	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daně z výroby a dovozu	11,1	11,8	12,3	12,6	11,8	12,1	12,2	12,3	12,0	12,0
Daně z produktů ¹⁾	10,5	11,2	11,7	12,1	11,3	11,6	11,7	11,8	11,4	11,3
Daň z přidané hodnoty	6,6	6,8	7,0	7,3	7,4	7,2	7,4	7,6	7,6	7,6
Spotřební daně	3,7	4,2	4,3	4,3	3,5	4,0	3,8	3,6	3,4	3,3
Ostatní daně z produktů ²⁾	0,2	0,2	0,4	0,5	0,4	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5
Jiné daně z výroby ³⁾	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,7
Kapitálové daně	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Pozn.: ¹⁾ Daně placené z jednotky vyrobeného nebo do transakce vstupujícího výrobku nebo služby.²⁾ Jedná se například o dovozní cla, poplatky z dovážených zemědělských produktů, daně z finančních a kapitálových transakcí, poplatky ze zábavních činností, daně z loterií, her a sázek a jiné.³⁾ Daně požadované od podniků z důvodu jejich zapojení do výrobní činnosti, nezávisle na množství a hodnotě jimi vyrobeného nebo prodaného zboží nebo služeb (např. daň z nemovitostí, resp. daň z nemovitých věcí od roku 2014, silniční daň, poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových).

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.4: Příjmy subsektoru ústředních vládních institucí

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Celkové příjmy	<i>mld. Kč</i>	1 120	1 180	1 194	1 214	1 238	1 353	1 387	1 476	1 583	1 684
	<i>růst v %</i>	2,7	5,4	1,2	1,7	1,9	9,3	2,5	6,4	7,3	6,3
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>mld. Kč</i>	194	203	204	206	221	233	252	276	303	321
	<i>růst v %</i>	-2,4	4,6	0,8	0,7	7,2	5,6	8,0	9,7	10,0	5,7
Sociální příspěvky	<i>mld. Kč</i>	365	374	378	379	391	413	439	478	525	565
	<i>růst v %</i>	3,7	2,7	0,9	0,4	3,2	5,6	6,2	9,0	9,8	7,5
Daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	351	387	406	419	406	450	464	491	499	530
	<i>růst v %</i>	3,9	10,2	4,9	3,2	-3,0	10,8	3,0	5,9	1,7	6,2
Kapitálové daně	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-
	<i>růst v %</i>	-2,7	-2,3	3,8	-33,5	-	-	-	-	-	-
Důchod z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	31	28	27	30	29	30	30	24	27	24
	<i>růst v %</i>	2,4	-8,2	-3,1	11,2	-3,0	2,8	-0,1	-20,2	12,5	-12,1
Prodeje	<i>mld. Kč</i>	68	75	76	75	78	81	81	85	93	101
	<i>růst v %</i>	1,9	10,0	0,7	-1,1	4,3	3,1	1,1	4,0	9,9	8,1
Ostatní příjmy	<i>mld. Kč</i>	111	112	103	105	112	145	121	123	136	144
	<i>růst v %</i>	5,6	0,9	-8,0	1,8	6,4	30,1	-16,7	1,2	10,6	6,1

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.5: Příjmy subsektoru místních vládních institucí

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Celkové příjmy	<i>mld. Kč</i>	493	489	462	484	512	552	544	590	659	717
	<i>růst v %</i>	1,1	-0,8	-5,5	4,8	5,8	7,7	-1,4	8,5	11,7	8,8
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>mld. Kč</i>	93	98	99	107	115	121	134	141	155	164
	<i>růst v %</i>	-3,8	4,8	0,9	8,8	7,0	5,6	10,3	5,0	10,4	5,9
Sociální příspěvky	<i>mld. Kč</i>	0	0	1	1	0	1	1	1	1	1
	<i>růst v %</i>	-10,9	43,8	17,7	-0,3	-19,9	50,4	1,9	10,9	21,5	25,8
Daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	90	94	96	102	107	112	123	135	148	158
	<i>růst v %</i>	3,7	4,4	1,9	6,5	4,2	4,7	10,3	9,9	9,5	6,9
Kapitálové daně	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	<i>růst v %</i>	-18,2	77,8	-37,5	-30,0	42,9	10,0	54,5	70,6	-24,1	-45,5
Důchod z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	7	7	8	8	8	7	7	6	8	9
	<i>růst v %</i>	-5,7	0,0	16,5	-4,2	0,5	-12,9	5,0	-6,3	20,6	8,8
Prodeje	<i>mld. Kč</i>	70	71	72	75	74	75	76	79	82	86
	<i>růst v %</i>	-3,1	1,5	1,6	3,4	-0,6	0,8	2,3	2,8	4,0	5,9
Ostatní příjmy	<i>mld. Kč</i>	233	219	187	192	209	237	203	228	265	298
	<i>růst v %</i>	3,9	-5,9	-14,6	2,8	8,7	13,4	-14,3	12,5	16,3	12,3

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.6: Příjmy subsektoru fondů sociálního zabezpečení

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Celkové příjmy	<i>mld. Kč</i>	216	221	225	230	239	252	267	284	312	333
	<i>růst v %</i>	2,1	2,4	1,8	2,2	4,3	5,2	5,9	6,5	9,7	7,0
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>mld. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>růst v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sociální příspěvky	<i>mld. Kč</i>	213	218	222	227	237	249	264	281	308	329
	<i>růst v %</i>	2,6	2,2	2,0	2,2	4,3	5,2	5,8	6,5	9,7	6,9
Daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>růst v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kapitálové daně	<i>mld. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>růst v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Důchod z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
	<i>růst v %</i>	-46,3	-18,7	9,7	-47,2	-5,2	-28,1	-21,7	-95,1	57,1	-18,2
Prodeje	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	<i>růst v %</i>	-1,7	20,2	-16,1	3,5	-5,9	-1,8	0,0	-6,4	3,9	37,4
Ostatní příjmy	<i>mld. Kč</i>	2	3	2	2	3	3	3	3	4	4
	<i>růst v %</i>	-14,5	29,2	-19,3	8,1	11,2	10,1	9,3	12,2	9,9	9,9

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.7: Výdaje sektoru vládních institucí

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Výdaje celkem	<i>mld. Kč</i>	1 742	1 754	1 827	1 767	1 852	1 940	1 907	1 992	2 196	2 375
	<i>růst v %</i>	-0,7	0,7	4,1	-3,3	4,8	4,7	-1,7	4,5	10,3	8,1
Náhrady zaměstnancům	<i>mld. Kč</i>	354	350	359	367	380	398	419	462	521	576
	<i>růst v %</i>	0,4	-1,0	2,7	2,0	3,5	4,8	5,4	10,1	12,8	10,5
Mezispotřeba	<i>mld. Kč</i>	290	281	259	270	274	284	291	296	326	339
	<i>růst v %</i>	-0,8	-3,0	-7,8	4,1	1,5	3,5	2,8	1,6	10,0	4,1
Sociální dávky jiné než naturální ¹⁾	<i>mld. Kč</i>	535	546	554	564	576	591	605	624	658	707
	<i>růst v %</i>	1,8	1,9	1,6	1,8	2,0	2,6	2,5	3,1	5,5	7,5
Naturální sociální transfery	<i>mld. Kč</i>	121	124	130	133	140	142	148	152	160	177
	<i>růst v %</i>	0,3	2,6	4,7	2,6	4,8	1,4	4,3	3,1	4,7	10,9
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	52	53	59	55	57	49	44	38	40	41
	<i>růst v %</i>	7,4	2,1	9,9	-5,8	2,6	-13,0	-10,6	-14,2	6,7	1,5
Úroky	<i>mld. Kč</i>	52	53	58	55	56	49	44	38	40	40
	<i>růst v %</i>	7,7	1,9	9,1	-4,9	2,0	-12,7	-10,6	-13,6	5,8	1,2
Ostatní důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
	<i>růst v %</i>	-30,1	40,6	117,2	-69,4	119,1	-44,4	-1,8	-91,2	1246,4	29,7
Dotace	<i>mld. Kč</i>	71	91	91	96	99	105	108	110	119	129
	<i>růst v %</i>	2,3	29,2	0,0	5,1	3,8	5,6	2,6	1,7	8,8	8,3
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>mld. Kč</i>	202	181	169	152	178	236	155	171	224	252
	<i>růst v %</i>	-14,6	-10,5	-6,5	-10,0	16,8	32,8	-34,3	10,2	31,3	12,5
Kapitálové transfery ²⁾	<i>mld. Kč</i>	46	45	121	39	60	41	36	30	35	33
	<i>růst v %</i>	-1,8	-2,6	169,8	-67,5	53,4	-32,3	-12,8	-14,9	16,2	-5,5
Investiční dotace ³⁾	<i>mld. Kč</i>	25	32	31	21	18	15	13	15	23	17
	<i>růst v %</i>	-5,8	28,6	-1,8	-32,2	-14,5	-19,1	-12,8	14,4	57,6	-25,2
Ostatní kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	21	13	89	18	42	26	23	16	12	16
	<i>růst v %</i>	3,3	-39,4	598,0	-79,8	133,5	-37,9	-12,8	-31,4	-22,6	32,1
Ostatní výdaje	<i>mld. Kč</i>	71	83	84	90	89	95	100	109	113	120
	<i>růst v %</i>	15,4	17,3	0,7	7,3	-1,2	6,6	5,6	9,1	3,6	6,0
Výdaje na konečnou spotřebu	<i>mld. Kč</i>	820	804	795	817	840	875	910	959	1 049	1 134
	<i>růst v %</i>	0,3	-1,9	-1,1	2,7	2,8	4,1	4,0	5,4	9,4	8,1
Kolektivní spotřeba ⁴⁾	<i>mld. Kč</i>	400	377	365	378	384	405	423	442	483	510
	<i>růst v %</i>	-1,0	-5,7	-3,1	3,5	1,7	5,4	4,3	4,6	9,3	5,6
Individuální spotřeba	<i>mld. Kč</i>	420	428	430	439	456	470	487	517	566	623
	<i>růst v %</i>	1,6	1,7	0,6	2,1	3,8	3,1	3,6	6,1	9,5	10,2

Pozn.: ¹⁾ Sociální dávky, které mají sloužit domácnostem k pokrytí nákladů či ztrát plynoucích z existence nebo vzniku určitých rizik nebo potřeb. Jedná se především o dávky vyplacené v případě stáří, invalidity, nemoci, mateřství, nezaměstnanosti, pracovního úrazu, nemoci z povolání, náhlé sociální potřeby apod.

²⁾ Transakce rozdělování kapitálu, které neovlivňují velikost běžného důchodu poživatele ani plátce takové transakce, ale velikost jejich čistého jmění. Mohou probíhat v peněžní i naturální formě.

³⁾ Kapitálové transfery v peněžní i naturální podobě, které vládní instituce poskytují k celkovému nebo částečnému financování tvorby hrubého fixního kapitálu.

⁴⁾ Hodnota kolektivních služeb poskytovaných celé společnosti nebo jejím specifickým skupinám, tj. výdaje na veřejné služby, obranu, bezpečnost, justici, ochranu zdraví, životní prostředí, vědu a výzkum, rozvoj infrastruktury a hospodářství.

Zdroj: ČSÚ (2020b), MF ČR.

Tabulka A.8: Výdaje sektoru vládních institucí (podíl na HDP)

v % HDP

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Výdaje celkem	43,6	43,2	44,7	42,7	42,6	41,9	39,8	39,0	40,6	41,3
Náhrady zaměstnancům	8,9	8,6	8,8	8,9	8,7	8,6	8,7	9,0	9,6	10,0
Mezispotřeba	7,3	6,9	6,3	6,5	6,3	6,1	6,1	5,8	6,0	5,9
Sociální dávky jiné než naturální	13,4	13,4	13,6	13,6	13,2	12,8	12,6	12,2	12,2	12,3
Naturální sociální transfery	3,0	3,1	3,2	3,2	3,2	3,1	3,1	3,0	2,9	3,1
Důchody z vlastnictví	1,3	1,3	1,4	1,3	1,3	1,1	0,9	0,7	0,7	0,7
Úroky	1,3	1,3	1,4	1,3	1,3	1,1	0,9	0,7	0,7	0,7
Ostatní důchody z vlastnictví	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dotace	1,8	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,2	2,1	2,2	2,2
Tvorba hrubého fixního kapitálu	5,1	4,5	4,1	3,7	4,1	5,1	3,2	3,3	4,1	4,4
Kapitálové transfery	1,2	1,1	3,0	0,9	1,4	0,9	0,7	0,6	0,7	0,6
Investiční dotace	0,6	0,8	0,8	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3
Ostatní kapitálové transfery	0,5	0,3	2,2	0,4	1,0	0,6	0,5	0,3	0,2	0,3
Ostatní výdaje	1,8	2,0	2,1	2,2	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1
Výdaje na konečnou spotřebu	20,5	19,8	19,5	19,7	19,3	18,9	19,0	18,8	19,4	19,7
Kolektivní spotřeba	10,0	9,3	8,9	9,1	8,8	8,8	8,8	8,7	8,9	8,9
Individuální spotřeba	10,5	10,5	10,5	10,6	10,5	10,2	10,2	10,1	10,5	10,8

Zdroj: ČSÚ (2020b), MF ČR.

Tabulka A.9: Výdaje subsektoru ústředních vládních institucí

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Výdaje celkem	<i>mld. Kč</i>	1 262	1 271	1 345	1 280	1 333	1 410	1 407	1 450	1 574	1 717
	<i>růst v %</i>	-0,6	0,8	5,8	-4,8	4,1	5,8	-0,2	3,0	8,6	9,1
Náhrady zaměstnancům	<i>mld. Kč</i>	179	172	179	183	190	200	210	231	258	280
	<i>růst v %</i>	-1,3	-3,4	3,7	2,4	3,7	5,1	5,3	9,9	11,6	8,5
Mezispotřeba	<i>mld. Kč</i>	144	139	123	128	131	141	143	140	159	167
	<i>růst v %</i>	-2,5	-3,8	-11,3	4,3	2,4	7,3	1,7	-2,3	13,5	5,0
Sociální dávky jiné než naturální	<i>mld. Kč</i>	504	514	544	553	565	579	593	612	645	694
	<i>růst v %</i>	1,5	2,1	5,8	1,8	2,1	2,4	2,4	3,3	5,3	7,6
Naturální sociální transfery	<i>mld. Kč</i>	4	5	9	12	14	15	14	13	14	17
	<i>růst v %</i>	53,3	20,0	83,4	37,2	15,4	1,8	-1,1	-8,7	4,5	24,7
Úroky	<i>mld. Kč</i>	50	52	56	54	55	48	43	37	39	39
	<i>růst v %</i>	9,9	2,2	8,9	-4,2	1,9	-12,9	-10,4	-13,6	5,4	0,5
Dotace	<i>mld. Kč</i>	33	54	53	57	59	63	65	65	71	78
	<i>růst v %</i>	-5,1	64,4	-0,5	6,9	2,7	7,0	3,4	-0,3	10,6	9,1
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>mld. Kč</i>	107	88	88	76	80	122	92	89	108	128
	<i>růst v %</i>	-17,0	-17,4	0,1	-14,2	6,0	52,0	-24,8	-2,7	20,7	19,2
Kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	52	53	119	36	56	48	42	34	36	41
	<i>růst v %</i>	-5,0	2,4	123,5	-69,3	55,1	-15,1	-13,0	-18,1	5,1	14,5
Ostatní výdaje	<i>mld. Kč</i>	190	195	174	181	182	196	206	228	244	273
	<i>růst v %</i>	6,4	2,8	-10,9	3,9	1,1	7,5	4,8	10,9	7,1	11,5

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.10: Výdaje subsektoru místních vládních institucí

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Výdaje celkem	<i>mld. Kč</i>	509	500	464	472	505	526	494	548	636	680
	<i>růst v %</i>	-0,8	-1,6	-7,2	1,7	6,9	4,2	-6,0	10,9	16,0	6,9
Náhrady zaměstnancům	<i>mld. Kč</i>	171	174	177	180	186	194	205	226	258	291
	<i>růst v %</i>	2,4	1,5	1,9	1,7	3,3	4,5	5,6	10,4	14,0	12,6
Mezispotřeba	<i>mld. Kč</i>	143	140	134	140	141	141	146	154	165	170
	<i>růst v %</i>	0,6	-1,9	-4,4	4,3	0,7	0,0	4,0	5,5	6,8	3,4
Sociální dávky jiné než naturální	<i>mld. Kč</i>	32	32	11	11	11	12	13	12	13	13
	<i>růst v %</i>	6,6	-0,7	-66,3	3,7	-2,9	9,6	7,7	-8,0	11,7	1,9
Naturální sociální transfery	<i>mld. Kč</i>	2	3	0	-	-	-	-	-	-	-
	<i>růst v %</i>	-16,4	11,1	-99,0	-	-	-	-	-	-	-
Úroky	<i>mld. Kč</i>	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1
	<i>růst v %</i>	-32,3	-7,5	16,6	-23,3	4,0	-9,2	-19,9	-13,2	19,8	26,4
Dotace	<i>mld. Kč</i>	38	38	38	39	41	42	43	45	48	51
	<i>růst v %</i>	9,6	-1,0	0,6	2,6	5,3	3,6	1,5	4,8	6,3	7,1
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>mld. Kč</i>	95	92	81	77	97	114	63	82	116	123
	<i>růst v %</i>	-11,7	-2,8	-12,7	-5,1	27,2	17,3	-44,6	28,8	42,8	6,0
Kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	12	7	11	10	12	5	5	6	11	5
	<i>růst v %</i>	-1,3	-42,1	55,8	-11,2	25,8	-63,4	6,3	23,2	82,0	-54,5
Ostatní výdaje	<i>mld. Kč</i>	13	14	12	15	15	17	18	22	23	25
	<i>růst v %</i>	-1,0	2,2	-15,4	31,5	1,2	9,1	7,8	22,4	5,4	4,6

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.11: Výdaje subsektoru fondů sociálního zabezpečení

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Výdaje celkem	<i>mld. Kč</i>	224	228	232	229	242	250	262	276	295	322
	<i>růst v %</i>	1,2	1,5	1,7	-1,3	5,9	3,3	4,7	5,3	6,9	9,2
Náhrady zaměstnancům	<i>mld. Kč</i>	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5
	<i>růst v %</i>	-0,2	-2,3	-3,0	-0,6	2,5	4,9	2,6	5,3	8,4	13,3
Mezispotřeba	<i>mld. Kč</i>	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2
	<i>růst v %</i>	9,9	-21,5	1,3	-15,8	-0,9	-6,4	-3,5	-7,4	6,4	-2,3
Sociální dávky jiné než naturální	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	<i>růst v %</i>	0,0	-28,6	-20,0	12,5	-22,2	28,6	11,1	-20,0	50,0	41,7
Naturální sociální transfery	<i>mld. Kč</i>	114	116	121	121	125	127	133	139	146	160
	<i>růst v %</i>	-0,5	1,8	3,8	0,0	3,7	1,4	5,0	4,4	4,7	9,6
Úroky	<i>mld. Kč</i>	-	0	-	-	-	-	-	0	-	-
	<i>růst v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dotace	<i>mld. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>růst v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>mld. Kč</i>	1	1	1	0	1	0	0	0	0	1
	<i>růst v %</i>	-15,7	-14,1	-23,7	-59,6	119,0	-22,6	-18,7	-6,3	24,9	86,7
Kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>růst v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostatní výdaje	<i>mld. Kč</i>	102	104	104	102	110	117	122	130	142	154
	<i>růst v %</i>	3,1	2,1	-0,3	-2,1	8,5	5,7	4,7	6,6	9,1	8,5

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.12: Saldo sektoru vládních institucí podle subsektorů

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>mld. Kč</i>										
Sektor vládních institucí	-166	-110	-159	-53	-90	-30	34	77	49	15
Ústřední vládní instituce	-142	-92	-150	-66	-95	-58	-20	27	9	-33
Místní vládní instituce	-15	-11	-2	12	8	26	50	42	24	37
Fondy sociálního zabezpečení	-9	-7	-7	1	-3	2	5	8	17	11
<i>% HDP</i>										
Sektor vládních institucí	-4,2	-2,7	-3,9	-1,3	-2,1	-0,6	0,7	1,5	0,9	0,3
Ústřední vládní instituce	-3,6	-2,3	-3,7	-1,6	-2,2	-1,2	-0,4	0,5	0,2	-0,6
Místní vládní instituce	-0,4	-0,3	-0,1	0,3	0,2	0,6	1,0	0,8	0,4	0,6
Fondy sociálního zabezpečení	-0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	0,2

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.13: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>mld. Kč</i>										
Dluh sektoru vládních institucí	1 480	1 614	1 805	1 840	1 819	1 836	1 755	1 750	1 735	1 738
<i>růst v %</i>	12,2	9,0	11,9	1,9	-1,2	0,9	-4,4	-0,3	-0,9	0,2
Oběživo a vklady	11	14	9	9	14	7	9	6	9	5
<i>růst v %</i>	4,3	25,3	-36,1	-5,2	56,2	-48,8	31,1	-35,6	47,0	-40,8
Cenné papíry jiné než účasti	1 280	1 408	1 603	1 639	1 623	1 648	1 593	1 602	1 554	1 596
<i>růst v %</i>	13,8	10,0	13,9	2,2	-1,0	1,6	-3,4	0,6	-3,0	2,7
Půjčky	188	191	193	192	182	181	153	141	172	138
<i>růst v %</i>	3,0	1,5	0,8	-0,1	-5,3	-0,9	-15,5	-7,4	21,8	-20,0
Dluh ústředních vládních institucí	1 383	1 513	1 698	1 734	1 714	1 740	1 714	1 734	1 752	1 791
<i>růst v %</i>	13,1	9,4	12,2	2,1	-1,2	1,6	-1,5	1,2	1,0	2,2
Oběživo a vklady	12	14	9	12	19	17	55	74	109	140
<i>růst v %</i>	4,4	25,2	-35,9	31,8	55,3	-11,1	226,6	34,0	47,5	28,6
Cenné papíry jiné než účasti	1 265	1 394	1 592	1 627	1 613	1 638	1 581	1 591	1 542	1 584
<i>růst v %</i>	14,1	10,2	14,2	2,2	-0,9	1,6	-3,5	0,6	-3,0	2,7
Půjčky	107	105	97	94	82	85	78	70	101	67
<i>růst v %</i>	3,1	-1,9	-7,3	-2,6	-13,6	4,1	-8,5	-9,8	44,3	-33,7
Dluh místních vládních institucí	101	103	113	116	116	111	89	85	84	84
<i>růst v %</i>	1,5	2,6	9,2	3,2	-0,1	-4,8	-19,3	-4,9	-1,1	0,5
Oběživo a vklady	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>růst v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	17	15	15	16	13	13	13	13	12	12
<i>růst v %</i>	-0,6	-11,5	2,4	5,0	-17,1	-2,9	-0,4	-0,9	-3,7	-1,2
Půjčky	84	88	97	100	103	98	76	72	72	72
<i>růst v %</i>	1,9	5,4	10,4	3,0	2,6	-5,0	-21,9	-5,6	-0,6	0,8
Dluh fondů sociálního zabezpečení	0	0	0	2	1	1	0	0	0	0
<i>růst v %</i>	-26,4	415,4	-9,0	928,4	-43,1	-41,1	-85,1	213,8	-14,6	-54,8
Oběživo a vklady	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>růst v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>růst v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Půjčky	0	0	0	2	1	1	0	0	0	0
<i>růst v %</i>	-26,4	415,4	-9,0	928,4	-43,1	-41,1	-85,1	213,8	-14,6	-54,8

Pozn.: Dluh sektoru vládních institucí je definován následujícími finančními instrumenty: oběživo a depozita, emitované cenné papíry jiné než účasti s vyloučením finančních derivátů a úvěry (půjčky). Je vyjádřen v nominální hodnotě, která je považována za ekvivalent jmenovité hodnoty (face value). Je konsolidován, tzn. dluh v držení jiných subjektů v sektoru vládních institucí, je vyloučen.

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.14: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů (podíl na HDP)

v % HDP

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dluh sektoru vládních institucí	37,1	39,7	44,2	44,4	41,9	39,7	36,6	34,2	32,1	30,2
Oběživo a vklady	0,3	0,4	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1
Cenné papíry jiné než účasti	32,1	34,7	39,2	39,6	37,3	35,6	33,2	31,4	28,7	27,8
Půjčky	4,7	4,7	4,7	4,6	4,2	3,9	3,2	2,8	3,2	2,4
Dluh ústředních vládních institucí	34,6	37,3	41,5	41,9	39,4	37,6	35,7	33,9	32,4	31,2
Oběživo a vklady	0,3	0,4	0,2	0,3	0,4	0,4	1,1	1,4	2,0	2,4
Cenné papíry jiné než účasti	31,7	34,3	38,9	39,3	37,1	35,4	33,0	31,1	28,5	27,6
Půjčky	2,7	2,6	2,4	2,3	1,9	1,8	1,6	1,4	1,9	1,2
Dluh místních vládních institucí	2,5	2,5	2,8	2,8	2,7	2,4	1,9	1,7	1,6	1,5
Oběživo a vklady	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Půjčky	2,1	2,2	2,4	2,4	2,4	2,1	1,6	1,4	1,3	1,3
Dluh fondů sociálního zabezpečení	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Oběživo a vklady	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Půjčky	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Pozn.: Dluh sektoru vládních institucí je definován následujícími finančními instrumenty: oběživo a depozita, emitované cenné papíry jiné než účasti s vyloučením finančních derivátů a úvěry (půjčky). Je vyjádřen v nominální hodnotě, která je považována za ekvivalent jmenovité hodnoty (face value). Je konsolidován, tzn. dluh v držení jiných subjektů v sektoru vládních institucí, je vyloučen.

Zdroj: ČSÚ (2020b).

Tabulka A.15: Saldo a dluh sektoru vládních institucí zemí EU

v % HDP

	Saldo					Dluh				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
EU27 ^{1,3)}	-1,4	-0,8	-0,4	-0,5	-8,4	85,8	83,2	81,2	79,2	93,9
EA19 ^{2,3)}	-1,5	-0,9	-0,5	-0,6	-8,8	92,2	89,7	87,7	85,9	101,7
Belgie ³⁾	-2,4	-0,7	-0,8	-1,9	-11,2	105,0	102,0	99,8	98,1	117,7
Bulharsko	0,1	1,1	2,0	1,9	-5,2	29,3	25,3	22,3	20,2	25,4
Česká republika ⁴⁾	0,7	1,5	0,9	0,3	-5,8	36,6	34,2	32,1	30,2	38,3
Dánsko	0,1	1,8	0,7	3,8	-3,9	37,2	35,9	34,0	33,3	46,3
Estonsko	-0,4	-0,7	-0,5	0,1	-6,6	9,9	9,1	8,2	8,4	18,2
Finsko	-1,7	-0,7	-0,9	-1,0	-7,7	63,2	61,3	59,6	59,3	70,2
Francie	-3,6	-3,0	-2,3	-3,0	-10,2	98,0	98,3	98,1	98,1	117,5
Chorvatsko	-0,9	0,8	0,2	0,4	-6,6	80,8	77,5	74,3	72,8	86,0
Irsko	-0,7	-0,3	0,1	0,5	-6,8	74,1	67,0	63,0	57,4	62,4
Itálie	-2,4	-2,4	-2,2	-1,6	-10,8	134,8	134,1	134,4	134,7	158,0
Kypr	0,3	1,9	-3,5	1,5	-4,5	103,1	93,5	99,2	94,0	113,1
Litva	0,2	0,5	0,6	0,3	-8,8	39,7	39,1	33,7	35,9	48,3
Lotyšsko	0,2	-0,8	-0,8	-0,6	-9,4	40,4	39,0	37,1	36,9	51,7
Lucembursko	1,9	1,3	3,1	2,4	-7,4	20,1	22,3	21,0	22,0	27,3
Maďarsko	-1,8	-2,4	-2,1	-2,1	-8,0	74,9	72,2	69,1	65,4	78,4
Malta	0,9	3,2	2,0	0,5	-9,4	54,5	48,8	45,2	42,6	55,0
Německo	1,2	1,4	1,8	1,5	-6,1	69,3	65,1	61,8	59,6	71,1
Nizozemsko	0,0	1,3	1,4	1,7	-7,2	61,9	56,9	52,4	48,7	59,1
Polsko	-2,4	-1,5	-0,2	-0,7	-11,8	54,2	50,6	48,8	45,7	61,9
Portugalsko	-1,9	-3,0	-0,3	0,1	-7,0	131,5	126,1	121,5	117,2	133,8
Rakousko	-1,5	-0,8	0,2	0,7	-9,5	82,8	78,5	74,0	70,5	84,0
Rumunsko	-2,6	-2,6	-2,9	-4,4	-8,6	37,4	35,1	34,7	35,3	43,6
Řecko	0,5	0,7	1,0	1,5	-8,8	180,8	179,2	186,2	180,5	201,4
Slovensko	-2,6	-0,9	-1,0	-1,4	-11,6	52,4	51,7	49,9	48,5	63,0
Slovinsko	-1,9	-0,1	0,7	0,5	-8,6	78,5	74,1	70,3	65,6	82,4
Španělsko	-4,3	-3,0	-2,5	-2,9	-11,2	99,2	98,6	97,4	95,5	117,2
Švédsko	1,0	1,4	0,8	0,5	-5,5	42,3	40,7	38,9	35,1	42,6

 Pozn.: ¹⁾ Bez Spojeného království, které již není členem EU.

²⁾ 19 současných zemí eurozóny – Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko.

³⁾ Saldo i dluh za rok 2020 z údajů EK.

⁴⁾ Údaje za rok 2020 aktuální odhad MF ČR.

Zdroj: Eurostat (20202020b), EK (2020a).

Tabulka A.16: Transakce sektoru vládních institucí zemí EU za rok 2019
v % HDP

	Příjmy	Výdaje	Náhrady zaměstnan.	Peněžité sociální dávky	Kolektivní spotřeba	Individuální spotřeba	Investice ¹	Úroky placené
EU27 ²⁾	46,1	46,7	10,1	16,2	7,7	12,9	3,0	1,5
EA19 ³⁾	46,4	47,1	9,9	16,7	7,6	12,9	2,8	1,6
Belgie	50,1	52,1	12,3	16,9	8,0	15,0	2,6	2,0
Bulharsko	38,2	36,3	10,3	10,6	8,5	8,3	3,4	0,6
Česká republika	41,6	41,3	10,0	12,3	8,9	10,8	4,4	0,7
Dánsko	53,0	49,2	14,9	15,6	7,0	16,8	3,2	0,7
Estonsko	39,0	38,9	11,5	11,5	8,5	11,4	5,0	0,0
Finsko	52,3	53,3	12,3	18,2	7,7	15,3	4,3	0,8
Francie	52,6	55,6	12,3	19,5	8,0	15,0	3,7	1,5
Chorvatsko	47,4	47,0	11,8	13,2	9,9	9,8	4,3	2,2
Irsko	25,0	24,5	6,5	6,8	3,8	8,1	2,3	1,3
Itálie	47,0	48,6	9,7	20,2	7,9	10,8	2,3	3,4
Kypr	41,5	40,1	12,3	12,7	8,2	8,4	2,4	2,3
Litva	34,9	34,6	10,2	12,1	6,9	9,9	3,1	0,9
Lotyšsko	37,8	38,4	10,9	10,7	10,2	8,9	5,0	0,7
Lucembursko	44,6	42,2	10,0	15,0	6,5	10,4	4,0	0,3
Maďarsko	43,5	45,6	10,1	10,8	10,0	9,7	6,1	2,2
Malta	37,7	37,2	11,0	8,4	6,2	11,4	3,9	1,4
Německo	46,7	45,2	7,9	15,8	7,3	13,1	2,5	0,8
Nizozemsko	43,7	42,0	8,2	10,2	7,9	16,6	3,4	0,8
Polsko	41,1	41,8	10,3	15,4	8,2	9,8	4,3	1,4
Portugalsko	42,7	42,7	10,7	16,3	7,4	9,5	1,9	3,0
Rakousko	49,1	48,4	10,5	17,9	7,1	12,4	3,0	1,4
Rumunsko	31,8	36,1	11,2	11,0	9,7	7,9	3,5	1,2
Řecko	49,0	47,5	11,9	18,9	10,8	8,9	2,5	3,0
Slovensko	41,4	42,7	10,2	13,4	10,4	9,2	3,6	1,2
Slovinsko	43,8	43,3	11,3	15,2	7,3	11,1	3,8	1,7
Španělsko	39,2	42,1	10,8	15,8	7,8	11,1	2,1	2,3
Švédsko	49,9	49,4	12,6	12,3	7,1	18,7	4,9	0,4

Pozn.: ¹⁾ Tvorba hrubého fixního kapitálu.
²⁾ Bez Spojeného království, které již není členem EU.
³⁾ 19 současných zemí eurozóny – Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko.
Zdroj: Eurostat (2021a).

B Slovníček pojmů

Akruální metodika znamená, že ekonomické transakce jsou zaznamenány tehdy, kdy se ekonomická hodnota vytváří, transformuje nebo zaniká, nebo když se pohledávky a závazky zvyšují či snižují bez ohledu na to, kdy bude realizovaná transakce peněžně uhrazena (na rozdíl od peněžního principu, na kterém je např. sestavován státní rozpočet).

Cyklicky očištěné saldo sektoru vládních institucí slouží k identifikaci nastavení fiskální politiky, protože v něm není zahrnut vliv těch částí příjmů a výdajů, které jsou generovány pozicí ekonomiky v rámci hospodářského cyklu.

Diskreční opatření představují přímé zásahy vlády do struktury příjmů a výdajů sektoru vládních institucí.

Fiskální impuls slouží k posouzení vlivu fiskální politiky vlády na ekonomický růst. Zpravidla se zachycuje v meziročním vyjádření, kdy snížení určitých vládních příjmů, resp. zvýšení určitých vládních výdajů představuje kladný impuls a zvýšení určitých příjmů, resp. snížení určitých výdajů představuje impuls záporný.

Fiskální úsilí je meziroční změna strukturálního salda indikující expanzivní či restriktivní fiskální politiku v daném roce.

Jednorázové a jiné přechodné operace jsou taková opatření na straně příjmů či výdajů, která mají pouze dočasný dopad na saldo sektoru vládních institucí a často vyplývají z událostí mimo přímou kontrolu vlády (např. výdaje na povodně).

Kapitálové transfery zahrnují pořízení nebo úbytek aktiva bez ekvivalentní protihodnoty. Mohou být prováděny v peněžní nebo naturální formě.

Mezispotřeba je součástí konečné spotřeby vládních institucí a zahrnuje nákupy zboží a služeb sektorem vládních institucí, které jsou spotřebovány v daném období.

Náhrady zaměstnancům se skládají z mezd a platů včetně příslušenství, tedy odvody hrazené zaměstnavatelem (pojistné, případně další odvody jako fond kulturních a sociálních potřeb). Jde o součást konečné spotřeby vládních institucí.

Naturální sociální dávky (naturální sociální transfery) představují hodnotu zboží a služeb poskytnutých zejména ve formě zdravotní a sociální péče, vzdělání, bydlení. Jsou to zejména naturální dávky související se zdravotním pojištěním (částky za zdravotní pomůcky, lékařské, zubní ošetření, operace apod.) hrazené zdravotními pojišťovnami těm, kdo toto zboží a služby poskytují. Jde o součást konečné spotřeby vládních institucí.

Notifikace vládního deficitu a dluhu je kvantifikace fiskálních ukazatelů předkládaná každou členskou zemí EU dvakrát ročně Evropské komisi podle nařízení Rady (ES) č. 479/2009 ze dne 25. května 2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů. Je sestavována v akruální metodice za sektor vládních institucí. Český statistický úřad zpracovává data za čtyři uplynulé roky $t-4$ až $t-1$. MF ČR dodává predikci týkající se běžného roku t . Notifikace obsahuje jak základní sadu notifikačních tabulek, ve kterých jsou především klíčové ukazatele jako saldo a dluh včetně vysvětlení přechodu na saldo v národní metodice, tak i celou řadu doplňkových dotazníků, jako např. tabulku státních záruk apod.

Peněžité sociální dávky představují dávky sociálního pojištění (např. dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory), které jsou ze sektoru vládních institucí vypláceny domácnostem.

Produkční mezera je dána rozdílem reálného a potenciálního produktu (často vyjádřena v poměru k potenciálnímu produktu). Určuje pozici ekonomiky v rámci hospodářského cyklu.

Sektor vládních institucí je vymezen mezinárodně harmonizovanými pravidly na úrovni EU. Sektor vládních institucí v ČR zahrnuje v metodice ESA 2010 tři základní subsektory: ústřední vládní instituce, místní vládní instituce a fondy sociálního zabezpečení.

Strukturální saldo je rozdíl cyklicky očištěného salda a jednorázových a přechodných operací (obě složky viz výše).

Střednědobý rozpočtový cíl je vyjádřen ve strukturálním saldu a implikuje udržitelnost veřejných financí dané země. Pro ČR aktuálně odpovídá úrovni strukturálního salda $-0,75$ % HDP.

Tvorba hrubého fixního kapitálu vyjadřuje čisté pořízení fixního kapitálu, tj. jeho přírůstky mínus úbytky, dosaženého produktivní činností výrobních a institucionálních jednotek. Představuje investiční aktivitu jednotek.

Výdaje na konečnou spotřebu vlády zahrnují platby vlády, které jsou následně použity buď pro spotřebu jednotlivců v sektoru domácností (především úhrada zdravotní péče zdravotními pojišťovnami za služby zdravotnických zařízení), nebo jsou spotřebovány celou společností (jako například výdaje na armádu, policii, soudnictví, státní správu apod.).

C Seznamy tematických kapitol a boxů předchozích Fiskálních výhledů ČR

Seznam tematických kapitol Fiskálních výhledů ČR

Publikováno	Téma kapitoly
Listopad 2013	Postupy při nadměrném schodku v zemích Evropské unie
Listopad 2014	Dlouhodobé projekce penzijního systému
Listopad 2015	Fiskální impuls Reforma fiskálního rámce v ČR
Listopad 2016	Dlouhodobé projekce veřejných výdajů na zdravotní péči
Listopad 2017	Fiskální rady
Listopad 2019	Návrh nového fiskálního pravidla pro EU
Leden 2021	Opatření přijatá na podporu ekonomiky v souvislosti s pandemií COVID-19

Seznam tematických boxů Fiskálních výhledů ČR

Publikováno	Téma boxu
Květen 2013	Box 1: Satelitní účet veřejného sektoru Box 2: Sedmé rozšíření Evropské unie – Chorvatsko
Listopad 2013	Box 1: Investice vládního sektoru v letech 2009–2012 Box 2: Fondy Evropské unie a jejich čerpání Box 3: Povodně v roce 2013
Květen 2014	Box 1: Čerpání prostředků ze strukturálních fondů EU za programové období 2007–2013 Box 2: Finanční prostředky z fondů EU z programového období 2014–2020
Listopad 2014	Box 1: Základní změny ve statistice sektoru vládních institucí v souvislosti s přechodem na metodiku ESA 2010 Box 2: Změny ve statistice sektoru vládních institucí v systému národních účtů Box 3: Plánovaná opatření v boji proti daňovým únikům Box 4: Vliv nových odhadů elasticit cyklicky citlivých příjmů a výdajů na cyklickou složku salda
Květen 2015	Box 1: Rozšíření sektoru vládních institucí
Listopad 2015	Box 1: Rozšíření sektoru vládních institucí Box 2: Růst české ekonomiky a vývoj daňových příjmů v roce 2015 Box 3: Technika výdajového pravidla
Listopad 2016	Box 1: Vliv nabídkových faktorů na výdaje na zdravotní péči
Listopad 2017	Box 1: Požadavky směrnice č. 2011/85/EU a nařízení č. 473/2013/EU na zřízení národních fiskálních rad Box 2: Vybraná doporučení Evropské fiskální rady pro provádění fiskální politiky a sestavování veřejných rozpočtů v zemích eurozóny pro rok 2018
Listopad 2018	Box 1: Změny v metodické klasifikaci určitých příjmů a výdajů sektoru vládních institucí Box 2: Národní metodika klasifikace jednorázových a přechodných opatření
Listopad 2019	Box 1: Stárnutí v dobrém zdraví Box 2: Výdaje na důchody v ČR a zemích EU Box 3: Vylučování specifických položek z výdajových pravidel
Leden 2021	Box 1: Reakce výnosové křivky státních dluhopisů zemí eurozóny na opatření Evropské centrální banky Box 2: Závěry Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj ve Zprávě o důchodovém systému ČR Box 3: Vybrané studie k zamezení šíření nákazy a omezení dopadu na ekonomiku Box 4: Dočasný rámec pro opatření veřejné podpory na podporu ekonomiky zasažené COVID-19

Ministerstvo financí České republiky
Odbor Hospodářská politika
Letenská 15
118 10 Praha 1

<http://www.mfcr.cz>

